Αριθ. αυ. 132902

ΝΕΟΛΟΓΟΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
Π. Α. Ζ.

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Διευθυντής Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.

ΤΟΜΟΣ Α'. — ΤΕΥΧΗ 1 — 52

1891—1892.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπόλιτη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1892.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΝΕΟΛΟΓΟΥ.

ΕΤΟΣ Α' ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ, τῇ 24 Μαΐου 1892. ΑΡΙΘ. 31.

ΝΕΟΛΟΓΟΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑΙ
ΜΕΣΑ ΤΟΥ "ΝΕΟΛΟΓΟΥ"

Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑκατὸν	ἡμ. χρ. 40
Ἐν τῇ Ἀναχίᾳ	Μέτ. 10
Ἐν Ἑλλάδι, Μέρκατῳ καὶ Ἐδέσσῃ	ἡμ. χρ. 70
Ἐν Ρωσσίᾳ	Ρούβλ. 25

Ἐξάμηνος τὸ ἡμίσυ.

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑΙ
ΜΕΣΑ ΤΟΥ "ΝΕΟΛΟΓΟΥ"

Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑκατὸν	Μέτ. 4
Ἐν τῇ Ἀναχίᾳ	Μέτ. 1
Ἔξω τῆς Τουρκίας	ἡμ. χρ. 25

Δὶς συνδρομαὶ ἰσχύουσι.

Ἕκαστον φύλλον τιμᾶται χρυσοῦν λεπτὸν (1).

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Σ. Ι. ΒΟΥΓΥΡΑΣ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

Πολιτικὴ Ἐπιθεώρησις.—(Ἐρνέστου Κουρτίου) **Ἡ Ἑλληνικὴ Ἱστορία** (Μεταφραζομένη ὑπὸ Μ. Ε. Μιχαλοπούλου).—**Ἡ περὶ τῶν ὅπλων τοῦ Ἀχιλλέως κρίσις** (Ἐκ τῶν τοῦ Ὀδυσσέου μεταμορφώσεων).—**Ποικίλα.**—**Οἱ ἐν Θεσσαλίᾳ Μάγνητες.**—(Μυρτίλου) **Τὸ Μέλλον ἀόρατον.**—**Ἡ Δευτέρα Μήτηρ** (δυήγημα).

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

Ἡ προσοχὴ τῆς Εὐρώπης ἁπάσης στρέφεται νῦν ἀπὸ τῆς δανικῆς πρωτευούσης, ὅπου ἐτελέσθησαν ἑορταί, σπανιώτατα ἀπαντῶσαι ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἡγεμονικῶν οἴκων τῆς Δύσεως, εἰς τὴν γερμανικὴν πρωτεύουσαν, ἔνθα μεγάλη ἐπικρατεῖ ἐλπὶς περὶ πραγματώσεως τοῦ ἀπὸ μακροῦ χρόνου ὑφισταμένου σχεδίου συνεντεύξεως τῶν αὐτοκρατόρων Ρωσσίας καὶ Γερμανίας. Καίτοι ἀμφιβολίαι ἐπικρατοῦσι περὶ τῆς πόλεως, ἐν ᾗ γενήσεται ἡ τῶν δύο ἰσχυροτέρων τῆς Δύσεως ἡγεμόνων συνέντευξις, οὐχ ἧττον δυνατὸν εἰπεῖν μετὰ μείζονος πιθανότητος ὅτι ὡς τοιαύτη πόλις ἔσται τὸ Κίελον μᾶλλον ἢ ἡ πρωτεύουσα, παρὰ τὰς ἐν ταύτῃ γενομένας ἤδη προπαρασκευὰς πρὸς ὅσον οἷόν τε λαμπρὰν δεξίωσιν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου καὶ τὴν πρὸ ἑβδομάδος ἤδη μετάβασιν ἐκεῖ ἑνὸς τῶν ἐμπίστων τοῦ τσάρου ἀνδρῶν πρὸς διευθέτησιν τῶν κατὰ τὴν παρουσίαν τῆς Α. Μ. Οἱ ὑπὲρ τοῦ Κιέλου προβαλλόμενοι λόγοι ἀνευρίσκονται ἴσως ἐν τῇ τάσει τοῦ ἀποδοῦναι τὰ ἴσα καὶ ἐν τῇ κατὰ γράμμα ἐκπληρώσει τῶν ὑπὸ τῆς λεπτοτάτης διεθνοῦς ἐθιμοτυπίας ἐπιβαλλομένων καθηκόντων. Ἡ πρώτη τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου πρὸς Ἀλέξανδρον τὸν Γ' γενομένη ἐπίσκεψις ἦτο κυρίως ἀνταπόδοσις τῆς εἰς τὸν πάππον γενομένης ἐπισκέψεως τοῦ τσάρου τῷ 1887· ἡ δευτέρα ἦτο πραγματικὴ ἐπίσκεψις πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον, χρήζουσα κατ' ἀνάγκην καὶ ἀνταποδόσεως· ἡ ἐπίσκεψις αὕτη ἐγένετο ἐν παραθαλασσίᾳ πόλει τῆς Ρωσσίας, ἐν Νάρβᾳ, ἑπομένως δὲ κατάλληλον κρίνεται ν' ἀνταποδοθῇ ἐν παρακτίῳ ὡσαύτως πόλει, ὡς τοιαύτη δὲ κατάλληλος κρίνεται τὸ Κίελον, τοῦ τσάρου μάλιστα ἐπανακάμπτοντος εἰς τὰ βασίλεια αὐτοῦ οὐχὶ διὰ ξηρᾶς ἀλλὰ διὰ θαλάσσης. Ταὐτοχρόνως λέγεται ὅτι τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον δὲν θὰ συνοδεύσῃ ἡ αὐτοκράτειρα, ἅτε τῆς γερμανίδος αὐτοκρατείρας ἀπούσης ἀπὸ τῆς ἐν Νάρβᾳ συνεντεύξεως. Οὕτως ἢ ἄλλως ἡ συνέντευξις τῶν δύο αὐτοκρατόρων θεωρεῖται ὡς βεβαία καὶ ἀπὸ τοῦδε τὰ γερμανικὰ φύλλα διὰ μειλιχίου γλώσσης ἀγωνίζονται νὰ διασκεδάσωσι τὴν ἐμποιηθεῖσαν κακὴν ἐντύπωσιν ἐν Πετρουπόλει καὶ Μόσχᾳ ἐπὶ τοῖς γραφεῖσιν ἄλλοτε κατά τε τῶν ἐν τοῖς μεθορίοις διεξαχθεισῶν στρατιωτικῶν παρασκευῶν καὶ κατὰ τοῦ ρωσικοῦ ρουβλίου. Καὶ ἀληθῶς μεγάλη ὑπάρχει ἡ μεταβολὴ ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν κυριωτέρων ὀργάνων τῆς γερμανικῆς κυβερνήσεως, ὡς δείκνυται ἐκ τῶν ὑπὲρ τοῦ τσάρου ἐπαίνων καὶ ἐγκωμίων ὡς θερμοῦ προστάτου τῆς εἰρήνης, ὡς ἀποφεύγοντος τὴν διατάραξιν τῆς εὐρωπαϊκῆς ἡσυχίας, ὡς ζητοῦντος τὴν ἀποσόβησιν σοβαρῶν δεινῶν τῆς ἀνθρωπότητος, οἷα τὰ προκύπτοντα ἐκ μεγάλων καὶ δεινῶν πολέμων, ἐκ φοβερᾶς ἀνθρωποκτονίας. Ὑπὸ τὴν ἐποψιν ὅμως τῶν προσδοκωμένων ἀποτελεσμάτων ἐν τῇ πολιτικῇ δυνατὸν εἰπεῖν ἄνευ φόβου διαψεύσεως ὅτι οὐδεμία θὰ ἐπέλθῃ τροποποίησις τῆς πολιτείας τοῦ ἀνακτοβουλίου Πετρουπόλεως ὅπερ, ἐπανειλημμένως δοκιμάσαν τὴν φιλίαν τῶν ἐν Βερολίνῳ, δυσχερῶς πλέον παραπείθεται εἰς συνομολογίαν συνδυασμῶν μετὰ τῆς Γερμανίας, ἀπολιγούντων εἰς κραταίωσιν τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἐπιροῆς ταύτης ἐπὶ βλάβῃ τῆς τῆς Ρωσσίας. Ἡ ἐντὸς τῆς ἑβδομάδος ταύτης προσδοκωμένη συνέντευξις Ἀλεξάνδρου τοῦ Γ' καὶ Γουλιέλμου τοῦ Β' εἶναι ἁπλῆ ἐκπλήρωσις καθηκόντων αὐστηρᾶς διεθνοῦς ἐθιμοτυπίας, συμβαλλομένη μόνον εἰς τὴν σύσφιγξιν τῶν σχέσεων τῶν ἡγεμονικῶν οἴκων τῶν Ρωμανὼφ καὶ τῶν Χοχεντσόλερν, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὴν τροποποίησιν τῶν πολιτικῶν σχέσεων τῶν δύο κρατῶν. Ἡ βραδύτης τῆς ἀντεπισκέψεως μάλιστα, σύνηγοροῦσα ὑπὲρ τῆς ἰδέας ταύτης, τεκμηριοῖ ὅτι ἀδίκως ἔνιοι τῶν ἐν Εὐρώπῃ κύκλων ἐπίστευσαν ἐπὶ τὴν μετατροπὴν τῶν ἐν Ρωσσίᾳ φρονημάτων καὶ ἐπὶ τὴν ἀνατροπὴν τῶν σπουδαιοτάτων ἀποτελεσμάτων τῆς ἐν Κρονστάδῃ παρουσίας τοῦ ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ζερβαὶ γαλλικοῦ στόλου, τῆς ἐνισχυσάσης τὸν γαλλορωσσικὸν σύνδεσμον καὶ θεσάσης τὰς βάσεις τῆς συμπράξεως τῆς αὐτοκρατορικῆς Ρωσσίας μετὰ τῆς δημοκρατικῆς Γαλλίας.

Καὶ τὸ ζήτημα δὲ τῆς ἐν Νανσὶ παρουσίας τοῦ προέδρου τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας, ἐπὶ ταῖς σήμερον ἐν τῇ ἀνατολικῇ ταύτῃ ἐπαρχίᾳ τῆς Γαλλίας τελουμέναις ἑορταῖς τῶν γυμναστικῶν ἑταιριῶν, οὐ μικρὰν κέκτηται σπουδαιότητα. Βεβαίως τὸ ζήτημα, ἐξεταζόμενον ἐντὸς τῶν ἁρμοδίων αὐτῷ ὁρίων, θεωρεῖται ὡς ἐσωτερικὸν μᾶλλον, ὡς ἀφορῶν εἰς τὰ ἐν Γαλλίᾳ ὅλως πράγματα καὶ

ὡς μὴ σχετιζόμενον τοσοῦτον πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν τῆς δυνάμεως ταύτης πολιτικήν· ἀλλ' ἡ τάσις τῶν ἐντεῦθεν τοῦ Ρήνου ὀργάνων ἐν τῷ μεγαλοποιεῖν τὰ ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ τούτου γινόμενα, ἡ μανία τῶν ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Σπραίου δημοσιογράφων ἐν τῷ παρερμηνεύειν πᾶν τὸ ἐν τοῖς παραμεθορίοις τῆς γείτονος διαδραματιζόμενον καὶ ἐν τῷ ἀπονέμειν σημασίαν καὶ σπουδαιότητα καὶ εἰς αὐτὰ ἔτι τὰ ἐπιτόπια ὅλως γεγονότα, προσλαμβάνοντα οὕτως εὐρύτερον χαρακτῆρα καὶ συσχετιζόμενα πρὸς τὴν γενικὴν τῆς Δημοκρατίας πολιτικήν, ἀνέτρεψε τὴν κρατοῦσαν τάξιν τῶν πραγμάτων καὶ τὰς ἐν Νανσῦ ἑορτὰς παρέστησεν ὡς ἀντιγερμανικὰς διαδηλώσεις, ὡς τεκμήριον τοῦ ἰσχύοντος πνεύματος ἐν ταῖς παραμεθορίοις ἐπαρχίαις πρὸς ἀνάκτισιν τῶν ἀπολεσθέντων πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα. Καὶ ναὶ μὲν ἐκ τῆς τροπῆς ταύτης οὐδὲν τὸ κακὸν προσγίνεται εἰς τὰς σχέσεις τῶν δύο κρατῶν μετὰ τὰς ἐξηγήσεις μάλιστα τῶν κυριωτέρων ὀργάνων, ἅπερ ἄλλοτε, πῦρ καὶ σίδηρον ἐξερευγόμενα κατὰ τῆς δημοκρατουμένης χώρας ἐπὶ τοῖς ἐν Νανσῦ διαδραματισθεῖσι τῷ 1887 κατὰ τὰ γεγονότα τοῦ Σνέβελε, μετριοπαθῆ νῦν μετέχονται γλῶσσαν· ἀλλ' ὁπωσδήποτε προκύπτει ὅτι τὸ μῖσος τῶν δύο λαῶν διατελεῖ πάντοτε ἐν ὀξεῖ σημείῳ καὶ ὅτι ἐκδηλοῦται ἐν ἁπάσῃ αὐτοῦ τῇ εἰδεχθεῖ μορφῇ ἅμα τῇ ἐλαχίστῃ ἀφορμῇ. Σὺν τῇ ἀληθείᾳ ταύτῃ ὅμως ἐξάγεται καὶ ἑτέρα, καθησυχάζουσα οὐχὶ ὀλίγον τοὺς δειλήμονας, ὅσοι βλέπουσιν ἐπιφαινόμενον πάντοτε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν τὸ φάσμα ἐπαναλήψεως τοῦ δράματος τοῦ 1870—71 ἐπὶ βλάβῃ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ αὐτοκρατορικὴ Γερμανία ἀποφεύγει πλέον τὴν μετὰ τόνου ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Γαλλίας καὶ ἀπεκήρυξεν ὁλοσχερῶς τὰς ἐναντίον αὐτῆς ἀπειλὰς διὰ τῆς ἐπιδείξεως τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ, τοῦ πυροβολικοῦ, τοῦ ἱππικοῦ κτλ. Τὰς ἄλλοτε κατὰ τῆς Γαλλίας μεμψιμοιρίας διεδέξαντο μετεστραμμέναι σκέψεις καὶ διαβεβαιώσεις καὶ ὁ μὲν τῆς Δημοκρατίας πρόεδρος παρίσταται ὡς ὁ εἰρηνικώτερος τῶν ἐν Παρισίοις ἀνδρῶν, ὡς ὁ μόνος δυνάμενος νὰ συγκρατήσῃ τοὺς τῆς σήμερον διαδηλωτὰς ἐν Νανσύ, ἡ δὲ Γαλλία ὡς δύναμις ἀφωσιωμένη ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς εἰρήνης. Ἀξιοσημείωτος ὡσαύτως εἶναι ἡ πολιτεία τῶν Γάλλων, οἵτινες εἰς τὰς ἀντεγκλήσεις ἀπερισκέπτων τινῶν Γερμανῶν ἀπήντησαν διὰ σιγῆς μᾶλλον καὶ εἰσηγήσαντο τὴν ἰδέαν ὅτι αἱ ἐν Νανσῦ ἑορταὶ οὐδένα πολέμιον πρὸς τὴν Γερμανίαν φέρουσι χαρακτῆρα καὶ ὅτι αἱ γενόμεναι παρασκευαὶ ἐπιβάλλονται ἐκ τῆς ἀνάγκης τοῦ τιμᾶσαι τὴν παρουσίαν τοῦ ἀνωτάτου τῆς Γαλλίας ἄρχοντες, ὃν τρόπον τοῦτο ἐγένετο ἤδη καὶ κατὰ τὴν ἐν Στρασβούργῳ παρουσίαν τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου.

Ἐκ τῶν κυρίως δὲ ἐσωτερικῶν ζητημάτων τὸ σπουδαιότερον πάντων εἶναι ἡ ἐν Ἰταλίᾳ κοινοβουλευτικὴ κατάστασις, ἡ ἐπιγενομένη διὰ τῆς ψηφοφορίας τῆς βουλῆς, καθ' ἣν ἡ κυβέρνησις Γιολίτη ἔλαβε πλειονοψηφίαν 9 μόνον ψήφων καὶ ἠναγκάσθη τὸν κ. Γιολίτην νὰ ὑποβάλῃ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ· ὁ βασιλεὺς Οὐμβέρτος ὅμως ἀπέρριψε ταύτην λέγων ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ διορίζῃ ὑπουργεῖον καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα· μετὰ πολλὰς συσκέψεις ὁ κ. Γιολίτης ἀπέσυρε τὴν ἑαυτοῦ παραίτησιν καὶ μετὰ μικρόν, ζητήσας ἀπὸ τῆς βουλῆς τὴν χορηγίαν αὐτῷ ἐξ δωδεκατημορίων, ἔλαβε τοῦτο, ἀπεσοβήθη δ' οὕτως ὁ ἄμεσος κίνδυνος ὑπουργικῆς κρίσεως, ὁ τοσοῦτον προκαλέσας πάταγον καθ' ἁπασαν τὴν χώραν, περιελθοῦσαν εἰς κοινοβουλευτικὸν χάος καὶ δυναμένην νὰ λυτρωθῇ διὰ τῆς ἐπὶ τὴν ψῆφον τῆς κοινῆς γνώμης ἐπικλήσεως· ὡς ἤδη ὑπεδείχθη καὶ ὡς ἀπαιτοῦσι τὰ ἐγκριτότερα τῶν ὀργάνων τοῦ ρωμαϊκοῦ τύπου. Ἡ κατάστασις τῶν κομμάτων ἐν Μοντεσιτόριο, διασαλευθεῖσα λίαν διὰ τῶν τελευταίων γεγονότων, καθίστησιν ἀδύνατον σχεδὸν τὸν καταρτισμὸν ἑδραίου ὑπουργείου, διότι ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων ψηφοφοριῶν ἐξάγεται ὅτι πλὴν τοῦ Βιαντσέρη, προέδρου τῆς βουλῆς, οὐδεὶς ἕτερος ἠδυνήθη νὰ συγκεντρώσῃ τοσαύτην πλειονοψηφίαν· ἀλλ' αὕτη ἀπέβλεπεν εἰς τὴν δευτέραν ἐκλογὴν τοῦ ἀνδρὸς τούτου, τιμωμένου παρὰ πάντων τῶν μελῶν τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας διά τε τὸ ἀμερόληπτον τοῦ χαρακτῆρος καὶ διὰ τὴν δεξιότητα, μεθ' ἧς διευθύνει τὰς ἐργασίας τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων, οὐχὶ δὲ εἰς τὴν ἐπιψήφισιν νομοσχεδίου, ἀφορῶντος εἰς ζωτικὰ τῆς χώρας συμφέροντα καὶ ἐπιβάλλοντος πᾶσι τοῖς βουλευταῖς μεγάλην σκέψιν κατὰ τὴν κατάθεσιν τῆς ψήφου αὐτῶν εἰς τὴν κάλπιν. Ἀλλὰ καὶ τὸ μόνον ὑπολειπόμενον μέσον, ἡ διάλυσις τῆς νῦν βουλῆς καὶ ἡ διεξαγωγὴ νέων ἐκλογῶν δηλονότι δύναται ἄρά γε νὰ ἐπενέγκῃ τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα; οὐχὶ ἐὰν μὴ ἀρδὴν μεταβληθῇ ἡ νῦν πολιτική, ἡ φοβερῶς τὰ τῆς χώρας οἰκονομικὰ μαστίζουσα ἡ καὶ τοσοῦτο τὰς ἐργατικὰς τάξεις ἀπελπίζουσα, ὥστε ἐπανήρξαντο αἱ τῶν πολεμίων τῆς ἐσωτερικῆς τάξεως ἐνέργειαι, ἐξηναγκάσθη δ' ἡ κυβέρνησις ν' ἀναβεσπίσῃ τὰ πρὸ τῆς 1 μαΐου ταχθέντα μέτρα πρὸς πρόληψιν τῶν ἀπειλουμένων κινδύνων.

Οἱ ἐν Ἀγγλίᾳ εὑρίσκονται ἐν ταῖς παραμοναῖς τῶν γενικῶν ἐκλογῶν καὶ ἀρμαῖς ἀπηγγέλθησαν λόγοι παρὰ διαφόρων ἡγετῶν τῶν δύο πολεμίων κομμάτων, στραφέντες ἄλλοι μὲν περὶ τὸ ἰρλανδικὸν ζήτημα, ἄλλοι δὲ περὶ τὸ ἐργατικόν, ἄλλοι δὲ περὶ τὰς τελευταίας ἐν Ἀστιγξ διλώσεις τοῦ μαρκησίου Σαλισβουρῆ, ὅστις, εἰσηγηθεὶς τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ τῆς ἐλευθέρας ἀνταλλαγῆς συστήματος διὰ τοῦ προστατευτικοῦ, φοβερὸν προὐκάλεσεν ἀνὰ πᾶν τὸ ὑνωμένον βασίλειον σάλον καὶ ἐγέννησε φόβους μὴ ἡ μεγάλη Βρετανία, ἡ διεξάγουσα εὐρύτατον ἐμπόριον, ζημιωθῇ εἰς ἄκρον καὶ ἄχριστα καταστῶσι τὰ ὄντως ἄριστα προϊόντα τῆς ἀγγλικῆς βιομηχανίας. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐπῆλθον καὶ ἐν τῇ ἐξωτερικῇ πολιτικῇ περιπλοκαί, οὐκ ὀλίγον βαρύνουσαι ἐπὶ τῆς πλάστιγγος. Ἡ κάκωσις τῶν ἐν τῷ βασιλείῳ Οὐγάνδῃ, ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ἀφρικῇ, γάλλων ἱεραποστόλων, καταδιωκομένων ὑπὸ τῶν ὀργάνων τῆς ἐκεῖ Οὐγγρικῆς ἑταιρίας, δὲν εἶναι ἐκ τῶν ὅλως ἀσημάντων ζητημάτων καὶ δικαίως πολλοὶ τῶν ἐν Λονδίνῳ ᾐτέουσι τὴν πολιτείαν τοῦ μαρκησίου Σαλισβουρῆ, ἀποσχόντος νὰ ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα καὶ νὰ προλάβῃ τὴν δεινωσιν τῶν πραγμάτων μέχρι τοῦ σημείου τοῦ ἐξαναγκάσαι τὴν γαλλικὴν διπλωματίαν νὰ ἐπιληφθῇ τοῦ ζητήματος καὶ διὰ μακρᾶς διακοινώσεως πρὸς τὸ ἀνακτοβούλιον τοῦ ἁγίου Ἰακώβου νὰ ἐκθέσῃ τὰ γεγονότα, ἅπερ ἐπισυμβάντα ἐν τῷ εἰρημένῳ ἀφρικανικῷ βασιλείῳ μικρὸν συμβάλλονται εἰς ἔπαινον τῶν τε ἀνδρῶν τῆς ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ἀφρικῇ ἀγγλικῆς ἑταιρίας καὶ τῶν πατρώνων αὐτῆς, τοῦ ἄγγλου διπλονότι πρωθυπουργοῦ καὶ τῶν συναδέλφων αὐτοῦ.

Ἐν Γαλλίᾳ ἡ βουλὴ ἐπείγουσα νὰ περάνῃ τὰς ἐργασίας αὐτῆς πρὸ τῶν ἑορτῶν τῆς μεγάλης ἐθνικῆς ἑορτῆς οὐδὲν σχεδὸν τὸ σπουδαῖον παρουσιάζει καὶ αἱ τῶν ὑπουργῶν ἑπομένως ἐργασίαι στρέφονται περὶ τὴν διαρρύθμισιν τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων τῆς δημοκρατίας μετὰ τῶν λοιπῶν κρατῶν καὶ ἰδίᾳ τῆς Ἱσπανίας καὶ περὶ τὴν καταπολέμησιν τῶν ἐνεργειῶν τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ραβασόλ καὶ λοιπῶν πολεμίων τῆς ἐσωτερικῆς ἐν τῇ χώρᾳ τάξεως, οἵτινες, δυσφόρως ἔχοντες ἐπὶ τῇ συλλήψει καὶ καταδίκῃ ἐκείνου, νέας αὖθις ἐξυφαίνουσι πλεκτάνας καὶ πειρῶνται ν' ἀντεκδικήσωσιν τὸν φίλον καὶ συνέταιρον διὰ τῆς ἐπαναλήψεως παραπλησίων πρὸς τὰ ἐν Σαὶν Ζερμαὶν καὶ ἐν τῷ ξενοδοχείῳ Βερὺ ἀλγεινῶν γεγονότων. Ἤδη τὰ ὄργανα αὐτῶν διαφόρους δημοσιεύουσι προκηρύξεις, συνάμα δὲ διοργανοῦνται οὐκ ὀλίγαι διαδηλώσεις, καθ' ἃς ζωηραὶ ἀκούονται ζητωκραυγαὶ ὑπὲρ τοῦ Ραβασόλ, τῆς Κοινότητος καὶ λοιπῶν· καὶ ἡ κυβέρνησις ὅμως ἥκιστα τοῦ ἑαυτῆς καθήκοντος παραμελεῖ, ὡς δείκνυται ἐκ τῶν διαβιβαζομένων εἰς τὰς ἀρμοδίας ἀρχὰς διαταγῶν πρὸς πρόληψιν τῶν τοιούτων κακοβούλων ἐνεργειῶν καὶ ματαίωσιν τῶν ἐπιδιωκομένων σκοπῶν. Οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἐν τέλει οἱ τῆς κυβερνήσεως ἀγῶνες θ' ἀπενέγκωσι τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα καὶ ὅτι ὁ κ. Λουμπὲ θὰ φανῇ ἀντάξιος τοῦ κ. Κωνστάν, ὅστις τὸν βουλανζερισμὸν καταπολεμήσας, θεωρεῖται ὡς ὁ μόνος ἀρμόδιος εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργείου κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ὥραν. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ κ. Λουμπὲ δύναται ν' ἀναγράψῃ ἐν τῇ τῶν κομμάτων ἱστορίᾳ τῆς χώρας αὐτοῦ τὴν παντελῆ ἐξασθένισιν τοῦ βασιλόφρονος κόμματος, ὅπερ, τὴν ὑποστήριξιν αὐτοῦ ἀναζητοῦν ἐν τῷ καθολικισμῷ καὶ τῷ θερμῷ αὐτοῦ προστάτῃ, τῷ ἐν Ρώμῃ Ποντίφικι, δυσαρέστους ἀκούει ἀπὸ τῆς ἕδρας τούτου φωνάς, προκαλούσας τὴν χαλάρωσιν τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν ἐν τῷ σταδίῳ τοῦ καταπολεμῆσαι τὴν δημοκρατίαν διὰ τῆς θρησκείας καὶ τοῦ ἀναθεσπίσαι τὸ τῆς μοναρχίας σύστημα. Λέων ὁ ΙΓ', ἀποφεύγων τὸ δυσαρεστῆσαι τῇ κυβερνήσει τῆς δημοκρατίας, ἐπανειλημμένως ἐξέφρασε συμπάθῃ πρὸς τὸ κρατοῦν ἐν Γαλλίᾳ σύστημα, ἐσχάτως δέ, ἀποτεινόμενος πρὸς Γάλλους, δυσμενῶς ἔχοντας πρὸς τὴν δημοκρατίαν, συνεβούλευσε ν' ἀπέρχωσι τῆς ἐναντίον ταύτης πάλης καὶ διαρρήδην ἐκήρυξεν ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον συγκατανεύει ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὰ ἐσωτερικὰ οἱουδήτινος κράτους καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦδε ἀποτείνει σπόρον, οὗ τὸν καρπὸν συλλέγοντες μετὰ πεντηκονταετίαν οἱ διάδοχοι, ἂν δυνηθῶσι νὰ ἐκτιμήσωσι κάλλιον τὰς νῦν καταβαλλομένας προσπαθείας πρὸς συνδιαλλαγὴν τῶν διεστώτων.

Ἐν Αὐστροουγγαρίᾳ ἡ κυριωτέρα προσοχὴ στρέφεται περὶ τὰς ἑορτάς, αἵτινες γενήσονται ἐν τῇ τῆς Οὐγγαρίας πρωτευούσῃ, ἐπὶ τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τῆς στέψεως τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου Ἰωσήφ ὡς βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας. Ἡ προσοχὴ ἑπομένως τετάρτη μέλλει νὰ καταλάβῃ σπουδαίαν σελίδα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ οἴκου τῶν Ἀψβούργων καὶ ἀπὸ τοῦδε τὰ κυβερνητικὰ ὄργανα ἤρξαντο ἐκθειάζοντα τὸ ἐπίσημον τῆς ἡμέρας καὶ ὑπομνήσκοντα τὰ γεγονότα, ἅπερ προηγήθησαν τῆς 8 Ἰουνίου 1867· ἀτυχῶς τὸ λαμπρὸν τῆς ἡμέρας μέλλει νὰ ἐπισκιάσῃ ἡ προπαρασκευαζομένη διαδήλωσις τῶν Ρουμάνων τῆς Τρανσυλβανίας, οἵτινες, ἀποτυχόντες τοῦ νὰ παρουσιασθῶσιν εἰς τὸν αὐτοκράτορα ἐν Βιέννῃ καὶ νὰ ἐκθέσωσι τὰ ἑαυτῶν παράπονα ἐπὶ τῇ προσγενομένῃ αὐτοῖς ὑποδεεῖ θέσει συνεπείᾳ τῆς πολιτικῆς τῶν Οὐγγρων πολιτικῶν θὰ τύχωσι τοῦ ποθουμένου ἐν Πέστῃ, ὅπου ἡ κυβέρνησις δὲν δύναται ν' ἀφαιρέσῃ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ παρουσιασθῶσιν αἱ πρεσβεῖαι ἁπάντων τῶν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ βασιλείου τοῦ ἁγίου Στεφάνου φύλων καὶ νὰ ὑποβάλωσι τὰ δείγματα σεβασμοῦ καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὸν θρόνον.

ΕΡΝΕΣΤΟΥ ΚΟΥΡΤΙΟΥ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΜΕΝΗ ΥΠΟ

Μ. Ε. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν).

Γ'.

Καταγωγὴ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Ἡ ἱστορία οὐδενὸς λαοῦ τὴν καταγωγὴν γινώσκει· τὰ ἔθνη τῆς γῆς τότε μόνον περιέρχονται εἰς τὴν ἐξέτασιν αὐτῆς, ὅτε ἔχουσιν ἤδη προχλάδει τὸν τύπον αὐτῶν, ὅτε ἐνέχουσι τὸν ἴδιον πολιτισμὸν καὶ αἰσθάνονται ἑαυτὰ διακεκριμένα τῶν ὁμόρων ἐθνῶν. Ἀλλὰ μέχρι τούτου παρῆλθον κατ' ἀνάγκην αἰῶνες, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁποίων ἀδύνατον νὰ ὑπολογισθῇ· οὐδὲ αὐτὴ ἡ ψιλολογία ἰσχύει μᾶλλον ἐν τούτῳ, διανοίγει ὅμως ἡμῖν πηγὴν πληροφοριῶν, αἵτινες ἐκτείνονται πέρα τῆς κοιτίδος τῆς ἱστορίας. Ὅτε ἄρχεται ἡ ἱστορία λαοῦ τινος, οἱ τύποι τῆς γλώσσης αὐτοῦ εἶναι τελείως διαγεγραμμένοι, ἡ γλῶσσα δὲ αὕτη ἀποτελεῖ τὸν πρῶτον τύπον τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ, τὸ πρῶτον μνημεῖον τῆς ἰδίας εὐφυΐας, τὸ ἀρχαιότατον καὶ τὸ μόνον περὶ τοῦ προϊστορικοῦ βίου αὐτοῦ λαλοῦν ἔγγραφον.

Ἀλλ' ἡ φιλολογία δὲν διαπιστεῖ μόνον τὴν ὕπαρξιν λαοῦ τινος καταμόνας λαμβανομένου· δεικνύει ἡμῖν οὕτω ἀγενῆ συγγένειαν διαφόρων γλωσσῶν, ὥστε ἐκ ταύτης δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν τὴν συγγένειαν τῶν τὰς γλώσσας ταύτας λαλούντων λαῶν. Οὕτως ἡ τῆς γλώσσης ὁπουδὴ δύναται ν' ἀποδώσῃ τὰς πρώτας σελίδας τῆς ἱστορίας καὶ καταστήσῃ τὴν γενεαλογίαν τῶν φυλῶν, περὶ ἧς πᾶσα ἄλλη παράδοσις σιγᾷ.

Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα κατετάχθη ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τῶν **ἰνδοευρωπαϊκῶν** ἢ **ἀρίων** γλωσσῶν καὶ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἐγνώσθη ὂν κλάδος τοῦ πρωτογόνου ἐκείνου ἀρίου λαοῦ, ὅς, ἐγκαταστὰς κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τῶν ὀροπεδίων τῆς Ἄνω Ἀσίας, περιελάμβανεν ἐν ἑαυτῷ τοὺς προγόνους τῶν Ἰνδῶν, τῶν Περσῶν, τῶν Κελτῶν, τῶν Ἑλλήνων, τῶν τῆς Ἰταλίας κατοίκων, τῶν Γερμανῶν, τῶν Λεττόνων καὶ τῶν Σλάβων[1].

Ἡ ἀρία φυλὴ διεσπάρη, αἱ διάλεκτοι δὲ αὐτῆς ἀπέθνησαν· γλῶσσαι διακεκριμέναι καὶ τὰ ἤθη αὐτῆς λαοί· τινὲς τῶν λαῶν τούτων ἐπὶ μακρότερον χρόνον διετέλεσαν κοινωνοῦντες ἀλλήλοις, οὕτω δὲ διακρίνονται ἀμοιβαῖαι λαῶν μετὰ ὑποδιαιρέσεων, τεταγμένων κατὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν ἀλλοιώσεων, ἃς ὑπέστη ἡ ἀρχικὴ γλῶσσα. Οὕτω διακρίνομεν κατ' ἀρχὰς ὁμοφυλίαν τινά, παραμείνασαν ἐν Ἀσίᾳ καὶ καθ' ὅλου ἀκραιφνέστερον διατηρήσασαν τὴν πρωτόγονον γλῶσσαν (τὸ ἰνδικὸν καὶ ἰρανικὸν ἔθνος,

---

1. Ἐνταῦθα ὁ A. Bouché-Leclercq σημειοῦται τὰ ἑξῆς: «Ἐν τῇ συνοπτικῇ ταύτῃ ἐκθέσει τῶν φιλολογικῶν συγγενειῶν καὶ ἐν τῇ περαιτέρω γινομένῃ κρίσει τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης τάσσομαι ἐν γένει ταῖς γνώμαις, ἃς ὁ Γεώργιος Κούρτιος ἐξέθηκεν ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ ἢ ἀνεκοινώσατό μοι κατὰ τὰς ἀδελφικὰς πρὸς αὐτὸν συνεντεύξεις μου. Ἡ ὑπόθεσις ἀθροίσματος ἀσιατικῶν γλωσσῶν καὶ εὐρωπαϊκοῦ ἀθροίσματος, τούτου ὑποδιαιρουμένου ἐν τῷ μέρει εἰς δύο κλάδους, κατέχοντας, ὁ μὲν τὸ ἀρκτικόν, ὁ δὲ τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς Εὐρώπης, συνῴδει τῇ συστήματι τοῦ Σλάϊχερ (Schleicher, *Compendium der vergleichenden Grammatik* σ. 6). Περὶ τῆς ἀλλοιώσεως καὶ τῆς διαιρέσεως τοῦ «θεωρουμένου ὡς χαρακτῆρος κοινοῦ τῇ εὐρωπαϊκῇ ὁμοφυλίᾳ, πραγματεύεται ὡσαύτως ὁ Γ. Κούρτιος (G. Curtius, *Berichte der Saechsischen Gesellschaft des Wissenschaften*: *Philol.—Histor. Classe* 1864, σ. 9, κ. ἑ. *Zur Chronologie der indogerman. Sprachforschung*, 1867, σ. 196). Ὡς πρὸς τοὺς διακλαδισμοὺς τοῦ ἀθροίσματος τῆς μεσημβρινῆς Εὐρώπης, ὁ Σλάϊχερ ἀποδέχεται ἑλληνοϊταλικοκελτικὸν κλάδον, ἐξ οὗ «ἀπεσπάσθη κατ' ἀρχὰς ὁ ἑλληνικός, ἀπολείπων βάσιν, ἣν μεταγενε-» στέρα διαίρεσις μετεσχηματίσεν εἰς ἰταλικὴν καὶ κελτικὴν (*Rhein. Museum*, XIV, 342)».

ῳ ἐξακολούθησαν κοινωνοῦντες οἱ τοῦ Πόντου Σκύθαι), καὶ δεύτερόν τιναῦμιλον, ὅς, ἐπεκταθεὶς πρὸς δυσμάς, ἀπέδη τὸ κοινὸν τῶν εὐρωπαϊκῶν φυλῶν στέλεχος. Ἡ ὁμοφυλία αὕτη διαιρεῖται ἐν τῇ μέρει εἰς δύο ἄλλους ὁμίλους, ὧν ὁ μὲν κατέλαβε τὸ βόρειον τῆς Εὐρώπης (Σλαυογερμανοί), ὁ δέ, ὁ μεσημβρινός, συγκείμενος ἐκ Κελτῶν, Ἑλλήνων καὶ Ἰταλῶν, ᾤκησε τὰ παράλια τῆς Μεσογείου. Ὁ βαθμὸς τῆς συγγενείας τῶν φυλῶν τούτων οὔπω μετὰ βεβαιότητος ὡρίσθη· πιθανὸν ἐν τούτοις ὅτι οἱ Κέλται πρῶτοι ἀπεσπάσθησαν τοῦ ὁμίλου, ὅτι δὲ μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτῶν οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ τῆς Ἰταλίας κάτοικοι ἐξακολούθησαν ἀποτελοῦντες ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν λαόν.

Ὑπάρχει πράγματι ἀρχαία τις βάσις κοινὴ πάσαις ταῖς ἀρίαις γλώσσαις καὶ ἐπιτρέπουσα τὴν διαπίστωσιν τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀναπτύξεως, εἰς ἣν προηγμένα ἦν ἡ ἰνδοευρωπαϊκὴ φυλὴ πρὸ τοῦ χωρισμοῦ αὐτῆς. Πανταχοῦ ἀνευρίσκονται αἱ αὐταὶ ἐκφράσεις εἰς ὁρισμὸν οὐ μόνον τῶν κατοικιδίων ζῴων, ἀλλὰ καὶ τῶν γεωργικῶν ἔργων, τῆς ἀλήσεως, τῆς ὑφάνσεως, τῆς διθηρουργίας κτλ. Ἐν τῷ περιωρισμένῳ τούτῳ λεξιλογίῳ οἱ Ἑλληνοϊταλοὶ προσέθηκαν νέας λέξεις καὶ ἰδέας, κοινῇ συλλεγείσας, ὡς δεικνύουσι τὰ κοινὰ ὀνόματα, τὰ δοθέντα τοῖς γεωργικοῖς ὀργάνοις, τῷ οἴνῳ, ἐλαίῳ, ἡ αὐτὰ ὑπ' ἀμφοτέρων κλῆσις τῆς θεᾶς τῆς ἑστίας κλπ.

Ἰσχυροτέραν ἔτι ἀπόδειξιν ἀποτελεῖ ἡ συμφωνία τῶν φωνητικῶν νόμων ἐν ἀμφοτέραις ταῖς γλώσσαις. Ἡ τῶν φωνήεντων διάνρισις, ἥτις σαφεστέρα βαθμηδὸν γίνεται ἐν πάσῃ τῇ εὐρωπαϊκῇ ὁμοφυλίᾳ, ἐτελειώθη ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν Ἑλληνοϊταλῶν. Τὸ πρωτότγονον ἀ διετρίβη ἀναλλοίωτον ἡ μεταβεβλημένον εἰς λεπτοὺς καὶ ἀποκοῦφους ἤχους. Οὗτος ἐμορφώθη σειρὰ πολὺ ποικιλωτέρα φωνήεντων, **α, ε, (ι), ο, (υ),** ὁ ἀναλυτικὸς δὲ οὗτος τῶν ἤχων πολλαπλασιασμὸς οὐ μόνον χάριν πλείονα παρέσχε τῇ προφορᾷ, ἀλλὰ καὶ λεπτότερον ἔτι ἀπέφηνε τὸν μηχανισμὸν τῆς συντάξεως. Πράγματι δὲ ἐπὶ τούτου ἀρεῖσθη τὸ σύστημα τῶν κλίσεων, τοῦτο δέ, παρέχον σαφεστέραν τὴν διάκρισιν τῶν τριῶν γενῶν, τοῦ ἀρσενικοῦ μὲν καὶ θηλυκοῦ ἀφ' ἑνός, τοῦ οὐδετέρου δὲ ἀφ' ἑτέρου, ἐπροίκισε τὰς δύο γλώσσας διὰ τοῦ ὑπ' ἄλλων ζηλουμένου πλεονεκτήματος τούτου. Τέλος ὁ τῆς τονώσεως νόμος εἶναι ὁ αὐτὸς παρά τε τοῖς Ἕλλησι καὶ τοῖς κατοίκοις τῆς Ἰταλίας. Αὐτοί, καίτοι ἐν τῇ γλωσσικῇ ἰδιώματι τῆς ἀρχαίας Ἰταλίας ἀνευρίσκονται ἔτι δείγματα ἀρχαιοτέρας τονωτικῆς μεθόδου, βέβαιον οὐχ ἧττον τυγχάνει ὅτι ὁ κανὼν, δυνάμει τοῦ ὁποίου ὁ κύριος τόνος δὲν δύναται νὰ ὑποχωρήσῃ πέραν τῆς προπαραλληγούσης, ἐδεσπίσθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν κατοίκων τῆς Ἰταλίας καθ' ἣν χρόνον οὗτοι ἕνα καὶ μόνον ἔτι ἀπετέλουν λαόν. Ὁ κανὼν οὗτος περιέσωσε τὴν ἑνότητα τῶν λέξεων, ἐπροσπάτευσε τῶν λικτικῶν συλλαβῶν, αἵτινες ἐκκρούονται εὐχερῶς, ὅτε ὁ τόνος ὑποχωρεῖ ἀπωτέρω, τέλος δὲ παρὰ πᾶσαν τὴν αὐστηρότητα αὐτοῦ παρέσχεν ἐλευθερίαν ἱκανὴν εἰς τὴν δι' ἐλαφρῶν τοῦ τόνου διακυμάνσεων διάκρισιν τῶν γενῶν καὶ τῶν πτώσεων ἐν τοῖς ὀνόμασι, τῶν χρόνων καὶ τῶν ἐγκλίσεων ἐν τοῖς ῥήμασιν.

Οἱ κοινοὶ οὗτοι ἀμφοτέραις ταῖς γλώσσαις χαρακτῆρες εἶναι τὰ ἀρχαιότατα τῆς ἑλληνοϊταλικῆς ἱστορίας ἔγγραφα, ἔγγραφα ἀνεχόμενα εἰς χρονικὴν περίοδον, καθ' ἣν, τῶν λαῶν τῆς Ἀσίας ὀδευόντων πρὸς τὴν Δύσιν, τὰ δύο ἔθνη ὁπῆγον οὕτως ἡνωμένα ἀλλήλοις, ὥστε τὸ κράμα τοῦτο ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῇ ἑλληνοϊταλικὸς λαός. Ἂν ἐπιχείρει τις νὰ κρίνῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ λαοῦ τούτου κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν δύο κλάδων αὐτοῦ γενομένην κοινὴν ἐξεργασίαν τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος αὐτῶν, θὰ διεπιστοῦτο παρ' αὐτῷ σαφὴς τις ἀπέχθεια πρὸς πᾶν τὸ αὐθαίρετον καὶ συγκεχυμένον, εὐθυκρισία, ἀγάπη πρὸς τὸν κανόνα καὶ τὴν τάξιν, ἥτις ὑπὸ ἀμετάβλητον νόμον ὑπέβαλεν ὅ τι μάλιστα ἄστατον ὑπάρχει ἐν γλώσσῃ τινί, ἤτοι τοὺς τόνους τῶν λέξεων, καὶ τάσιν πρὸς τὸ περιβάλλειν τὴν ἰδέαν σαφῆ καὶ τακτικὴν μορφήν.

Τὰ πλείστης σπουδῆς ἄξια σημεῖα ταῦτα, ἐν οἷς αἱ δύο γλῶσσαι ἐγγίζουσιν ἀλλήλαις, δὲν κωλύουσι τὴν ὕπαρξιν μεγάλης διαφορᾶς αὐτῶν. Καὶ ἐν πρώτοις ἡ διαφορὰ αὕτη παρατηρεῖται ἐν τοῖς ἤχοις. Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα πλουτεῖ συμφώνων, κέκτηται δὲ ἰδίᾳ πλήρη τὴν σειρὰν τῶν ἀφώνων, ἐνῷ τὰ δασέα καθ' ὁλοκληρίαν ἐξέλιπον ἀπὸ τῆς ἰταλικῆς ἀλλιαθύτου· ἀφ' ἑτέρου ἀπώλεσεν ἐνωρὶς δύο δασεῖς ἤχους, τὸ j καὶ v τῶν Λατίνων ἢ τὸ δίγαμμα, ὅπερ, διατηρηθὲν ἐν ταῖς διαλέκτοις, ἐξέλιπεν ἐν γένει ποῦ μὲν δι' ἁπλῆς καὶ καθαρᾶς καταγνήσεως, ποῦ δὲ διὰ μεταβολῆς εἰς δασὺ πνεῦμα ἢ δίψιφον. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀνριστικὸν δὲν ἐτήρησε παρ' Ἕλλησι τὸν ἐξῦν ἐκεῖνον ἦχον, ὃν ἔχει ἐν ταῖς γλώσσαις τῆς Ἰνδίας καὶ τῆς Ἰταλίας (πρβλ. sama, simul, ὁμοῦ).

Ἡ ἀφάνισις καὶ ἀθένησις αὕτη κυρίων γραμμάτων ἀποβαίνει αἰσθητὴ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ· τὰ θέματα ἀπώλεσαν πολλαχοῦ τὸ χαρακτηριστικὸν αὐτῶν γράμμα, αἱ ῥίζαι δὲ τοιαύτην ὑπέστησαν σύγχυσιν, ὥστε ἀποβαίνουσιν ἀδηλοι διὰ τὴν κατάργησιν τῶν ἀρκτικῶν αὐτῶν φωνηέντων. Παρὰ πάσας τὰς δυσχερείας ταύτας ὁ ἀσφαλὴς τῆς γλώσσης μηχανισμός, τὸ λογικὸν καὶ τακτικὸν αὐτῆς, τὸ σταθερῶς ὡρισμένον τῆς ὀρθογραφίας διαπιστοῦσι παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἄκραν ὀργάνων εὐαισθησίαν, καθ' ἣν διεκρίνοντο τῶν ἄλλων λαῶν, καὶ προφορᾶς καθαρότητα, ἣ οὐδέποτε φαίνονται προσεγγίσασαι αἱ ἰταλικαὶ φυλαί.

Ἐν τῇ ἑλληνικῇ καὶ ἡ κατάληξις τῶν λέξεων ὑπεβλήθη εἰς ἀμετάβετον κανόνα· ἐνῷ ἐν τῇ σανσκριτικῇ ὁ τελικὸς ἦχος πάσων τῶν λέξεων συμφωνεῖ καθ' ὁλοκληρίαν τῷ ἀρκτικῷ τῆς ἑπομένης, ἐν τῇ λατινικῇ δὲ τοὐναντίον πᾶσαι ἀνεξαιρέτως αἱ λέξεις παρατίθενται ἀλλήλαις ἄνευ ἀμοιβαίας τινὸς ροπῆς, οἱ Ἕλληνες ἐπενόησαν εὐμήχανον κανόνα, ἥτοι τὸ ἐν τῷ τέλει τῶν λέξεων ἀνέχεσθαι μόνον φωνήεντα ἢ σύμφωνα μὴ προκαλοῦντα δυσάρεστον σύγκρουσιν, οἷον τὸ **ν, ρ, σ.** Ἡ μέθοδος αὕτη παρέσχε ταῖς λέξεσι πλείονα ἢ παρὰ τῇ σανσκριτικῇ ἀνεξαρτησίαν, τῷ λόγῳ δὲ πλείονα ἑνότητα καὶ ὑγρότητα ἢ παρὰ τῇ λατινικῇ. Αἱ λικτικαὶ συλλαβαὶ εἶναι ὡσαύτως ἠσφαλισμέναι κατὰ τῶν διηνεκῶν μεταβολῶν καὶ τοῦ κινδύνου τῆς ἀθενήσεως ἢ τοῦ ἀκρωτηριασμοῦ.

Ὡς πρὸς τὸν πλοῦτον τῶν τύπων ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα δὲν δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν ἰνδικήν, ὡς οὐδ' ἡ βλάστησις τοῦ Εὐρώτα πρὸς τὰς ὑλομανεῖς τοῦ Γάγγου ὄχθας. Ἐν τῇ κλίσει ἐκ τῶν ὀκτὼ πτώσεων οἱ Ἕλληνες ἀπώλεσαν τὰς τρεῖς, πρὸς πλήρωσιν δὲ τοῦ κενοῦ τούτου ἐδέησε νὰ ἐπιθαρρήσωσιν αἱ ἄλλαι πέντε πτώσεις διὰ πολλαπλῶν σημασιῶν, ἐλάττωμα, ὅπερ ἡ γλῶσσα μόνον τελειοῦσα τὸ σύστημα τῶν προθέσεων ἠδυνήθη νὰ ἐπανορθώσῃ. Οἱ τῆς ἰταλικῆς χερσονήσου κάτοικοι, τῇ σιωπηλείᾳ καὶ τῇ βραχύτητι τῆς ἐκφράσεως χαίροντες, διετήρησαν τὴν ἀφαιρετικὴν, καὶ αὐτὴν δ' ἐν μέρει τὴν τοπικὴν· ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπὸ τοῦ πρακτικοῦ αἰτῶν πνεύματος ἀγόμενοι, κατέλιπον τὸν ὄγκον, ὃν οἱ Ἕλληνες δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀποβάλωσιν. Ἐν τούτοις καὶ ἐν αὐτῇ τῇ κλίσει οἱ Ἕλληνες ἐπιτηδείως ὠφέλησον ποιοῦνται χρῆσιν τῆς ποικιλίας τῶν διφθόγγων αὐτῶν. Οἱ ἐν χρήσει τύποι παρὰ πᾶσαν τὴν προσέγγισιν αὐτῶν εὐχερῶς καὶ σαφῶς ἐνδεικνύουσι τὴν διαφορὰν τῶν γενῶν, καὶ ἐν αὐταῖς δὲ ταῖς πτώσεσιν (ὡς πείθεται τις παραβάλλων τὰ **πόδες** καὶ **πόδας** τῷ pedes) οἱ Ἕλληνες παρὰ πᾶσαν τὴν ἐν τούτῳ πενίαν αὐτῶν πλεονεκτοῦσι κατὰ τὸν θεσπισμὸν σαφεστέρων διακρίσεων.

Ἐν τῷ ῥήματι ὅμως ἀριστεύουσιν οἱ Ἕλληνες. Πᾶσα ἡ διαλογικὴ δύναμις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης μετεδίδοσθη ἐπὶ τῶν ρηματικῶν αὐτῆς τύπων, ἐν τῷ πεδίῳ δὲ τούτῳ ὑπὸ πάσας τὰς ἑπόψεις ὑπερτερεῖ τῆς γλώσσης τῆς Ἰταλίας. Διετήρησε δύο παραλλήλους σειρὰς προσωπικῶν τύπων, αἵτινες διαιροῦσι τοὺς χρόνους κατὰ τρόπον ἁπλοῦν ἅμα καὶ χαρίεντα εἰς χρόνους ἀρχικοὺς καὶ χρόνους **παραγομένους (λέγοντι!-ἔλεγον)**[1] ἡ αὔξησις καὶ ὁ ἀναδιπλασιασμὸς διετηρήθησαν ὡσαύτως καὶ μετὰ θαυμαστῆς δεξιότητος συνήφθησαν ταῖς ποικιλωτάταις ἀρκτικαῖς συλλαβαῖς. Δυνάμει τῶν ποικίλων ρηματικῶν τύπων, τοῦ πρωτοθέτου θέματος καὶ τῶν τύπων τοῦ ἐνεστῶτος, προσκόντως ἐπεκτεινομένων, ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα κατορθοῖ εὐχερέστατα νὰ ἐκφράζῃ τὰς πολλαπλᾶς ἰδέας, τὰς ἐν τῇ ἰδέᾳ τοῦ χρόνου περιεχομένας, οἷον τὴν ὅραν τῆς πράξεως, τὴν διάρκειαν καὶ τὴν τελείαν περάτωσιν αὐτῆς. Ἀναμνησθῶμεν πῶς ἐν τῷ ἔλιπον καὶ

1) Λέγοντι=λέγοντοι=λέγουσι.

1. Περὶ τοῦ νόμου τῆς τονώσεως ἴδε Corssen (*Kritische Beitraege zur lateinischen Formenlehre*, 1863, σ. 568), ὃς ἐν τούτοις συμφωνεῖ τῷ Γ. Κουρτίῳ (αὐτόθι, σ. 585) περὶ τοῦ ὅτι ὁ κανὼν, ὁ ἀπαγορεύων τὴν πέραν τῆς προπαραληγούσης ὑποχώρησιν τοῦ τόνου, ἀνέρχεται εἰς τὴν ἑλληνοϊταλικὴν περίοδον.

ἔλειπον δι' ἁπλῆς τοῦ φωνήεντος ἐκτάσεως κατορθοῦται ἡ ἀπόδοσις δύο ἐννοιῶν οὕτω σαφῶς διαφόρων συνίστησι τοῦτο εὐστροφίαν, πρὸς ἣν ἡ λατινικὴ μετὰ τοῦ linguebam καὶ liqui μόνον ἐφάσεις τοσοῦτον βαρείας ὅσον καὶ ἀνεπαρκεῖς δύναται ν' ἀντιτάξῃ.

Δυνάμει τοῦ διπλοῦ ἀορίστου ἡ διάκρισις αὕτη ἀποβαίνει δυνατὴ ἐπὶ πάντων τῶν ρηματικῶν θεμάτων καὶ ὑφαμόζεται ἐν τῇ ἐνεργητικῇ, τῷ μέσῳ καὶ τῷ παθητικῷ διὰ τῶν ἁπλουστάτων φωνητικῶν μεθόδων. Ἔπονται οἱ τύποι τῶν ἐγκλίσεων, δι' ὧν τὸ ῥῆμα ἀκολουθεῖ τῇ ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ διὰ τῶν λεπτοτάτων διαφορῶν τοῦ ὑπὸ συνθήκην καὶ τοῦ μὴ τοιούτου, τοῦ δυνατοῦ καὶ τοῦ πραγματικοῦ. Ἡ εἰς τὰ ἔργα ταῦτα ἀναγκαία ὕλη ὑπῆρχεν ἤδη κατ' ἀρχαιότατον χρόνον ἐν τῇ κοινῇ τῶν ἰνδοευρωπαϊκῶν γλωσσῶν καρδίᾳ, ἀλλ' οἱ τῶν χρόνων ἐκείνων λαοὶ δὲν εἶχον δυνηθῆ νὰ ὠφεληθῶσιν ἐξ αὐτῆς. Ἡ ἔκτασις τοῦ συνδετικοῦ φωνήεντος, ἀνομένη τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν ἀρχαικῶν χρόνων, ἐπαρκεῖ τῆς Ἕλλησι πρὸς δύστασιν τῆς ὑποτακτικῆς ἐγκλίσεως, ἐκφραζούσης τὸ ὑπὸ συνθήκην θετικόν· ἡ παρένθεσις ἑνὸς ι, ἐνουμένη τῇ εὐκαμψίᾳ τῶν παραγομένων χρόνων, παρέσχε τὴν εὐπτικήν, ἥτις κατὰ λόγον τῆς εὐχερείας τοῦ σχηματισμοῦ αὐτῆς ἠδυνήθη, ὡς ἡ ὑποτακτική, νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ πάντων τῶν χρόνων. Ἐν τούτοις αἱ οὐτῶς ἁπλαῖ αὗαι ἡωνητικαὶ μέθοδοι οὐδαμῶς εἰναι ὅλως αὐθαίρετοι τροποποιήσεις. Ἡ ἔκτασις τοῦ φωνήεντος, τοῦ συνάπτοντος τὴν ῥίζαν τῇ καταλήξει, παριστάνει ψυσικῶς καὶ, οὕτως εἰπεῖν, ὑλικῶς τὴν ἀντίθεσιν τῆς ἀπολύτου καταφάσεως πρὸς τὴν ἀμφίδοξον, τὴν ὑπὸ συνθήκην· ἀφ' ἑτέρου τὸ χαρακτηρίζον τοῦτο τὴν εὐπτικὴν φωνῆεν, ἔχον ὡς ῥίζαν τὴν σημασίαν τοῦ **εἶμι** (πορεύομαι), δηλοῖ τὴν κίνησιν τῆς ψυχῆς, ἣν ὁ πόθος αὐτῆς ἀπάγει πέρα τῶν ὁρίων τοῦ ἐνεστῶτος. Ὁ πόθος εἶναι τὸ ἀντίθετον τοῦ ἐνεστῶτος, τὸ δυνατὸν δὲ τὸ ἀντίθετον τοῦ πραγματικοῦ· τούτου ἕνεκα ἡ εὐπτικὴ ὑφίσταται τὰς μεταβολὰς τῶν παραγομένων χρόνων, οἵτινες ὁρίζουσι τὸ μὴ ἐνεστώς, ἐνῷ ἡ ὑποτακτική, δεικνοῦσα τὸ ἐνεστὼς σχετικῶς πρὸς τὸν λαλοῦντα, ὑφίσταται τὰς τῶν ἀρχικῶν χρόνων μεταβολάς.

Τέλος ἐν τῷ σχηματισμῷ τῶν λέξεων ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐμφαίνει μεγίστην εὐστροφίαν. Ἐξ ἁπλῶν ῥιζῶν παράγει πλούσιον ἀμπὸν παραγώγων, ἐλαφρὰ δὲ καταλήξεις, δεξιῶς τεταγμέναι, ἐπιτρέπουσιν αὐτῇ νὰ χαρακτηρίζῃ σαφῶς κατὰ τὰς διαφόρους αὐτῶν σημασίας τὶ ἀπὸ τοῦ οὐσιαστικοῦ καὶ τοῦ ἐπιθέτου παρίγωγα (**πρᾶξις-πρᾶγμα**). Σχηματίζει συνθέτους λέξεις μετ' εὐχερείας, ἃς στερεῖται ὅλως ἡ λατινική, ἀλλὰ δὲν καταχρῆται τῇ εὐχερείᾳ ταύτῃ, ὡς ἔπραξεν ἡ σανσκριτικὴ κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτῆς περίοδον, πρὸς δυσσώρευσιν λέξεων, συγκειμένων ἐξ ἀνομοίων στοιχείων, αἵτινες δὲ ἀποδυνιθέμεναι δὲν δύνανται ν' ἀποτελέσωσι σύνολον εἰκόνος ἢ ἰδέας τινός, εἰσὶ δὲ μόνον συγκεχυμένον συμφόρημα περιπεπλεγμένων ῥιζῶν. Καὶ ἐνταῦθα τὸν κύριον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης χαρακτῆρα συνίστησιν ἡ μετριότης καὶ ἡ σαφήνεια.

Ὁ λαός, ὁ δυνηθεὶς οὕτως ἰδιοφυῶς νὰ ἐξεργασθῇ τὴν βάσιν τῶν ἰνδοευρωπαϊκῶν γλωσσῶν, ὠνόμαζεν ἑαυτὸν ἀφ' ὅτου ἠδύνατο τῆς ἰδίας ἑνότητος διὰ τοῦ ὀνόματος τῶν **Ἑλλήνων.** Πρώτη ἱστορικὴ πρᾶξις αὐτοῦ εἶναι ἡ δημιουργία τῆς ἰδίας γλώσσης, ἡ πρώτη δ' αὕτη πρᾶξις εἶναι καλλίτεχνος ἐργασία. Ὄντως ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, πρὸς πάσας τὰς ἀδελφὰς αὐτῆς παραβαλλομένη, ἰδιαίτατα ἀξία τυγχάνει τοῦ ὀνόματος καλλιτέχνου ἔργου, διότι ἐξαιρέτως διεγείρει τὴν ἰδέαν τῆς ἁρμονίας καὶ τῆς τελειότητος ἐν τῇ προσῳδίᾳ, τῆς σαφηνείας ἐν τῷ τύπῳ καὶ τῆς ἀκριβείας ἐν τῇ ἐκφράσει τῆς ἰδέας. Κἂν παρὰ τῶν Ἑλλήνων μόνων τὴν γραμματικὴν τῆς γλώσσης αὐτῶν εἴχομεν, θὰ παρεῖχεν αὕτη ἀναμφισβήτητον τεκμήριον τῶν δεκτάκτων δυνάμεων τοῦ λαοῦ τούτου, ὃς χειρὶ δημιουργικῇ διέπλασε τὴν ἀρχικὴν τῆς γλώσσης ὕλην καὶ ἐνεφύσησεν αὐτῇ πνεῦμα, ὃς, τέλεον ἀποσκορακίσας πᾶσαν περίφρασιν καὶ πᾶσαν ἀσάφειαν, ἔγνω ν' ἀρύσηται μεγίστας ὠφελείας ἐκ τῶν ἁπλουστάτων τρόπων. Ἡ γλῶσσα ἥδη ὁμοία τυγχάνει σώματι ἀθλητοῦ, κατὰ τοὺς κανόνας τῆς τέχνης συγκεκροτημένῳ, οὗ δὲ ἕκαστος μῦς εἶναι ἠσκημένος εἰς τὴν ἀπόδοσιν παντὸς τοῦ χρησίμου αὐτοῦ ἀποτελέσματος· οὔτε οἴδημα, οὔτε ὑπερβόρτομα· τὸ πᾶν ῥώμη καὶ ζωή.

Οἱ Ἕλληνες πιθανώτατα τὰ στοιχεῖα τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος αὐτῶν ἔλαβον πρὸ τῆς συμπήξεως τῆς ὕλης εἰς ἕνα δύστικτον ὄγκον· διότι ἄλλως ἀδύνατον ἦν αὐτοῖς νὰ μαλάξωσιν αὐτὴν ὡς τὴν μάλιστα εὔπλαστον ἄργιλον πρὸς οὕτω σαφῆ ἐκφρασιν τοῦτο μὲν πάσης τῆς ποικιλίας τῶν πνευματικῶν αὐτῶν δυνάμεων, τοῦ καλλιτεχνικοῦ αὐτῶν αἰσθήματος καὶ τῆς ἐννοίας τοῦ τύπου, τοῦτο δὲ τῆς ἀπομονωτικῆς ἐκείνης τῶν ἰδεῶν ἰκανότητος, ἣν ἐπεδείκνυτο πολὺ πρὸ τῶν ἔργων τῶν φιλοσόφων αὐτῶν ἐν τῇ γραμματικῇ τῆς αὐτῶν γλώσσης, μάλιστα δὲ ἐν τῇ συνθέσει τῶν ῥηματικῶν τύπων. Αἱ τῶν ῥημάτων ζυζυγίαι αὐτῶν ἀποτελοῦσι τέλειον ἐθνιρμοσμένης λογικῆς πρότυπον, οὗ ἡ κατάληψις καὶ σήμερον ἔτι ἀπαιτεῖ πᾶσαν τὴν ὀξυδερκειαν ἠσκημένης διανοίας.

Ὥσπερ ἡ ἔξοχος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εὐφυία ἐξεδηλώθη ἐν τῇ ἀσυνειδήτῳ ἀναπτύξει, ἐξ ἧς προῆλθεν ἡ γλῶσσα, οὕτω καὶ ἡ γλῶσσα, μορφωθεῖσα ἅπαξ, εἶχεν ἐπὶ τοῦ λαοῦ καθ' ὅλου καὶ ἐπὶ ἑκάστου τῶν μελῶν αὐτοῦ μεγίστην ροπήν· διότι ὅσῳ τελειοτέρα τυγχάνει ἡ συναρμογὴ γλώσσης τινός, τόσῳ ὁ ταύτῃ χρώμενος ἀναγιάζεται, οὕτως εἰπεῖν, νὰ διατάσσῃ λογικῶς τὸν ροῦν τῶν λογισμῶν καὶ νὰ διαδαφῇ τὰς ἰδέας αὐτοῦ· καθ' ὅσον οἰκειοῦται πρὸς τὸν πλούσιον τοῦτον τῶν λέξεων θησαυρόν, βλέπει τὸν μὲν κύκλον τῆς φαντασίας αὐτοῦ εὐρυνόμενον, τὴν δὲ εὐφυΐαν μεγεθυνομένην· ἡ γλῶσσα καθ' ὅσον οἰκεία αὐτῷ γίνεται ἄγει αὐτὸν βαθμηδὸν εἰς ὑψηλοτέρας πνευματικὰς σφαίρας· ὁ πόθος πρὸς τελειοτέραν πάντοτε ἐκμάθησιν αὐτῆς ἀποβαίνει κέντρον οὐδέποτε ἀμβλυνόμενον· συγχρόνως δὲ ἐνῷ διεγείρει καὶ ἀναπτύσσει παρ' αὐτῷ τὸν πνευματικὸν βίον, διατηρεῖ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἔθνους τὴν συνάφειαν ἐκείνην, τὴν ἀλληλεγγύην ἐκείνην, ἧς ἔκφρασιν αὐτὴ ἡ γλῶσσα ἀποτελεῖ. Ἢν τὸ κλονοῦν τὴν ἀλληλεγγύην ταύτην, πᾶν τὸ χαλᾶν τοὺς δεσμοὺς τούτους ἐν τῇ γλώσσῃ, κατὰ πρῶτον ἐκδηλοῦται.

(Ἀκολουθεῖ).

Η ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΠΛΩΝ ΤΟΥ ΑΧΙΛΛΕΩΣ ΚΡΙΣΙΣ

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΟΒΙΔΙΟΥ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΝ

Κατ' ἔμμετρον παράφρασιν

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Σ. ΚΑΣΔΑΓΛΗ.

(Συνέχεια· ἴδε ἀριθμὸν 28).

Εἶπε, καὶ θροῦς ἐκ τοῦ πυκνοῦ τῶν παρεστώτων πλήθους
τοῖς τελευταίοις εἵπετο τοῦ μεγαθύμου λόγοις·
ἕως οὗ τέλος ἀναστὰς ὁ τοῦ Αἰέρτου γόνος,
μικρὸν μὲν πρῶτον πρὸς τὴν γῆν τὰς ὄψεις ἀπερείδει[1],
εἶτα δὲ βλέμμα συνετὸν πρὸς τοὺς ἐν τέλει ἥρας,
τὴν γλῶσσαν τὴν εὐκέλαδον ὁ ἡδυλόγος λύει,
καὶ πάντων τὰ μελίφρονα ἀναμενόντων ἔπη,
τοιαῦτα λέγει χάριτι διακοσμῶν τοὺς λόγους·
«Εἰ μέν, ὡς εἶθε ὄφελλε, μετὰ τῶν ὑμετέρων ἐ
καὶ αἱ ἐμαὶ κατίδχυον, ὦ, Ἀχαιοί, δεῖδες,
οὐδεὶς τὸ μέγα οὐδενὶ θὰ ἠμφισβήτει γέρας,
οὐδὲ τις θὰ ὑψίστατο περὶ ἀγῶνος χρεία·
ὅτι καὶ σὺ τὰ ὅπλα σου, ὦ Ἀχιλλεῦ, θὰ εἶχες,
καὶ πάντες σε θὰ εἴχομεν τὸν προσφιλῆ ἑταῖρον.
Ἀλλ' ἅπαξ ὄντως ἄδικος ἡ τοῦ θανάτου μοῖρα
ἐμοί τε ἅμα καὶ ὑμῖν τὸν κρατερὸν ἀφεῖλε,
(καὶ ὡσπερεὶ δακρύοντας ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει
διὰ χειρὸς ἀπόμαξε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ ἥρως)[1],
τίς νῦν θὰ διεδέχετο τὸν Ἀχιλλέα κρείττον,
ἢ ὁ δι' οὗ τοῖς Δαναοῖς ὁ Ἀχιλλεὺς ὑπῆρξεν[1];
Μόνον μὴ τούτου ἑαυτῷ εἰς ὄφελός τι ἔστω

ote εστί και ψιθυριστή δόκανα φίδος,
Ιμπρεν ή ψιπιε λεγίν ζίε μιφόν βλαπτεσ
ιδιον δελεάζοντες ο λαστίν, εκ ταγτης.
και τιν ιγιάν εφφόσεστ, ει τις τοιμτιν εστιν,
νιν τιν ψιπιμ τοφ ιφλιστ φιφ ψιστφ φιφ ανιμφοφόδιν,
ψιφ ε ψιν ιστιν ψιφόλιον πιλλιμε γιογιλιν,
ψιλιστ τοφόστιφ ζιλιστιν, μι τις γιφν φόνεστιν,
φιφ ζιμιφόνιστιν εκόστιστ τι ιμτιστ φιοφόστιν.
Οτι κιδόνιν ιδφόν ιφλ ζιστιν τοφ λιζλιν ιφιφόνιφ,
κιν τιν ιφιφόν ψιλιστιν γιλιστιν ιφιφόν ψιφ ιφιφόν,
μιφόν ιφιφόν ιφιφόν ιφιφόν ιφιφόν ιφιφόν.
ιφιφόν ιφιφόν ιφιφόν ιφιφόν ιφιφόν ιφιφόν.
Ιφιφόν ιφιφόν ιφιφόν ιφιφόν ιφιφόν ιφιφόν ιφιφόν

καὶ τοῦ πολέμου μακρυνθεὶς νὰ προσπαθήσῃ μᾶλλον
ἀνάτως τὸν ἐπόδυνον νὰ διανύσῃ βίον·
ὁ δὲ ἐμοὶ ὑπήκουσε καὶ ἐν ζωῇ ὑπάρχει·
οὐ μόνον δὲ ἡ πρᾶξίς μου εἰλικρινῆς τὴν γνώμην,
ἀλλὰ καὶ ὄντως εὐτυχὴς τὴν ἔκβασιν ἀπέβη·
ἀρκοῦσα μόνη δὲ θὰ ἦν ἡ εἰλικρινιά μου.

Ἀπὲρ δὲ νῦν τῶν μάντων ἡ χρησμοδότις γνώμην
ἐκείνου δεῖται τοῦ ἀνδρὸς πρὸς πόρθησιν τῆς Τροίας,
ἐμοὶ μὲν μὴ ἐντείλησθε τὰ περὶ τούτου λόγ-
ἐπὶ τὸ ἔργον κάλλιον ὁ Αἴας πορευθήτω,
τῇ εὐγλωττίᾳ δ' ἑαυτοῦ τὸν ἄνδρα μαλαξήτω,
νῦν ἐκ τοῦ πάθους τοῦ δεινοῦ καὶ τῆς ὀργῆς λυσσῶντα,
καὶ δεξιὰ τινι ἡμῖν προσκομισήτω τέχνῃ.
Μᾶλλον στραφεὶς πρὸς τὰς πηγὰς θὰ ρύσῃ ὁ Σιμόεις[24],
καὶ ᾧ μᾶλλον πᾶν ἡ εὐδενδρος Ἰδὰ ἀποδάλῃ Ἴδη,
ὑπὲρ τῶν Τρώων δ' ἡ Ἑλλὰς θὰ πολεμήσῃ πρῶτον,
ἢ τῆς φροντίδος τῆς ἐμῆς ὑπὲρ ὑμῶν λαξάσης,
ὑμῖν τοῦ Αἰάντος ὁ νοῦς εἰς ὀψὲ λός τι ἔσται.

Εἰ καὶ τὴν γνώμην δ' ἄκαμπτος, ὦ Φιλοκτήτα, μένων,
μένει πνέεις κατ' ἐμοῦ καὶ τῶν ἑταίρων πάντων,
οὐδὲ συγγνώμην κἂν τινα τῷ βασιλεῖ παρέχεις[25],
ἐμὲ δ' οὐ παύεις βλασφημῶν καὶ καταρώμενός μου,
εἰ καὶ τὸ αἷμα τὸ ἐμὸν ἐπιθυμεῖς νὰ πίῃς,
ἂν εἰς τὰς ἅδας ποτε ἐγὼ τυχαίως πέσω χειρας,
εἰ καὶ πρὸς σὲ ἐρχόμενος ὑπὲρ τῶν Πανελλήνων,
καλλίστην θὰ παράσχω σοι πρὸς ταῦτα εὐκαιρίαν,
ἀλλ' ἀφοῦ τὸν κίνδυνον θὰ κινδυνεύσω τοῦτον,
καὶ σῶον θὰ κομίσω σε πρὸς τοὺς ποθοῦντας φίλους.

Εἴη μοι μόνον εὐμενὴς ἡ τῆς πορείας τύχη,
καὶ τῶν βελῶν σου κάτοχος τῶν χαλεπῶν θὰ γείνω,
ὡς τοῦ Φρυγίου μάντεως ἐγὼ αὐτὸς κρατήσας,
καὶ ὡς εἰς ᾧδε προσεγκόν τὰς τῶν θεῶν μαντείας,
ποῦ κεῖται ἀνεκάλυψα αἱ τῶν Περγάμων μοῖραι,
ὡς διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν ἐγὼ προκινδυνεύσας,
τὸ τῆς Φρυγίας Ἀθηνᾶς Παλλάδιον ἀφεῖλον.

Νῦν δὲ ὁ Αἴας ἑαυτὸν ἐμοὶ θὰ παραδάλῃ;
Καὶ ὅρος, ἂν μὴ εἴχομεν τὴν Ἀθηνᾶν ἐκείνην,
αἱ Μοῖραι διεκώλυον τὴν τῆς Ἰλίου πτῶσιν.
Ποῦ νῦν ὁ Αἴας ὁ δεινός, τῶν Ἀχαιῶν ὁ πύργος;
ποῦ τοῦ μεγάλου μαχητοῦ οἱ λόγοι οἱ μεγάλοι;
Τὸ νῦν ἐνταῦθα δειλιᾷς, ὦ κράτισε ἡρώων;
Τί δὲ τολμῶν ὁ Ὀδυσσεὺς διὰ ψυλάκων βαίνει,
καὶ ἑαυτὸν τῷ τῆς νυκτὸς διαπιστεύων σκότει,
ἀτάραχος πορεύεται διὰ ξιφῶν στιλβόντων,
οὐ μόνον δὲ εἰσέρχεται τὰς τῶν Περγάμων πύλας,
ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑψαύχενας ἀναρριχᾶται πύργους,
καὶ τὴν θεὰν ἐκ τοῦ ἀκροῦ ἀρπάζει τοῦ οἰκείου,
καὶ ἁρπαγεῖσαν ὦ! αὐτῶν τῶν πολεμίων φέρει;
Ἅπερ ἐγὼ μέχρι τοῦ νῦν εἰ μὴ ἐποίουν πάντα,
μάτην ὁ Αἴας, ὁ κλεινὸς τοῦ Τελαμῶνος γόνος,
τὸ ἄκως τὸ ἐπτάβοιον ἐν τῇ λαιᾷ θὰ εἶχεν.

Αὐτὴ ἐκείνη δὲ ἡ νὺξ παρέσχε μοι τὴν νίκην,
καθ' ἣν τῆς Τροίας ἡ δεινὴ ἐπεσφραγίσθη μοῖρα·
τότε ἐγὼ τὰ Πέργαμα ἡμῖν ἐχειρωσάμην,
ὅτε αὐτῶν εὐάλωτα κατέστησα τὰ τείχη.

Παῦον δὲ οὕτω θεωρῶν καὶ ὑπομορμυρίζων,
μηδ' ὑπόδειννε ἐμοὶ τὸν κρατερὸν Τυδείδην·
μέρος τῆς δόξης τῆς ἐμῆς ἀνήκει καὶ ἐκείνῳ·
οὐδὲ σὺ ἄνευ οὐδενὸς ἐτύγχανες ἢ μόνος,
ὅτε τὸ ἄκως ἐν χειρὶ ὑπὲρ τοῦ στόλου εἶχες·
σοὶ μὲν ὁλόκληρος στρατὸς συνεπολέμει τότε,
ἐμοὶ δὲ εἷς ἐτύγχανε καὶ μόνος ὁ Τυδείδης·
ὃς εὖ φρονῶν, οὐδ' ἄπειρος, ἀλλὰ καλῶς γινώσκων,
ὀπόσον κρείττων ὁ σοφὸς τοῦ μαχητοῦ τυγχάνει,
καὶ ὅτι οὐ τῇ δεξιᾷ ἀλλὰ τῇ διανοίᾳ
καὶ τῇ συνέσει τῶν φρενῶν ὀφείλονται τὰ γέρα,
τὰ ὅπλα ταῦτα καὶ αὐτὸς ὑπὲρ αὐτοῦ θὰ ἤτει,
οὐδ' ἧττον τούτου ἄξιος, ὁ Αἴας ὁ ἐλάσσων,
καὶ ὁ δεινὸς Εὐρύπυλος, καὶ ὁ Ἀνδραιμονίδης,
καὶ τῶν Κρητῶν ὁ βασιλεύς, Ἰδομενεὺς ὁ μέγας,
ὁ Μιρμίνης ὁ ταχὺς ἐκ τῆς αὐτῆς πατρίδος,
καὶ ὁ Πολύτλας ἀδελφὸς τοῦ κραταιοῦ Ἀτρείδου.
Ἀλλ' οὗτοι πάντες, ἄριστοι τὴν ἀρετὴν καὶ χεῖρα,
καὶ κατ' οὐδέν σοι δεύτεροι ἐν τοῖς πολέμοις ὄντες,
τῇ συνετῇ ὑπεκύψαν τοῦ Ὀδυσσέως γνώμῃ.

Σοῦ μὲν ἡ χεὶρ ὠφέλιμος ἐν τοῖς πολέμοις ἐστίν,
ἀλλὰ ὁ νοῦς σου ὁ ἀμβλὺς τῆς συμβουλῆς μου δεῖται·
καὶ σὺ μὲν ῥώμην σώματος ἄνευ φρενὸς κομίζεις,
ἐγὼ δὲ τὰ τοῦ μέλλοντος οὐ παύομαι φροντίζων·
σὺ μὲν περὶ τὸ μάχεσθαι ἀκράτητος τυγχάνεις,
πλὴν πότε, τοῦτο σὺν ἐμοὶ αἱρεῖται ὁ Ἀτρεΐδης.
Σὺ μὲν ἡμῖν τῷ σώματι λυσιτελεῖς καὶ μόνῳ,
ἐγὼ δὲ καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ τοῦ νοῦ φρονήσει·
καὶ ὅσῳ πλείου ἡγεμὼν ὑπερτερεῖ ἑρέτου,
καὶ ὅσῳ μείζων στρατηγὸς τοῦ μαχητοῦ τυγχάνει,
κατὰ τοσοῦτο σοῦ ἐγὼ ὁ Ὀδυσεὺς προέχω·
νοῦς ἐν τῷ σώματι ἡμῶν κρείττων χειρὸς ὑπάρχει,
καὶ τοῦτῳ ἔπεσε ἐμοὶ ἀπόρεισται ἡ ῥώμη.

Ὑμεῖς δ' ἐκείνῳ, ἄρχοντες, χαρίσασθε τὸ γέρας,
ὃς ἀγωνιεῖ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ κινδυνεύει ἅμα·
ἀντὶ δὲ ὧν διήνυσα καὶ μεριμνῶν καὶ πόνων,
τοῦτο ἐμοὶ ἀπόδοτε ἀνταμοιδὴν τὸ γέρας,
ἄξιον ὄντος καὶ ἐμοῦ καὶ τῶν πολλῶν μου ἄθλων.

Πρὸς τέλος ἤδη ἤγγικεν ὁ τοῦ πολέμου πόνος,
ἐμοῦ τὰς μοίρας τρέψαντος τὰς ἐναντιουμένας·
ἐγὼ δ' ὑμῖν εὐάλωτον τὴν Τροίαν κατεστήσας,
τοὺς πύργους κατηδάφισα τῶν ὑψηλῶν Περγάμων.

Πρὸς τῶν ἐλπίδων οὖν αὐτῶν εἰς πάντες ἀφορῶμεν,
πρὸς τῶν τειχῶν, ὧν ἄφευκτος ἐπίκειται ἡ πτῶσις,
πρὸς τῶν θεῶν, οἷς πρὸ μικροῦ ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἀφεῖλον,
καὶ πρὸς οὐτινοσοῦποτε εἰδότι ἀπομένει,
εἴτε μελέτης καὶ σπουδῆς καὶ διανοίας χρῆζον,
εἴτε ἀνδρείαν ἀπαιτοῦν καὶ τόλμην οὐ τυχοῦσαν,
εἴ τι ἀλώσιμόν ἐστιν ἐκ κινδυνόδους τόπου,
καὶ εἴ τι ὑπολείπεται πρὸς πτῶσιν τῆς Ἰλίου,
καὶ χρεῖαν ἔχετε ἐμοῦ, ποιήσασθέ μου μνήμην,
ἢ ἂν ἐμοί, ὦ Ἕλληνες, τὰ ὅπλα ἀπαρνῆσθε,
τοῦτῳ ἀπόδοτε αὐτά. Καὶ πρὶν ὁ ἥρως λάξῃ,
τῆς Ἀθηνᾶς τὸ ἄγαλμα δεικνύει τὸ μοιραῖον.

Ἄνω τὰς χεῖρας αἴρουσιν οἱ βασιλεῖς, καὶ τότε
καταβανὴς ἡ δύναμις τῆς εὐγλωττίας ὠφέλη,
καὶ ὁ ἀγχίνους ἔλαβε τὰ τοῦ γενναίου ὅπλα.
Ὁ δὲ τοιαῦτα τὸν ἐχθρὸν γενναίως ὑπομείνας,
καὶ μόνος τὰς τοῦ Ἕκτορος ἐφόδους ἀποκρούσας,
ὁ τῷ σιδήρῳ ἄτρωτος καὶ τῷ πυρὶ τυγχάνων,
καὶ ὑπ' αὐτοῦ ὦ! ἀήττητος τοῦ κρατεροῦ Κρονίδου,
μίαν οὐκ ἤνεγκεν ὀργήν, ἀλλὰ σφοδρῶς λαβοῦσα
τὸν ἄνδρα τὸν ἀνίκητον ἐνίκησεν ἡ λύπη.

Ὡς ἐμμανὴς δ' ἐκ τοῦ θυμοῦ, τὸ ξίφος ἁρπαρπάζει[26],
καί, Τοῦτο, λέγει, ἀληθῶς ἐμὸν τυγχάνει, κτῆμα,
ἢ ἑαυτῷ ὁ Ὀδυσεὺς καὶ τοῦτο θ' ἁπαιτήσῃ;

Τοῦτο τὸ ὅπλον κατ' ἐμοῦ θὰ χρησιμεύσῃ τέλος,
καὶ τὸ πολλάκις ψηγανθὲν τῷ αἵματι τῶν Τρώων,
νῦν αὖθις ψηγανώσεται τῷ τοῦ δεσπότου φόνῳ,
ἵνα μηδεὶς καυχώμενος ὑποτεθῇ κἂν ὅτι
τὸν Αἴαντα ἐνίκησεν, εἰ μὴ ὁ Αἴας μόνος.

Ταῦτα εἰπὼν τὸν σίδηρον ἐπὶ τὸ στέρνον τρέπει,
καὶ τὴν θανάσιμον αἰχμὴν ἐντὸς αὐτοῦ βυθίσας,
τὸ πρῶτον κατεργάζεται ἐπὶ τοῦ στήθους τραῦμα·
οὐδ' ἀδυνήθη κἂν ἡ χεὶρ νὰ ἐξελκύσῃ τοῦτο,
ἀλλ' ἡ τοῦ αἵματος ὁρμὴ ἐξώθησε τὸ ὅπλον·
ὑπὸ τοῦ λύθρου δὲ ἡ γῆ εὐθέως φοινιχθεῖσα,
πορφυρανθὲς ἀνέδωκεν φυτὸν ἐπὶ τῆς χλόης,
ὃ πρὶν καὶ ἐκ τοῦ τραύματος τοῦ Οἰάλιου ἔβλυσ[27],
γράμματα φέρον τὰ αὐτὰ ἐν μέσοις τοῖς πετάλοις,
κοινὰ τῷ νέῳ καὶ τάνδρί, ἐκείνου μὲν τὸ ἄλγος,
αὐτοῦ δὲ τὸ ἐπώνυμον μέχρι τοῦ νῦν δηλοῦντα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

1) Μίμησις τοῦ Ὁμηρικοῦ στίχου Ἰλ. Γ, 217

στάσκεν, ὑπαὶ δὲ ἴδεσκε, κατὰ χθονὸς ὄμματα πήξας

2) Πρβλ. τὸ ἥπιον καὶ μειλίχιον ὕφος τοῦ Ὀδυσσέως πρὸς τὸ τραχὺ καὶ ἀπότομον τοῦ Αἴαντος· ἡ δὲ ἔλης τῆς ἀγορεύσεως διήκουσα μεριότης τῆς λέξεως καὶ ἡ διὰ πειστικῶν ἐπιχειρημάτων ἔντεχνος καταπολέμησις τῶν ὑπὸ τοῦ Αἴαντος λεχθέντων ἐξασφαλίζουσι τῷ Ὀδυσσεῖ τὴν νίκην.

3) Δακρυρροεῖ ἀρά γε ὁ Ὀδυσσεὺς ἀληθῶς ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει προσφιλοῦς ἑταίρου θανόντος ἢ μήπως, ὡς ὁ Ποιητὴς ὑπαινίττεται, ὁ πολύτροπος ἀνὴρ προσποιεῖται ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα, ὅπως ἔτι μᾶλλον ἐφελκύσηται τὴν συμπάθειαν τῶν κριτῶν; ὅπως ἂν ᾖ, ἐν τῇ παρευθέσει ταύτῃ ὁ ποιητὴς δείκνυται ἀριστοτέχνης περὶ τὴν πιστὴν ἀπεικόνισιν τοῦ ἀνθρωπίνου χαρακτῆρος.

4) Διότι ὁ Ὀδυσσεὺς ἀνεκάλυψε τὸν Ἀχιλλέα, κρυπτόμενον ὑπὸ τῆς μητρὸς ἐν τῷ Παρθενῶνι τῶν θυγατέρων τοῦ Λυκομήδους, καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τοὺς Ἀχαιούς.

5) Ἀπὸ τοῦ στίχου τούτου ἄρχεται ἡ ἀνασκευὴ τῶν ὑπὸ τοῦ Αἴαντος λεχθέντων.

6) Διὰ τοῦ στίχου τούτου ὁ Ὀδυσσεὺς ὑπομιμνήσκει τῷ τε ἀντιδίκῳ καὶ τοῖς κριταῖς τὰ περὶ τοῦ φόνου τοῦ Φώκου, ἀδελφοῦ τοῦ Πηλέως καὶ τοῦ Τελαμῶνος, ὃν, καθὰ μυθολογεῖ ὁ Ἀπολλόδωρος, (Βιβλ. γ', ιδ'), ὑπερέχοντα ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν, αὐτοὶ οἱ ἀδελφοὶ ἐπιβουλεύσαντες ὑπὸ φθόνου ἀπέκτειναν· φωραθέντος δὲ τοῦ φόνου, φυγάδες ἀπὸ Αἰγίνης ὑπὸ Αἰακοῦ ἐλακυνόντο.

7) Διότι ἡ τοῦ Ὀδυσσέως μήτηρ Ἀντίκλεια ἦν θυγάτηρ τοῦ Αὐτολύκου, υἱοῦ τοῦ Ἑρμοῦ ἐκ τῆς Χιόνης.

8) Καὶ ἐκ δευτέρου ὁ Ὀδυσσεὺς τὰ ἴσα ἀνταποδίδωσι, διὰ τεχνικωτάτης λόγου πλοκῆς, προσάπτει τῷ Αἴαντι τὸ ἐκ τοῦ πατρῴου ἐγκλήματος ὄνειδος.

9) Διότι ἐν μὲν τῇ Φθίᾳ ἔμενεν ὁ γηραιὸς Πηλεύς, ἐν δὲ τῇ Σκύρῳ ὁ τοῦ Ἀχιλλέως παῖς Πύρρος, ὃν ἔσχεν ἐκ τῆς Δηϊδαμείας, θυγατρὸς τοῦ Λυκομήδους. Ἰδ. Ἀπολ. Βιβλ. Γ. ιγ'. 8. Ἰλ. Τ 324—332 καὶ Σχόλια εἰς Ὅμηρον.

10) Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ ἀρίγνωσις τῶν Τρωϊκῶν καὶ ἡ ἀπαρίθμησις τῶν κυρίων γεγονότων, ἐν οἷς πρωταγωνιστεῖ ὁ Ὀδυσσεύς.

11) Ταῦτα πάντα, καίπερ διαπραχθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως, ὁ Ὀδυσσεὺς παρίστησιν ὡς ἴδια κατορθώματα, μᾶλλον σοφιστεύων ἢ σπουδαιολογῶν· τοῦτο ἴσως; εἶναι τὸ ἀσθενέστερον μέρος τῆς ἀγορεύσεως, ἐκτὸς ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ὁ Ποιητὴς ἐκ προθέσεως παρεείδηκε ταῦτα, ὅπως ἔτι πιστότερον ἐξεικονίσῃ τὸν πολύτροπον χαρακτῆρα τοῦ Ὀδυσσέως.

12) Τὰ περὶ τῆς συγκεντρώσεως τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων ἐν Αὐλίδι καὶ τὰ περὶ τῆς θυσίας τῆς Ἰφιγενείας τυγχάνουσι γνωστὰ τοῖς πολλοῖς· ταῦτα λοιπὸν παρατρέχοντες σημειούμεθα μόνον τὸν ἔντεχνον τρόπον ὅτι οὐ αὐτὸς ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ πάντα κάλων κινήσας ὅπως θυσιασθῇ ἡ κόρη τοῦ Ἀγαμέμνονος, παρίστησι νῦν τὸ ἔργον ἐνώπιον αὐτοῦ τοῦ πατρὸς ὡς ὅλον ἄξιον ἀνταμοιβῆς, ἅτε πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον γενόμενον καὶ πρὸς δόξαν τῶν Ἀτρειδῶν.

13) Ἰλ. Γ. 205 καὶ ἑξ.

14) Ἐννοεῖ τὰ μετὰ τῆς Ἑλένης συναρπαγέντα κειμήλια, ἅπερ ὁ Ὅμηρος ἀποκαλεῖ κτήματα Ἰλ. Η. 350, 363.

15) Ὁ Ἀντήνωρ πάντοτε συνεβούλευε τὴν εἰρήνην. Ἴδε Ἰλ. Η. 348 καὶ ἑξ.

16) Περὶ τῆς πρεσβείας ταύτης, ἧς μετέσχε καὶ ὁ Μενέλαος, Ἴδε Ἰλ. Γ. 205 - 224.

17) Ἰλ. Β. 1—332.

18) Ἀγορεύων ὁ Αἴας πλειστάκις κατεμέμψατο τοῦ Ὀδυσέως ὡς δειλοῦ, ἀνάλκιδος καὶ ψοφοδεεστάτου· τὰ ἴσα οὖν ἀνταποδίδων ὁ Ὀδυσσεύς, ἀναμιμνήσκει ταῖς κριταῖς τίς ὁ φυγών, καὶ τίς ὁ τὴν φυγόντα ἀνακαλέσας καὶ πρὸς τὴν ἐκπόρθησιν τοῖς Τροίας ἀναθαρρύνας.

19) Ταῦτα φέρονται παρ' Ὁμήρῳ ὑπ' ἄλλην μορφήν, δηλαδὴ ὅτι κατὰ προτροπὴν τῆς Ἀθηνᾶς, πεμφθείσης ὑπὸ τῆς Ἥρας, ὁ Ὀδυσσεὺς ἀνεχάτισε τὴν φυγήν. Ἰλ. Β. 156 καὶ ἑξ. οὐχὶ δὲ ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας, καθὰ ὁ Ὀβίδιος ἴσως ἐκ προθέσεως ἀποφαίνεται· ἀλλ' ὡς γνωστόν, παρ' Ὁμήρῳ ἡ Ἀθηνᾶ πολλάκις ἀντικαθίστησιν ἀλληγορικῶς τὴν φρόνησιν.

20) Περὶ πάντων τούτων ἴδε Ἰλ. Κ. 312—460· καὶ ὅσα ἀναγονται εἰς τὸν φόνον τοῦ Δόλωνος ἐν Εὐρ. Ῥήσῳ.

21) Ἴδε Ἰλ. Κ. 461—531 καὶ Εὐρ. Ῥῆσον.

22) Καθὰ φέρεται ἔν τε τῇ Ἰλιάδι (Κ. 322) καὶ ἐν τῇ Αἰνειάδι (ιβ': 346) ὁ Δόλων μέλλων νὰ μεταβῇ εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων ὡς κατάσκοπος ἐζήτησεν ἐκ τῶν προτέρων νὰ ὑποσχεθῶσιν αὐτῷ ἀμοιβὴν τοὺς ἵππους καὶ τὸν δίφρον τοῦ Ἀχιλλέως. Ἴδε καὶ Εὐρ. Ῥῆσον 182.

23) Ἰλ. Ε 669—679 Λ 422—426

24) Ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης ἡ ἔγκλισις τοῦ τόνου γίνεται ἐνιαχοῦ οὐχὶ ἀκριβῶς κατὰ τοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς, ἀλλὰ καθὰ ἀπαιτεῖ ἡ εὔφωνος ἀπαγγελία τοῦ στίχου.

25) Καὶ τοῦτο ἔτι ἐφ' ᾧ ὁ Αἴας ἐσεμνύνετο, ὁ εὐφραδὴς ῥήτωρ προβάλλεται ὡς μειονέκτημα ἀπέναντι τῶν πληγῶν, ἃς αὐτὸς ὑπέστη μαχόμενος ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων.

26) Ἀδυνατῶν ὁ ῥήτωρ νὰ ἀνατρέψῃ ἄρδην τὰ τοῦ Αἴαντος ἀνδραγαθήματα, ὑποδαυλίζει τὴν φιλαυτίαν τῶν ἀκροωμένων ἡγεμόνων· καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ὁ Πάτροκλος (Ἰλ. Π.) περιβλήθεις τὴν τοῦ Ἀχιλλέως κανονίλιαν ἔτρεψε τοὺς Τρῶας εἰς φυγήν, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Πατρόκλου, τὰ τοῦ Αἴαντος ἀνδραγαθήματα λαμπρὰν πληροῦσι σελίδα ἐν τῇ τοῦ Ὁμήρου Ἰλιάδι.

27) Κατὰ τὴν μονομαχίαν ταύτην (Ἰλ. Η. 205—273) οὐδεὶς τῶν δύο ἡρώων ἐνεκήθη ὑπὸ τοῦ ἑτέρου· ἀλλ' ἀμφότεροι ἔδωκαν ἀλλήλοις δῶρα (Ἰλ. Η. 299)· καὶ ὁ μὲν Ἕκτωρ ἐδωρήσατο τῷ Αἴαντι ξίφος ἀργυρόηλον, ὁ δὲ Αἴας τῷ Ἕκτορι ζωστῆρα φοίνικι φαεινόν· ἀμφότερα ὅμως ταῦτα τὰ δῶρα ἀπέβησαν ὀλέθρια εἰς ἀμφοτέρους· διότι ὁ μὲν Ἕκτωρ διεσύρθη ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως ἀπὸ τοῦ ζωστῆρος τούτου προσδεθεὶς εἰς τὸν δίφρον, ὁ δὲ Αἴας ηὐτοκτόνησεν, αὐτὸ τοῦτο τὸ ξίφος τρέψας κατὰ τοῦ στήθους.

28) Ἴδε Κοΐντου Σμυρναίου τῶν μεθ' Ὅμηρον Βιβλ. Γ.

29) Ταῦτα ὁ ἀγορεύων λέγει εἰς ἀπάντησιν τῶν ὑπὸ τοῦ Αἴαντος προειρημένων, δηλαδὴ ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἔσται ἀνίκανος οὐ μόνον νὰ χειριωθῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ βαστάσῃ τὰ τοῦ Ἀχιλλέως ὅπλα.

30) Ἰλ. Σ. 369 καὶ ἑξ.

31) Μίμησις τοῦ Ὁμηρικοῦ στίχου Ἰλ. Σ. 489

οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν Ὠκεανοῖο.

Καθὰ μυθολογεῖται, «Ζεὺς Καλλιστοῦς τῆς Λυκάονος ἐρασθεὶς «ἐμίσγετο αὐτῇ λανθάνων Ἥραν· ἐπιγνοῦσα δὲ ἡ θεὸς μετέβαλεν αὐτὴν «εἰς ἄρκτον, καὶ ὡς θηρίον Ἀρτέμιδι προσέταξε τοξεῦσαι. Ζεὺς δὲ εἰς «οὐρανὸν αὐτὴν ἀναγαγὼν πρώτην κατηστέρισεν· ἡ ἱστορία παρὰ «Καλλιμάχῳ». Καὶ ταῦτα μὲν ὁ τοῦ Ὁμήρου Σχολιαστής· παρ' Ὀβιδίῳ ὅμως, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ παῖς Ἀρκὰς κυνηγετῶν ἔμελλε νὰ τοξεύσῃ τὴν μητέρα ὑπὸ μορφὴν ἄρκτου, ὁ Ζεὺς ἀνήγαγεν αὐτὴν εἰς τὸν οὐρανὸν· χολωθεῖσα δὲ ἡ ἐπ' αὐτῷ ἡ Ἥρα παρεγένετο πρὸς τὴν Γαῖαν καὶ τὸν Ὠκεανὸν καὶ πολλὰ εἰποῦσα ἐζήτησε παρ' αὐτῶν ν' ἀπαγορεύσωσι τῷ ἀστερισμῷ τῆς Ἄρκτου ν' ἅπτηται τῶν θαλασσίων ὑδάτων.

Ἀλλ' εἰ ὑμεῖς οἰκτείρετε τὴν τῆς τροφίμου ὕβριν,
τὴν Ἄρκτον ἀπελάυνετε τοῦ κυανοῦ πελάγους,
καὶ τοὺς ἀστέρας, οἵτινες ἐπὶ μισῷῳ πορείας
τοῦ οὐρανίου ἔλαχον αἰθέρος, ἀπωθεῖτε,
μὴ τῶν ἄγνων ἐφάπτηται ἡ μοχλαὶς ὑδάτων.
Οβ. Μετ. Β' 527—531 μετ. Α. Σ. Κ.

32) Ἐντεῦθεν ὁ Ὀδυσσεὺς ἀναιρεῖ μίαν πρὸς μίαν τὰς ὑπὸ τοῦ Αἴαντος προταφθείσας αὐτῷ κατηγορίας, ἤτοι τὴν ἐπίπλαστον μανίαν, τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ Φιλοκτήτου, τὴν κατὰ τοῦ Παλαμήδους καταγγελίαν κτλ.

33) Ταῦτα ἐμάντευσεν ὁ Πριαμίδης Ἕλενος. Ἴδε Σοφ. Φιλ. 604 — 619.

34) Πρβλ. Εὐρ. Μήδειαν 410.

35) Ἴδε Σοφ. Φιλ. 314 — 316.

36) Τὸ οἰκτρὸν τέλος τοῦ Αἴαντος, ὡς περιγράφει αὐτὸ ὁ Ὀβίδιος, οὐ μόνον συνᾴδει τῷ τραχεῖ καὶ ὁρκητικῷ χαρακτῆρι τοῦ ὑπερηφάνου μαχητοῦ, ἀλλὰ καὶ τραγικωτέραν ἐπιφέρει τὴν λύσιν τῶν πραγμάτων· ἂν ὁ ποιητὴς εἵπετο τῇ ἑτέρᾳ παραδόσει, καθ' ἣν ὁ Αἴας ἐμμανὴς γενόμενος ἀπέκτεινε τὰ ποίμνια τῶν Ἑλλήνων καὶ ὕστερον αἰσχυνθεὶς διὰ τὴν πρᾶξιν ηὐτοκτόνησεν, τὸ τέλος τοῦτο θὰ ἐμείου τό τε ἦθος τοῦ ἥρως καὶ τὸ δραματικὸν τῆς πράξεως. Πρβλ. Κοΐντ. Σμυρ. Ε'. 483 καὶ Ὑγίνου Μυθ. 107.

37) Ἐν τῷ Ι'. βιβλίῳ τῶν Μεταμορφώσεων (163 — 219) εὑρηται ὁ μῦθος τοῦ Ὑακίνθου, υἱοῦ τοῦ Οἰάγλου, ὃν ὁ Φοῖβος ἀκουσίως φονεύσας ἐν δίσκου ἀγῶνι, προφητεύει τὴν εἰς τὸ ὁμώνυμον ἄνθος διάκινθον τοῦ νεαροῦ φίλου μεταμόρφωσιν· προλέγει δ' ὅτι κραιότατός τις ἥρως, ὁ Αἴας, μέλλει νὰ προσθῇ τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα εἰς τὸ ἄνθος, ἐφ' οὗ ὁ Φοῖβος ἐπέγραψεν ἤδη τοὺς στεναγμοὺς ΑΙ ΑΙ· εἰς μνήμην δ' αὐτοῦ ἐτελοῦντο κατ' ἔτος τὰ λεγόμενα Ὑακίνθια.

(Ἀκολουθεῖ).

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Ὁ πύργος τῆς Σαραγόσσης. — Ὁ κεκλιμένος πύργος τῆς Σαραγόσσης, ὁ καὶ Νέος Πύργος καλούμενος, ἀπειλεῖ νὰ καταστραφῇ. Φαίνεται ὅτι πρὸς στερέωσιν αὐτοῦ μεγάλη ἀπαιτεῖται δαπάνη, ἣν δὲν ἐπιθυμεῖ ν' ἀναλάβῃ τὸ κράτος καὶ ἣν ἀδυνατεῖ νὰ ὑποστῇ ἐπίσης ἡ δημαρχία Σαραγόσσης. Κατὰ συνέπειαν ὁ διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἔπεμψαν εἰς τὴν δημαρχίαν βασιλικὸν διαταγμα ὑπὸ ἡμερομηνίαν 13|25 ἀπριλίου, δι' οὗ ἐπιτρέπεται ἡ κατεδάφισις τοῦ νέου πύργου ἅμα ὡς κριθῇ ἀναγκαία καὶ ἀπαραίτητος. Φαίνεται δ' ὅτι οἱ ἀρχιτέκτονες τῆς πόλεως ἐκ νέου ἐξήτασαν τὸ ἱστορικὸν τοῦτο μνημεῖον ἵνα ἴδωσιν ἂν ὑπῆρχεν ἄμεσος κίνδυνος καταστροφῆς, ἐκ τῆς σχετικῆς δ' ἐκθέσεως προκύπτει ὅτι ἄνευ οἱασδήποτε σπουδῆς δυνατὸν εἶναι νὰ μελετηθῇ ὁ τρόπος δι' οὗ ἡ κατεδάφισις αὐτοῦ δύναται νὰ γείνῃ ἐπωφελεστέρα διὰ τὰ συμφέροντα τῆς πόλεως.

Οὕτω καὶ τὸ ἱστορικὸν τοῦτο μνημεῖον θὰ ἐκλίπῃ μετὰ μικρόν.

Ἡ χειρουργικὴ ἐν Σινικῇ. — Ὦ τὰ πλεῖστα ἐν Σινικῇ οὕτω καὶ ἡ χειρουργικὴ μεγάλως διαφέρει ἀπὸ τῆς παρ' ἑτέραις ἤττον πεπολιτισμένοις χώραις τῆς Δύσεως ἐν χρήσει διατελούσης. Ἐν τῇ συνενώσει τεθραυσμένων ὀστῶν π. χ. ἐξασκεῖται ἐν τῷ Οὐρανίῳ κράτει μέθοδος ὅλως ἀλλοία τῆς ἐν Εὐρώπῃ χρησιμοποιουμένης. Ὁ χειρουργὸς δὲν πειρᾶται νὰ συνενώσῃ τὰ ὀστᾶ τοῦ τεθραυσμένου μέλους, ἀλλ' ἁπλῶς περιβάλλει τὸ μέλος τοῦτο δι' ἐρυθροῦ γύψου, ἐν ᾧ ὑπάρχουσι καί τινες λωρίδες βαμβοῦ (καλάμης). Αἱ λωρίδες αὗται περιτυλίσσονται δι' ἐπιδέσμων καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐπιδέσμῳ τίθεται ἡ κεφαλὴ ζῶντος νεοσσοῦ ὄρνιθος. Ἐνταῦθα ἀναφαίνεται ἡ ἀνωτέρα ἐπιστήμη τοῦ Οὐρανίου. Ἀφοῦ δὲ προσδεθῇ ὁ ἐπίδεσμος ἡ ὄρνις ἀποκεφαλίζεται καὶ τὸ αἷμα αὐτῆς ἀφίνεται νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸ κάταγμα διότι τρέφει τὸ τεθραυσμένον μέλος.

Θαυμάσιον ὡρολόγιον. — Περίεργον ὡρολόγιον, προωρισμένον διὰ τὴν ἐν Σικάγῳ Ἔκθεσιν, κατεσκευάσθη ἐν Βαρσοβίᾳ ὑπὸ ὡρολογοποιοῦ καλουμένου Γκολδράδεν, ὅστις ἐπὶ ἑξαετίαν κατέγινεν μέχρις οὗ ἀποπερατώσῃ αὐτό. Τὸ ὡρολόγιον τοῦτο παρίστησι σιδηροδρομικὸν σταθμὸν μετ' αἰθουσῶν, ἐν οἷς ἀναμένουσιν οἱ ταξειδιῶται, γραφεῖων τηλεγραφικῶν καὶ πωλήσεως εἰσιτηρίων, λαμπροῦ καὶ ἐξαιρέτως φωτιζομένου προαυλίου καὶ ἀνθοκηπίου ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει διαυγὴς πηγὴ καθαροῦ ὕδατος. Πέραν τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ ὑπάρχουσιν αἱ συνήθεις σιδηραῖ ράβδοι. Ὑπάρχουσι πρὸς τούτοις οἰκίσκοι τῶν φυλάκων, σήματα, φῶτα καὶ δεξαμεναί, πάντα δηλονότι ὅσα εὑρίσκονται ἐν πραγματικῷ σιδηροδρομικῷ σταθμῷ μέχρι καὶ τῆς ἐλαχίστης ἔτι λεπτομερείας. Ἐν τῷ τρούλῳ τοῦ κεντρικοῦ πύργου ὑπάρχει ὡρολόγιον ὅπερ δείκνυσι τὴν ὥραν τῆς θέσεως, ἐν ᾗ εὑρηται ὁ σταθμός, δύο δὲ ἄλλα παρκπλεύρως κείμενα ὡρολόγια ἐν τοῖς παρακειμένοις τρούλλοις δεικνῦσι τὴν ὥραν τῆς Νέας Τάρκης καὶ τοῦ Πεκίνου. Ἐν τοῖς δύο ἐξωτάτοις πύργοις ὑπάρχουσιν ἓν ἡμερολόγιον καὶ ἓν βαρόμετρον. Καθ' ἕκαστον τέταρτον τῆς ὥρας ὁ σταθμὸς δείκνυσι σημεῖα ζωῆς. Πρώτιστα πάντων ὁ τηλεγραφητὴς ἄρχεται ἐργαζόμενος· οὗτος τηλεγραφεῖ ὅτι ἡ γραμμὴ εἶναι ἐλευθέρα. Αἱ θύραι ἀνοίγουσιν, ἐν δὲ τῷ προαυλίῳ τοῦ σταθμοῦ ἐμφανίζονται ὁ σταθμάρχης καὶ ὁ βοηθὸς αὐτοῦ· ὁ πωλητὴς τῶν εἰσιτηρίων καθορᾶται τότε ἔμπροσθεν τῆς θυρίδος τοῦ γραφείου αὐτοῦ καὶ οἱ λοιποὶ ἐπὶ τῆς γραμμῆς ὑπάλληλοι, ἐξερχόμενοι τῶν οἰκίσκων αὐτῶν, ἐκτελοῦσι τὰ ἀνατεθειμένα ἑκάστῳ ἔργα. Μακρὰ γραμμὴ ἐπιβατῶν παρατηρεῖται πρὸ τοῦ γραφείου τῶν εἰσιτηρίων πρὸς ἀγορὰν τοιούτων· ἀχθοφόροι φέρουσιν ἀποσκευάς· ὁ κώδων τότε κρούεται, μικρὰ δὲ συνολκὴ ἐξερχομένη σήραγγος τινος εἰσέρχεται εἰς τὸν σταθμόν, ὅπου κατάπιν ὀξὺς συριγμοῦ, ἡ ἀτμομηχανὴ σταματᾷ. Ἐργάτης προσεγγίζων εἶτα εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν τροχῶν τῶν τῆς συνολκῆς ἁμαξῶν δοκιμάζει τὴν στερεότητα αὐτῶν διὰ σφύρας, ἑνῶ ἕτερος εἰσάγει δι' ἀντλίας ὕδωρ εἰς τὴν ἀτμομηχανήν. Μετὰ τὴν τρίτην κωδωνοκρουσίαν, ἡ μηχανὴ συρίζει καὶ πάλιν καὶ ἡ συνολκὴ ἐξαφανίζεται ἐν τῇ ἀντιθέτῳ σήραγγι· ὁ σταθμάρχης μετὰ τοῦ βοηθοῦ αὐτοῦ ἀποχωροῦσι καὶ αἱ θύραι τῶν αἰθουσῶν, ἐν αἷς οἱ ἐπιβάται περιμένουσι, κλείονται ὄπισθεν αὐτῶν· οἱ τῆς γραμμῆς ἐργάται ὑποπτρέφουσιν εἰς τοὺς οἰκίσκους αὐτῶν καὶ πλήρης ἐπικρατεῖ ἡσυχία μέχρις ὅτου, μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς τετάρτου τῆς ὥρας ἐπαναληφθῇ τὸ αὐτό.

Ἡ ἐκ τοῦ ἐν τῇ ἐξοχῇ περιπάτου ὠφέλεια. — Μιᾶς ἡμέρας περίπατος ἐν τῇ ἐξοχῇ, ἀδιάφορον ἂν μεταγάγῃ ἡμᾶς εἰς ἀπόστασιν ἢ ἢ 40 μιλίων ἀπὸ τῆς ἀφετηρίας, ἐπαναφέρει ὑπωσδήποτε ἡμᾶς διὰ τῶν ἀπέρων θορυβωδῶν ἐποχῶν τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν ἤρεμον ἀπομόνωσιν καὶ αὐθόρμητον θέαν τῆς ἀγρατικῆς ἐποχῆς, πρὶν ἢ αἱ πόλεις καὶ αἱ ἐργασίαι ἀνακαλυφθῶσιν· τὴν ἐσπέραν δὲν εἴμεθα οἱ αὐτοὶ καὶ κατὰ τὴν τῆς αὐτῆς ἡμέρας πρωΐαν· ἀπερροφήσαμεν τὴν ἡμέραν καὶ τὰ τόπια· ἐβαδίσαμεν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ ἡλίου καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ αἱ βροχαὶ ἡμᾶς ἐπεσκέφθησαν. Παρ' ὀλίγον θ' ἀπεβλέπομεν ἀθίγγανοι· ἐν τούτοις παρ' ὀλίγον θὰ κατενοοῦμεν καὶ τί ἐστι τὸ ζωϊκὸν βασίλειον. Αἱ κάλλισται σκέψεις καὶ αἱ ἀγνότεραι στιγμαὶ τοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου δύνανται συχνάκις νὰ ἐπέλθωσιν αὐτῷ πεζοποροῦντι. Ἡ κανονικὴ καὶ πρακτὰ ἐξάσκησις τῆς κινήσεως παρέχει εἰς τὸ σῶμα ἱκανὴν ἐνασχόλησιν ὥστε ν' ἀποτρέπῃ αὐτὸ ἀπὸ τοῦ πνεύματος. Ἡ καρδία ἐνεργεῖ πληρέστατα, οὐχὶ ὅμως καθ' ὑπερβολήν· οἱ πνεύμονες καθ' ὁλοκλήριαν εἰσάγουσιν ἀέρα χωρὶς νὰ ὑπερπληρωθῶσιν· τὰ λοιπὰ ὄργανα λειτουργοῦσι μετ' εὐχερείας καὶ εὐκινησίας. Οἱ μικροὶ ἐν τῷ δέρματι ἀγωγοὶ ἐκδίδουσι τὴν ὑγραείαν αὐτῶν, οἱ μυῶνες στέλλουσι καὶ εὐρύνονται καὶ ὁ ἐγκέφαλος, εὑρίσκων τὰ πάντα καλῶς ἐν τοῖς ἀπ' αὐτοῦ ἐξαρτωμένοις, ἐπιδίδεται εἰς τὰς ἑαυτοῦ ἀσχολίας μετὰ χαροποιοῦ ἐλευθερίας καὶ ταχύτητος. Ὁποία δὲ ὄρεξις ἐμφανίζεται κατὰ τὴν ἑσπέρανὁ ποῖος ὕπνος τὴν νύκτα! Ἂν μαγικὸς ἰατρὸς ἀνεύρισκε ποτόν τι, ὅπερ νὰ παρέχῃ καὶ τὸ δέκατον τῆς ζωογόνου ὑψελείας ἡμερησίου περιπάτου ἐν τῷ ὑπαίθρῳ, θ' ἀπέβκινεν ὁ Κροῖσος τῶν φαρμακοποιῶν. Ὁπόσα θὰ ἐπληρόνομεν δι' ἑκαστην φιάλην τοῦ ποτοῦ αὐτοῦ; Καὶ ὅμως δυνάμεθα νὰ περιπατῶμεν ἄνευ δαπάνης· ὅσῳ περισσοτέραν τοῦ ἐν τῇ ἐξοχῇ περιπάτου χρῆσιν ποιούμεθα τόσῳ μείζων καὶ διαρκεστέρα ἔσται ἡ ὠφέλεια, ἣν ἐκ τούτου θ' ἀρυσθῶμεν.

Ἐκδρομὴ Ρώσων εἰς Σινικήν. — Τὰ ρωσικὰ «Νέα» ἤγγειλαν ὅτι τὸ ρωσικὸν συμβούλιον τοῦ κράτους ἐψήφισε τὸ ποσὸν 30000 ρουβλίων πρὸς κάλυψιν τῶν δαπανῶν ἑτέρας ρωσικῆς ἐπιστημονικῆς ἐκδρομῆς ἀνὰ τὰς σινικὰς ἐπαρχίας Σὶ Σουὲν καὶ τὰ γειτνιάζοντα ὀροπέδια τῆς Θιβετίας. Τὰ μέλη τῆς ἐπιστημονικῆς ταύτης ἐκδρομῆς, ἅτινα ἔσονται ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ γνωστοῦ ἐξερευνητοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Σινικῆς κ. Πετρονίν, θὰ διαβῶσι τὰ σινικὰ μεθόρια τὸ ἐπόμενον ἔτος καὶ θὰ διαμείνωσιν ἐν Σινικῇ καὶ Θιβετίᾳ ἐπὶ τριετίαν.

ΟΙ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑ. ΜΑΓΝΗΤΕΣ.

Οἱ Μάγνητες κατεῖχον τὸ πέλαι τὴν ὀρεινὴν σειρὰν τοῦ Πηλίου, ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Δερματᾶ καὶ τελευτῶσαν εἰς τὸ Αἰάντειον ἀκρωτήριον. Ἦσαν δ' αὐτόνομοι καὶ ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τῶν δυναστειῶν τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ δυναστῶν καὶ ἀπετέλουν ἴδιον κοινὸν τὸ Κοινὸν Μαγνήτων. Κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα π. Χ. ἦσαν ὑπήκοοι ἢ περίοικοι τοῦ Κοινοῦ τῶν Θεσσαλῶν, ὡς οἱ Περραιβοί, οἱ Ἀχαιοὶ Φθιῶται καὶ οἱ Δόλοπες, ἁπλῶς δηλ. ὑποτεταγμένοι εἰς τοὺς Θεσσαλούς, παρέχοντες μόνον ἐν καιρῷ πολέμου αὐτοῖς τοὺς ἀναγκαίους ἄνδρας ἢ ἐν εἰρήνῃ τὸν νενομισμένον φόρον εἰς χρήματα[1]. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου, τυράννου τῶν Φερῶν, ἐν ἔτει 359 π. Χ. ὑπετάγησαν μετὰ τῆς λοιπῆς Θεσσαλίας εἰς τὸ μακεδονικὸν σκῆπτρον. Ὅ,τι δὲ μαρτυρεῖ πρὸ πάντων τὴν ἀσθένειαν τῆς θεσσαλικῆς κυριαρχίας ἐπ' αὐτῶν εἶναι, ὅτι οἱ Μάγνητες, ὡς καὶ οἱ Ἀχαιοὶ καὶ Δόλοπες καὶ Περραιβοί, παρεκάθηντο ἐν ἴσῃ μοίρᾳ μετὰ τῶν Θεσσαλῶν ἐν τῷ μεγάλῳ τῶν Ἑλλήνων Ἀμφικτυονικῷ συνεδρίῳ. Ἡ Δημητριάς, οἰκισθεῖσα ὑπὸ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ καὶ θεωρουμένη μετὰ τῆς Χαλκίδος καὶ Κορίνθου ὡς μία τῶν τριῶν πεδῶν τῆς Ἑλλάδος («πέδαι Ἑλλάδος»[2]), ἐάλω ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Ε' μέχρι τοῦ 196 π. Χ.[3]. Τότε οἱ Μάγνητες εἶχον ἀπελευθερωθῆ τοῦ μακεδονικοῦ ζυγοῦ καὶ ἐπισήμως ἀναγνωρισθῆ ὑπὸ τοῦ Φλαμινίνου αὐτόνομοι καὶ ἐλεύθεροι, ὡς καὶ οἱ Περραιβοὶ καὶ οἱ Δόλοπες[4]. Οἱ Ρωμαῖοι ἐγκατέστησαν ἐπί τινα χρόνον φρουρὰν ἐν Δημητριάδι. Μετὰ δὲ τὴν Ἅλωσιν τῆς Κορίνθου (146 π. χ.) τὸ μαγνητικὸν συνέδριον, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ κατὰ τόπους συνέδρια τῶν Ἑλλήνων, κατελύθησαν ἀνεξαιρέτως πάντα ὑπὸ τῶν Ρωμαίων[5]. Ἀλλ' «Ἔτεσι δ' οὐ πολλοῖς ὕστερον ἐτράποντο ἐς Ἕλεων Ρωμαῖοι τῆς Ἑλλάδος καὶ συνέδριά τε κατὰ ἔθνος ἀποδιδόασιν ἑκάστοις τὰ ἀρχαῖα καὶ γῆν ἐν τῇ ὑπερορίᾳ κτᾶσθαι» (Παυσ. Ζ', 16,7.)[6]. Μετὰ δὲ τὴν ἐν Φαρσάλῳ μάχην καὶ τὴν διανομὴν τῶν Ἑπαρχιῶν συνεχωνεύθησαν εἰς τὸ ρωμαϊκὸν κράτος.

Αἱ μαγνητικαὶ ἐπιγραφαὶ περιέχουσιν ἰδίως ψηφίσματα τιμητικὰ διαφόρων στρατηγῶν καὶ ἄλλων δημοσίων ὑπαλλήλων ἢ ἀποφάσεις τοῦ Κοινοῦ.

Τούτων τρία ψηφίσματά εἰσι τὰ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα. Δύο ἀνευρέθησαν ἐν τῇ θέσει Μπούφα, ἔνθα ψηφίζεται, ὅπως προνοήσωσιν οἱ ἄρχοντες ὑπὲρ ὡρισμένων διατάξεων, ἀναφερομένων εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Κοροπαίου Ἀπόλλωνος καὶ λάβωσι προνοίαν τινὰ πρὸς συντήρησιν τῶν ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ θεοῦ τούτου πεφυτευμένων δένδρων διὰ τὴν εὐκοσμίαν αὐτοῦ. Ἕτερον ψήφισμα ἀνευρέθη ἐν τῷ κατεδαφισθέντι φρουρίῳ τοῦ Βόλου, δι' οὗ ψηφίζονται τιμαὶ ὑπὸ τῶν Μαγνήτων εἰς τὸν γραμματέα τῶν συνέδρων Ἑρμογένην Ἀδύμου, Δημητρεῖ καὶ τρίτον ἀνευρέθη ἐν Μακρυνίτσῃ, δι' οὗ ψηφίζονται τιμαὶ ὑπὸ τῶν Μαγνήτων εἰς τὸν γραμματέα τῶν συνέδρων Ἑρμογένην Ἀδύμου, Δημητρεῖ καὶ τρίτον ἀνευρέθη ἐν Δημητριάδι τιμαὶ εἰς τὸν ἱερέα αὐτοῦ Κρίτωνα Κρίτωνος, δι' ἣν δωρεὰν ἐκ χιλίων δραχμῶν ἔδωκε πρὸς πορικόσμησιν τοῦ ἱεροῦ.

Ἐξ αὐτῶν καί τινων ἄλλων ἐπιγραφῶν μανθάνομεν ὅτι ὁ ἀνώτερος στρατηγὸς τοῦ Συνεδρίου ἐλέγετο Στρατηγὸς Μαγνήτων (Mittheilungen des Inst. Archäol. deutsch. in Athen, t. VII. 71 στίχ. 4), ὁ κοινὸς στρατηγὸς καὶ ὁ στρατηγός. Ὁ Αἴβιος (35, 31) λέγει princeps Magnetum καὶ Magnetarchem, τίτλον οὐδαμοῦ ἀναφερόμενον ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς.

Ὁ ἀνώτατος ἄρχων ἦν ὁ κοινὸς στρατηγός, ὃς προίστατο τῆς συναρχίας (ὁ κοινὸς σαρατηγὸς καὶ ἡ συναρχία)· οἱ δὲ λοιποὶ ἄρχοντες καλοῦνται ἁπλῶς στρατηγοί. Ἦσαν δὲ κυρίως δέκα· ἡ δὲ ἀρχὴ αὐτῶν ἦν ἐνιαυσία (τοὺς δέκα στρατηγοὺς κατ' ἐνιαυτὸν αἱρουμένους)[8]· ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ποικίλλει ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς. Φαίνεται δὲ ὅτι δὲν ἦτο ἀπόλυτος ἀνάγκη ὅπως συγκαλῶνται ἅπαντες διά ν' ἀποφασίσωσί τι ἀπὸ κοινοῦ· ἤρκει πρὸς τοῦτο ἡ πλειονοψηφία[9].

Μετὰ τοὺς στρατηγοὺς ἀναφέρονται ὁ ἵππαρχος καὶ ὁ ναύαρχος. Ὁ ἵππαρχος ἦν ὁ δεύτερος μετὰ τὸν στρατηγὸν ἄρχων. Οὗτος πιθανῶς ἐβοήθει ἐν πολεμικαῖς ἐπιχειρήσεσι τὸν στρατηγόν· πολλάκις δὲ καὶ ἀνεπλήρου αὐτὸν ἀπουσιάζοντα. Ὁ δὲ ναύαρχος ἀναφέρεται μετὰ τὸν ἵππαρχον[10]. Ἡ θέσις, ἐν ᾗ ἔκειντο ἥ τε Ἰωλκὸς καὶ ἡ Δημητριάς, ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου, ἀρκεῖ νὰ ἐξηγήσῃ, ὅτι οἱ Μάγνητες εἶχον πάντοτε νὰ διαθέσωσιν ἀμυνόμενοι ἀξιόμαχον ναυτικὴν δύναμιν.

Οἱ πολιτικοὶ ἄρχοντες, μνημονευόμενοι μετὰ τοὺς στρατηγούς, ἦσαν οἱ νομοφύλακες (οἱ στρατηγοὶ καὶοἱ νομοφύλακες)[11]. Οὗτοι, ὡς τὸ ὄνομα αὐτῶν δηλοῖ, εἶχον τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν ἀστυνομίαν. Ὁ δὲ ἀριθμὸς αὐτῶν δὲν εἶναι εἰσέτι ὡρισμένος.

Οἱ ἐξεταστά, μετὰ τοὺς νομοφύλακας ἀναφερόμενοι, δὲν ἦσαν ἢ οἱ παρ' ἡμῖν ἀνακρηταί.

Διαχειριστὴς τῶν κοινῶν προσόδων ἦν ὁ ταμίας τοῦ Συνεδρίου. Οἱ δὲ λοιποὶ ταμίαι πιθανῶς ἦσαν οἱ εἰδικοί, οὕτως εἰπεῖν, ταμίαι τῶν πόλεων, οἵτινες ἐντέλλονται ὅπως δώσωσι τὴν ἀπαιτουμένην δαπάνην διὰ τὴν χάριν τῶν ψηφισμάτων ἐν στήλαις λιθίναις («τὸ δ' εἰς τοῦτο ἀνήλωμα δοῦναι τοὺς ταμίας»)[12].

Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἠσκεῖτο ὑπὸ τῶν συνέδρων. Τὸ δὲ Κοινὸν Συνέδριον εἶχεν ἕνα γραμματέα (ὁ γραμματεὺς τοῦ συνεδρίου), ὅστις ἔγραφε τὰ ψηφίσματα καὶ τὰς ἀποφάσεις τῶν συνέδρων καὶ ἔπεμπε τὰ ἀντίγραφα τῶν ψηφισμάτων καὶ πρὸς τὰς ἄλλας πόλεις τοῦ Κοινοῦ (πέμψαι δὲ τὸ ἀντίγραφον καὶ πρὸς τὰς ἄλλας πόλεις). Αἱ δὲ ἀποφάσεις τῶν Συνέδρων ὡρεῖλον νὰ ἐπικυρῶνται ὑπὸ τοῦ Κοινοῦ Συνεδρίου καὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου, Magnetum concilium, κατὰ Λίβιον[13]. (Ἔδοξε τοῖς συνέδροις — ἔδοξε καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ).

Ἡ Δημητριὰς ἦν ἡ ἕδρα τοῦ συνεδρίου. Ἐνταῦθα ἐν τῇ ἀγορᾷ ἦσαν ἐκτεθειμένα τὰ ψηφίσματα (ἐν τῇ ἀγορᾷ — ἐν τῇ ἱερᾷ ἀγορᾷ).

Αἱ λατρευόμεναι θεότητες ὑπὸ τῶν Μαγνήτων, ὧν αἱ ἐπιγραφαὶ μνείαν ποιοῦνται, ἦσαν:

1) Ὁ Ζεὺς Ἀκραῖος, οὗ τὸ ἱερὸν ἔκειτο οὐ μακρὰν τοῦ ἄντρου τοῦ Χείρωνος, ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας κορυφῆς τοῦ Πηλίου (Δικαίαρχ. ἀναγρ. Πηλίου, Β', 8.), πιθανῶς ἔνθα ταυῦν κεῖται ὁ ναὸς τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ, 2) Ἀπόλλων Κοροπαῖος, ἐν τῇ Κορόπῃ, κειμένῃ ἐπί τινος λόφου ἐν τῇ νῦν θέσει Παλαιοεκκλησιᾷ τῆς Μπούφας, ἔνθα ἀνευρέθησαν δύο σπουδαιότατα ἐπιγραφαί. Ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου ὁ κ. Γεωργιάδης τοποθετεῖ τὴν Μιθώνην. Ὁ δὲ Σκύλαξ δὲν ἀναφέρει οὐδόλως τὴν Κορόπην. Ὁ Ἀπόλλων Κοροπαῖος μνημονεύεται καὶ ὑπὸ Στεφ. τοῦ Βυζαντίου (λ. Κορόπη), ἀναφέροντος τοὺς ἑξῆς στίχους τοῦ Νικάνδρου.

> Καὶ μυρίκης λάζοιο πανακαρπέα θάμνον
> μίντιν ἐν αἰζηοῖσι γεράσμιον· ἡ ἐν Ἀπόλλων
> μαντοσύνας Κοροπαῖος ἐθήκατο θέμ' ἀνδρῶν[14].

Ἐνταῦθα κατά τε τὴν ἐπιγραφὴν καὶ τοὺς ἀνωτέρω στίχους τοῦ Νικάνδρου ἔκειτο καὶ Μαντεῖον τοῦ Κοροπαίου Ἀπόλλωνος, κατέχον πιθανῶς τὸν περὶ τὴν νῦν Παλαιοεκκλησιὰν χῶρον· καὶ 3) ἡ Ἄρτεμις Ἰωλκία καὶ ὁ Σέραπις, ἡ μὲν ἐν Ἰωλκῷ, ὁ δ' ἐν Δημητριάδι.

Τὰ νομίσματα τῶν Μαγνήτων ἔφερον ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς προσόψεως κεφαλὴν Διὸς τοῦ Ἀκραίου, ἐπὶ δὲ τῆς ἑτέρας πλοῖον ('Αργώ), ἐφ' οὗ φαίνεται καθημένη ἡ Ἄρτεμις Ἰωλκία[15].

Ἡ λατρεία τοῦ Διὸς τοῦ Ἀκραίου ἦν ἡ ἐπισημοτέρα[16]. Ὁ ἱερεὺς τοῦ Διὸς τοῦ Ἀκραίου ἦν εἷς ἐκ τῶν ἀνωτάτων ἀρχόντων τοῦ συνεδρίου καὶ ἐξήσκει εἶδός τι ἀρχιερατικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τῶν μαγνητικῶν πολιτῶν. Συχνάκις μνημονεύεται ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ἀναφερόμενος ἐκ παραλλήλου μετὰ τὸν στρατηγὸν καὶ ἐνίοτε ὡς ἐπώνυμος ἄρχων, παραλειπομένου τοῦ στρατηγοῦ ἐπὶ τῶν κυρίως καθαρῶς θρησκευτικῶν ὑποθέσεων.

ΣΗΜ. Ἐπὶ τῆς μιᾶς τῶν ἐν Μπούφᾳ ἀνευρεθεισῶν ἐπιγραφῶν ἀναφέρεται ὁ παθητικὸς μέλλων τοῦ λογεύομαι (λογευθεισομένων) καὶ ὁ ἐνεστὼς τοῦ διασαφοῦμαι (ἐν τῷ διασαφουμένῳ τόπῳ). Ὡσαύτως καὶ ἐν τινι ἐπιγραφῇ τοῦ Τυρνάβου (Φαλλίνων) ἐν Θεσσαλικῷ ἰδιώματι, δημοσιευθείσῃ ὑπὸ τοῦ κ. G. Lolling ἐν τῷ Mittheilungen (di Inst. Archäol. Deutsch. in Athen. τ, VIII. 104—132), ἐν στίχῳ 34: καὶ ἁ διεσαφειμένα χούρα· ἐν στίχῳ 38, ἐν τοῦ ψαφίσματι διεσαφειμένα χούρα· καὶ ἐν στίχῳ 47. εὐπαρχέτου μὰ τὸ δμοιον καὶ τοῖς ἔμπροσθεν ἐνοικοδομεικόντεσσι τοῦν πολυτᾶν ἐποίκιον ἐν τῷ διεσαφειμένα χούρᾳ» κλπ. Ἐν τινι δὲ τῆς Μακρυνίτσης ψηφίσματι[17], ἀναγινώσκεται ἡ λέξις ὑπόστολοι καθ' ὅλας τὰς πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ. Ταῦτα πάντα ἀθησαύριστά εἰσιν ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς λεξικοῖς.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

1) Ξενοφ. Ἑλλην. VI, 1, 9. — Θουκυδ. Β', 101.
2) Στράβ. Θ', 436. — Πλούτ. ἐν βίῳ Δημητρίου, 53.
3) Πολύβ. XVIII, 11, 5.
4) Πολύβ. XVIII, 11, 4—7, 13. Liv. XXXIII, 31,—XXXIV, 51.
5) Πολύβ. XVIII, 19, 5 —XXX, 6.—Liv. XXXIII, 34.— Πλούτ. ἐν βίῳ Φλαμ. 10.
6) Παυσ. VII, 16, 6, 1.
7) Αὐτόθι VII, 16, 7.—παράβ. καὶ Στράβ. IZ', 840. Πτολ. 3. 13, 44, 45, 46.
8) Mittheil. VII, 73 ἐπιγρ. 8. στ. 15.
9) Mittheil. VII. 64—69. κτλ.

10) Fougères, Bull. de corr. hellén· τ. XIII σ. 272. στ. 2.
11) Mitlheil. VII, 64—69. στ. 5.
12) Bullet. de Corresp. Hellén. XIII, σ. 282 στ. 20.
13) Titus Livius XXXV, 31.
14) Παρέ. Mitlheil. VII, 338.
15) Gardner, Catalogue of Greek coins, Thessaly κτλ.πίν.VII. ἀρ. 2, 3. 4.
16) Fougères, Bull. de corresp, hell. κτλ. 18. 277.
17) Mézières, Mémoire Sur le Pélion et l' Ossa.

Ἐν Δράμᾳ, μηνὶ μαΐῳ 1892

ΝΙΚΟΛ. Ι. ΓΙΑΚΝΟΠΟΥΛΟΣ.

ΜΥΡΤΙΛΟΥ

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΑΟΡΑΤΟΝ

(ΔΙΗΓΗΜΑ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ).

Τὸ κοιμητήριον μ' ἕλκει. Ἀγνοῶ τί συμβαίνει ἐν ἐμοί, ὅταν οὐχὶ μακρὰν αὐτοῦ εὑρεθῶ. Ὁσάκις μεταβαίνω πρὸς περίπατον εἰς τὴν πρὸ τοῦ μεγαλοπρεποῦς τῆς ἐκθέσεως μεγάρου, τοῦ Ζαπείου, πλατεῖαν καὶ εὑρίσκω αὐτὴν ἔρημον ἀνθρώπων, δύναμίς τις ἀκατάσχετος διευθύνει τὰ βήματά μου πρὸς τὸ κοιμητήριον. Ἀσυνειδήτως βαδίζων διὰ τῶν ἑλικοειδῶν τοῦ πρὸ τῆς πλατείας κήπου δρομίσκων φθάνω πρὸ τῶν οὐρανομήκων στηλῶν τοῦ νεκροῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ἃς παρακάμπτων εὑρίσκομαι ἐν τῇ ὁδῷ τῆς Ἀναπαύσεως.

Ὁδὸς Ἀναπαύσεως· λέξις ἐνθυμίζουσα τῷ ἀκούοντε ἀμέσως τὴν ἀπὸ τοῦ βίου μετάστασιν αὐτοῦ· λέξις γλυκεῖα, ὡς ἡ ἐκφραζομένη ὑπ' αὐτῆς σωματικὴ καὶ ψυχικὴ διάθεσις. Ἤτο δυνατὸν νὰ δοθῇ προσφορώτερον τῇ ὁδῷ ὄνομα; ὥραγε δὲν εἶναι αὕτη ἡ πρὸς τὸν αἰώνιον τῆς ἀναπαύσεως τόπον ἄγουσα;

Αἱ ἑκατέρωθεν ὑψούμεναι εὐθυτενεῖς κυπάρισσοι, σύμβολα τοῦ πένθους καὶ τῆς αἰωνίου ἠρεμίας, δίκην στρατιωτῶν στοιχηδὸν παραλλήλως παρατεταγμένων φρουροῦσαι τὴν ἐκεῖ ἐπικρατοῦσαν ἡσυχίαν, ὁ σιγηλὸς ψιθυρισμὸς αὐτῶν, οἱονεὶ μυστικὸς ἀποχαιρετισμὸς πρὸς τοὺς ἐκεῖθεν τὸ τελευταῖον διερχομένους, καὶ αἱ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πένθιμα φέρουσαι διαβάτιδες μ' ἀφυπνίζουσι τοῦ κατέχοντός με ληθάργου. Ἰδοὺ καὶ αὖθις ἐγὼ εὑρίσκομαι ἐν τῇ πρὸς τὸ κοιμητήριον ἀγούσῃ. Ἡ μελαγχολία μου ἐπαυξάνεται καὶ διάφοροι σκέψεις τὸ πνεῦμά μου διαταράττουσι.

Διατί καὶ πάλιν μεταβαίνω ἐκεῖσε, ὅπου οὐδὲν ἄλλο ἀκούω εἰ μὴ ὀλοφυρμοὺς καὶ θρήνους καὶ οὐδὲν ἄλλο ἀναγινώσκω ἀν' ἕκαστον βῆμά μου εἰ μὴ «ἐγεννήθη» καὶ «ἀπέθανε»; Τί κοινὸν μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τῶν νεκρῶν; Μήτοι ἡ ψυχή μου βκρυνθεῖσα πλέον τὴν ἐν τῷ καταπεπονημένῳ σώματί μου διαμονὴν ἐπιθυμεῖ ἐξερχομένη ν' ἀναπαύσῃ αὐτὸ μεταξὺ τῶν τόσων ἄλλων προαναπαυσαμένων καὶ ἀκουσίως περιτρίβομαι πάντοτε ἐκεῖ, ὡς ὁ ἐραστὴς περὶ τὸν οἶκον καλλιμόρφου παρθένου, θέλων νὰ εἰςχῴῃ παντὶ τρόπῳ εἰς αὐτόν; Ἢ αἱ σκιαὶ προσφιλῶν μοι ὑπάρξεων κοιμωμένων ἐν τῇ πατρίῳ γῇ οἱονεὶ τὸν αἰώνιον ὕπνον ἀκολουθήσασαί μοι αὐτόσε με καλοῦσι πρὸς ἑαυτάς εἰς τὰ δώματα αὐτῶν;

Ἡ μελαγχολία μου ἐν τῷ κοιμητηρίῳ αὐξανομένη κινεῖ τὸν νοῦν πρὸς τὸ φιλοσοφεῖν. Τὸ κοιμητήριον τῶν Ἀθηνῶν, ὡς καὶ πᾶσης ἄλλης πόλεως, εἶναι τόπος σκέψεων καὶ διαλογισμῶν. Ναί, ἐκεῖ βαθύτερον δύναταί τις ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἀρετῶν καὶ κακιῶν νὰ φιλοσοφήσῃ, ὅπου βλέπει τὸν θάνατον ἀφανίζοντα ὄνειρα καὶ ἐλπίδας, περιπτυσσόμενον ἐν ταῖς κρυεραῖς αὐτοῦ ἀγκάλαις πᾶσαν ἡλικίαν καὶ πᾶσαν τάξιν ἀνθρώπων καὶ ἐπκρεμάμενον ὡς ξίφος Δαμοκλέους ἐπὶ τῆς κεφαλῆς παντὸς ἐπαιρομένου ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐκεῖ παρὰ τὸν τάφον σοφοῦ ἢ χαριτοβρύτου νεκνίδος, γέροντος ἢ ἀγγελοειδοῦς νηπίου, ὧν αἱ ἐκλιποῦσαι μορφαὶ εἶναι ἀπεικονισμέναι ἐν τῷ μαρμάρῳ, ἐν μέσῳ δακρύων καὶ ἀναστεναγμῶν μητρὸς ὀλοφυρομένης τὸ τέκνον αὐτῆς, νεανίδος τὸν μνηστῆρα, ἀνδρὸς τὴν σύζυγον καὶ τέκνων τοὺς γονεῖς αὐτῶν φαίνεται ἡ ματαιότης τοῦ κόσμου καὶ ἡ ἐφήμερος ἐπὶ τῆς γῆς ὕπαρξις ἡμῶν.

Ἑκάστη ὁδὸς τῆς νεκροπόλεως ταύτης τῶν Ἀθηνῶν, φέρουσα ὄνομα σχέσιν ἔχον πρὸς τὸν θάνατον, εἶναι ἀναπαράστασις τῶν ἐν τῇ πόλει ὁδῶν ὑπὸ τὴν λυπηρὰν αὐτῶν μορφήν. Ἕκαστος οἶκος ἔχει καὶ τὸν τάφον αὐτοῦ· ἕκαστος τάφος τὸ σῆμα αὐτοῦ. Ὁ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ πτωχοῦ ξύλινος σταυρὸς καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ πλουσίου ἀνδριὰς καὶ μαρμάρινος στήλη καὶ ἐνταῦθα παριστῶσι τὰς διαφορὰς τῶν κοινωνικῶν στρωμάτων, ὡς ἐν τῇ πόλει τὰ μεγαλοπρεπῆ μέγαρα καὶ οἱ ταπεινοὶ οἰκίσκοι.

* *
*

Ἡμέραν τινὰ περιπλανώμενος κατὰ τὴν συνήθειάν μου καὶ ἀναγινώσκων διάφορα ἐπιτύμβια ἔφθασα παρά τινα τάφον, ἐφ' οὗ ἔκειτο ἐκ φαιοῦ μαρμάρου πλάξ, περὶ τὴν ὁποίαν ἤθουν εὔχροα καὶ εὐανθῆ φυτά, περιοριζόμενα ὑπὸ σμαραγδίνης πρασιᾶς. Νεανίας τις γονυκλινὴς ἐπὶ τοῦ τάφου παρὰ τὸν σταυρὸν περιεκοιεῖτο τὰ ἄνθη κλαίων· ἐνίοτε δὲ ἐπὶ τοῦ χώματος τὴν κεφαλὴν κύπτων ἐψιθύριζε λέξεις τινὰς καὶ εἶτα ἔτεινε τὸ οὖς, ὡσεὶ περιέμενεν ἀπάντησιν.

Ἡ περιεργία μου ἐκεντήθη εἰς τὸ ἔπακρον· ἐπλησίασα ὅθεν πολὺ ὥςτε νὰ ἀκούω τὰ ψιθυριζόμενα. Ὁ νεανίας μοὶ ἦτο γνώριμος, ἀλλ' αἱ σχέσεις ἡμῶν περιωρίζοντο μόνον εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους προςαγορεύσεις· δὲν εἶχον ἐπομένως τὸ ἄφρος νὰ ἐμπιλήσω αὐτῷ· ἄλλως τε καὶ ἀμάρτημα θὰ ἦτο, ἐὰν διέκοπτον τὴν ἱερὰν αὐτοῦ συνδιάλεξιν. Ἤτο φοιτητὴς τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς ἐξ Ἀδριανουπόλεως.

— Ἀδελφή μου, Ἰουλία, ἔλεγε δακρυρροῶν· φεύγω εἰς τὴν πατρίδα . . . . τί νὰ εἴπω εἰς τὴν τλήμονα ἡμῶν μητέρα; . . . πῶς θά με ἴδῃ μόνον ἐπανακάμπτοντα; . . . πῶς ν' ἀνακουφίσω αὐτῇ τὸν θάνατόν σου, ὃν μέχρι τοῦδε ἀπέκρυπτον, ἀπαμειμούμενος τὸν γραφικόν σου χαρακτῆρα εἰς τὰς πρὸς ἐκείνην ἀπὸ σοῦ δῆθεν ἐπιστολάς; . . . Πῶς νὰ παρηγορήσω αὐτήν; . . . . πῶς θ' ἀντέσχῃ εἰς τὴν ὀλεθρίαν ἰταύτην ἀλήθειαν; . . . .

Θεέ μου . . . βοήθησόν μοι . . . ἐλέησον τὴν μητέρα μου . . . Ἰουλία . . . ὁ διάκακὴς πόθος σου ἦτο νὰ ἴδῃς τὰς κλεινὰς Ἀθήνας . . . φεῦ! εἶδες αὐτάς, ἀλλὰ τοσοῦτον ἠγάπησας, ὥςτε ἀφῆκας τὰ ὀστᾶ σου ἐν αὐταῖς. . . Σὲ εἶλκε τὸ κλασικὸν αὐτῶν χῶμα. . . Ἰουλία, ἡ μήτηρ ἡ δυστυχὴς ἡμῶν μήτηρ, ἣν κατελίπομεν μόνην ἐν τῷ οἴκῳ, περιμένει . . . ἀπεχαιρέτισεν ἡμᾶς ἀμφοτέρους μετὰ τῶν ἐγκαρδίων αὐτῆς εὐχῶν καὶ τώρα πῶς θὰ ἴδῃ ἐμὲ μόνον; . . . Φεῦ θὰ μένῃ αὐτῇ ἡ τελευταία σου ἀνάμνησις πικρά, ὁ ἀποχωρισμός σου ἐν τῷ σταθμῷ, τὰ δάκρυά σου, οἱ λόγοι σου, ἡ συγκίνησίς σου. . . .

Ἰουλία . . . ἀγαπητή μου Ἰουλία . . . ἀποχωριζήμενος τοῦ τάφου σου, νομίζω ὅτι ἀποθνήσκεις τὸ δεύτερον καί με ἀφίνεις. Ἰουλία μου. . . διατί ἡ τύχη νὰ πλήξῃ ἡμᾶς οὕτως; . . . ἤρμοζε νὰ νυμφευθῇς σὺ τὴν ψυχρὰν τοῦ τάφου πλάκα; σὺ ἡ χαρά, ἡ ἐλπίς, τὸ μέλλον, τὸ πᾶν τῆς μητρὸς καὶ ἀδελφοῦ σου; . . . Φεῦ! ἀναπαύεσαι σὺ τώρα ἐκεῖ ἐν μέσῳ ρόδων καὶ ἀνθέων περιμένουσα καὶ ἡμᾶς, ὧν τοσοῦτον πρώρως ἐστερήθης . . . Κοιμήθητι ἥρεμος . . . ἡμεῖς ὑποφέρομεν . . .

Mourir, c'est le repos, et vivre, c'est souffrir.

Ταῦτα λέγων ἐπότιζε τὰ ἄνθη διὰ τῶν ἀφθόνως ῥεόντων δακρύων αὐτοῦ καὶ ἐξηκολούθει διαλεπτύνων δμιλῶν οἱονεὶ διαλεγόμενος τῇ νεκρᾷ. Ἐγερθεὶς τέλος μὲ εἶδεν ὄπισθεν αὐτοῦ ἱστάμενον περιλύπως.

— Συγγνώμην, ἀγαπητέ μοι, εἶπε· κλαίω τὴν ἀδελφήν μου . . .

— Τοὐναντίον, ἐγὼ ὀφείλω νὰ ζητήσω παρ' ὑμῶν συγγνώμην διὰ τὴν ἀναίδειάν μου, διαταράξας τὴν ἱερὰν ὑμῶν θλῖψιν.

— Ναὶ κλαίω τὸ πᾶν, ὅπερ εἶχον ἐν τῇ κόσμῳ, τὴν μόνην ἀδελφήν μου ἀποχωριζήμενος τοῦ τάφου αὐτῆς, διότι σήμερον ἀναχωρῶ εἰς τὴν πατρίδα. Ἦλθεν ἐνταῦθα μετ' ἐμοῦ, ὅπως ἴδῃ τὰς Ἀθήνας, αἵτινες ἦσαν τὸ ὄνειρον αὐτῆς ἀλλὰ πρὸ τριῶν ἀκριβῶς μηνῶν ἀπέθανεν ἐκ τυφοειδοῦς πυρετοῦ. Ἀφοῦ ἔτυχες μάρτυς τῆς σκηνῆς ταύτης, θὰ τολμήσω νὰ ζητήσω παρ' ὑμῶν χάριν τινά.

Εὐχαρίστως, ἀγαπητέ· εἶμαι πρόθυμος νὰ ἐκτελέσω τὴν παράκλησίν σου.

— Κατὰ τὴν ἀπουσίαν μου, ἐὰν εὐαρεστῆσθε, παρακαλῶ νὰ περιποιῆσθε, ὁσάκις ἔρχεσθε εἰς τὸ κοιμητήριον, τὰ ἐπὶ τοῦ τάφου ἄνθη. Θά με ὑποχρεώσητε πολύ, διότι ἐφ' ὅσον ἐπισκεπτόμεθα τὸν τάφον τῶν νεκρῶν ἡμῶν καὶ φυτεύομεν ἄνθη ἐπὶ τοῦ καλύπτοντος αὐτοὺς χώματος, νομίζομεν ὅτι δὲν ἀπεχωρίσθησαν ἡμῶν ἐντελῶς. Ἀλλ' ἡ ἡμέρα καθ' ἣν αἱ περιπέτειαι τῆς ζωῆς ἡμῶν ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς ν' ἀφῶμεν τὴν τυπικὴν ταύτην συνήθειαν, ἀνανεοῖ πάσας τὰς θλίψεις τοῦ ἐντελοῦς ἀποχωρισμοῦ.

Ἐπειράθην νὰ παρηγορήσω αὐτὸν ὑπισχνούμενος ὅτι θὰ ἤρχόμην τακτικῶς εἰς τὸ κοιμητήριον, ὡς αὐτὸς καὶ θὰ ἐξετέλουν ἀκριβῶς τὴν ὑπόσχεσίν μου.

Ὁ νεανίας μοι ἠσπάσθη, μ' ἀπεχαιρέτισεν ἀδελφικώτατα καὶ φεύγας τὸ χῶμα, ὑφ' ὃ ἀνεπαύετο ἡ προφιλής αὐτῷ Ἰουλία μετὰ τοῦ αὐτοῦ πάθους, ὡς θὰ ἐφίλει τὴν παρειὰν αὐτῆς τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ, ἀνεχώρησε σπεύδων νὰ προφθάσῃ τὸ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀναχωροῦν ἀτμόπλοιον, ὅπως ἐκεῖθεν μεταβῇ εἰς τὴν πατρίδα.

*
* *

Δέκα ἡμέρας μετὰ ταῦτα πρωΐαν τινὰ τοῦ Ἰουνίου ἐπορεύθην εἰς τὸ κοιμητήριον, ὅπως ἐκτελέσω τὸ καθῆκόν μου. Ἐκ πρώτης ὄψεως παρετήρησα ὅτι ἦτο ἀναγκαία ἡ παρουσία μου. Ὁ θερμὸς ἥλιος κατέστησε τὴν πρασιὰν ἀξιοθάκρυτον· αἱ ῥοδαὶ ἀπέβαλον τὸ πρόσινον αὐτῶν χῶμα καὶ τὰ ἴα ἐτάνυον τῆδε κἀκεῖσε τὰ μεμαραμμένα αὐτῶν ἄνθη, τὰ δὲ ἡλιοτρόπια ἐλλείψει ὕδατος ἐξηράνθησαν μέχρι ρίζης. Προσεκάλεσα τὸν φύλακα τοῦ μέρους ἐκείνου καὶ μεταβάντες εἰς τὴν ἀγορὰν ἠγοράσαμεν φυτὰ ἄλλα, ἅπερ μετεφυτεύσαμεν ἐπανελθόντες—ὅπως δὲ κινήσω τὸν ζῆλον αὐτοῦ, ἔδωκα αὐτῷ ἓν πενταδραχμον.

Ὁ ἀνὴρ οὗτος, μεσῆλιξ ὤν, εἶχε τὸν μύστακα ξανθόν, τοὺς ὀφθαλμοὺς γλαυκοὺς καὶ τὴν χροιὰν ἡλιοκαῆ καὶ ὑπέρυθρον. Ἔφερε ψιαθίνον πῖλον μετὰ μεγάλου πετάσου καὶ ἕνεκα τῆς θερμότητος περισκελίδας ἐξ ὑφάσματος κυανοῦ βαθέος χρώματος, χιτῶνα δὲ ἐρυθροβαφῆ περιεζωσμένον περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ διὰ δερματίνης μελαίνης ζώνης. Ἐβάδιζε βραδέως καὶ περιεσκεμμένως, ἡ δὲ περὶ τοὺς τρόπους λεπτότης αὐτοῦ, ἡ καθαρεύουσα γλῶσσα, ἡκιστα καταλληλος νεκροθάπτη, ἡ γλυκεῖα αὐτοῦ φωνὴ καὶ αἱ εὐγενεῖς ἐκφράσεις ἤλεγχον ἄνθρωπον μεμορφωμένον, λαχόντα παιδεύσεως καὶ ἀνατροφῆς.

Λαβὼν τὸ πενταδραχμον, ἔθηκεν ἀμέσως εἰς τὸ θυλάκιον τῆς περισκελίδος αὐτοῦ, ἡ δὲ μορφὴ αὐτοῦ ἔλαβε χροιάν τινα ὑπόλευκον καὶ μειδίαμα σιωπηλὸν ἤνοιξε τὸ ὑπὸ λευκοτάτων κοσμούμενον ὀδόντων στόμα αὐτοῦ καὶ διεχάραξε μικράς τινας γραμμὰς περὶ τοὺς γλαυκοὺς αὐτοῦ ὀφθαλμούς.

— Εἶσθε πολὺ καλός, κύριε, μοὶ εἶπε. Τώρα δύνασθε νὰ κοιμᾶσθε ἥσυχος. Ἐγὼ θὰ περιποιῶμαι τὸν τάφον τοῦτον . . . θὰ φυτεύσω ἄνθη ὡραιότερα καὶ θὰ ποτίζω αὐτὰ καθ' ἑκάστην πρωΐαν. Μένετε ἥσυχος· δίδω ὁμῖν τὴν ὑπόσχεσίν μου.

— Παρακαλῶ, κύριε, εἶπον αὐτῷ, πόθεν εἶσθε; νομίζω ὅτι δὲν εἶσθε προωρισμένος δι' αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα. Πῶς συμβαίνει νά . . .

— Βεβαιότατα· εἶμαι ἐκ Κωνσταντινουπόλεως· ὁ βίος μου ὑπῆρξε πλήρης περιπετειῶν· ἰδοὺ αὐτὸς ἐν συνόψει:

Ἤμην τραπεζίτης ἔχων περιουσίαν ἱκανὴν ὥστε νὰ ζῶ ἀνέτως ἐκ τῶν ἐσόδων αὐτῆς· κατὰ τὸν τελευταῖον ὅμως πόλεμον ἀπώλεσα πάντα καὶ ἠναγκάσθην νὰ φύγω ἐκεῖθεν ἄπαλπις. Ἦλθον εἰς Κέρκυραν, ὅπου προσελήφθην ἐπιστάτης εἰς τὴν ἔπαυλεν πλουσίου τινός. Κατώρθωσα διὰ τῆς φιλοπόνου ἐργασίας μου νὰ ἀποταμιεύσω μικρά τινα χρηματικὰ ποσὰ δι' ὧν ἠγόρασα ἀγρούς τινας. Ἀπεφάσισα νὰ ζήσω ὡς γεωργός, καλλιεργῶν ἐγὼ αὐτὸς τὰ κτήματά μου. Μετ' ὀλίγον ἐνυμφεύθην ὡραίαν χωρικήν, λαβὼν προῖκα ὀλίγα στρέμματα ἀμπέλων. Οὕτως ἔζων εὐχαριστημένος ἐν μέσῳ τῆς οἰκογενείας μου αὐξανομένης κατ' ἔτος κατ' ἄτομον, διότι ὁ Θεὸς ηὐλόγησε τὸν γάμον μου. Ἐνεθυμούμην τὰ εἰδύλλια τοῦ Θεοκρίτου καὶ Βιργιλίου, διδαχθεὶς τοὺς ποιητὰς τούτους ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ Γένους σχολῇ, ὅπου ἔσχον τὴν εὐτυχίαν νὰ ἐκ παιδευθῶ, καὶ εὕρισκον τὸν γεωργικὸν βίον ἄριστον καὶ φυσικόν, πλήρη ἁπλότητος καὶ ἁγνῶν ἡδονῶν, καὶ μᾶλλον παραβάλλων αὐτὸν πρὸς τὸν πρότερον, τὸν τοῦ τραπεζίτου, καθ' ὃν δὲν εἶχον ὅραξιν μήτε νὰ ψέγω μήτε νὰ διασκεδάσω, αἰωνίως κατασκευάζων καὶ καταστρωνύων λογισμοὺς καὶ καραδοκῶν τὴν ὑποτίμησιν ἢ τὴν ὑπερτίμησιν τοῦ χρυσοῦ.

» — Ἀλλά, διέκοψα αὐτόν, πῶς σοι ἐπῆλθεν αὕτη ἡ ἰδέα ν' ἀνταλλάξῃς τὸν βίον σου τοῦτον, τὸν τοσούτων ἡδονῶν πλήρη πρὸς τὸν τοῦ νεκροθάπτου;

» — Θά σοι εἴπω ἀμέσως, ἐπανέλαβεν· αὕτη ἡ διάθεσις καὶ κατηραμένη πολιτικὴ εἶναι ἡ αἰτία . . . αὕτη μ' ἔφερεν εἰς τοῦτο τὸ σημεῖον.

» — Εἶχον ἤδη τέσσαρα τέκνα. Ἐπὶ δύο κατὰ σειρὰν ἔτη ὁ θερισμὸς ἦτο ἐλάχιστος, ἐκκνὶς μόνον πρὸς σποράν. Ὅθεν ἠναγκάσθην νὰ πωλήσω τοὺς ἀγρούς μου καὶ ν' ἀναμιχθῶ εἰς τὴν πολιτικήν. Συνήθροιζον ψήφους διά τινα κτηματίαν, ὅστις προθυμεῖτο νὰ ἐκτεθῇ βουλευτής. Ἡμέραν τινὰ ἀφηγήθην αὐτῷ τὰ βάσανά μου καὶ τὴν οἰκονομικήν μου δυσχέρειαν.

» — Ἀγαπητέ, μοὶ ἀπήντησεν· ἐλθὲ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐγὼ θά σοι εὕρω κυβερνητικὴν θέσιν· θὰ μένῃς ἱκανοποιημένος.

» Ὁ διάλογος οὗτος ἐγένετο πρὸ τῶν ἐκλογῶν. Ἀφοῦ ἐπέτυχεν ὁ φίλος μου καὶ ἐξελέγη βουλευτὴς ἐσκέφθην ὅτι ἀνοησίαν θὰ ἔπραττον, ἂν δὲν ἐπωφελούμην τῶν ὑποσχέσεων αὐτοῦ. Ὅθεν σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις ἐπέβην πλοίου ἀπαίροντος εἰς Πειραιᾶ καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας εὑρισκόμην ἐν μέσαις Ἀθήναις.

Ἐγκαταστήσας πᾶσαν τὴν οἰκογένειάν μου ἐν οἴκῳ τινι παρὰ τὸν σταθμὸν Πειραιῶς ἐνησχολήθην ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας νὰ εὕρω τὸν βουλευτήν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦτο εὔκολον, ὡσεὶ οὗτος συνώμοσε νά με διαφεύγῃ. Ὁσάκις ἐπορευόμην εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἦτο, μοὶ ἔλεγον, ἐν τῷ ὑπουργείῳ ἢ ἐν τῇ βουλῇ· καὶ ὁσάκις μετέβαινον ἐκεῖ, δὲν εὕρισκον αὐτόν. Ἐπὶ δέκα ἡμέρας διέτρυνον τὸν δρόμον τοῦτον περιπτύσσοντες ἀπὸ τοῦ Ἄννα εἰς τὸν Καϊάφαν. Ἐπὶ τέλους πρωΐαν τινὰ συνέλαβον αὐτὸν ἐπὶ τῆς κλίνης καὶ ἐξέθηκα τὴν κατάστασίν μου. Κατ' ἀρχὰς ἐδίστασε καὶ ἀπέφευγε νά μοι δώσῃ ὁριστικὴν ἀπάντησιν· ἐπειδὴ ὅμως ἐγὼ ἐπέμενα.

»— Καλῶς, μοὶ εἶπεν· ἔλθὲ μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας.

» Τὴν ὀγδόην ἡμέραν λίαν πρωὶ μετέβην παρ' αὐτῷ περιμένων μετ' ἀγωνίας θέσιν.

» — Ἀ! ἰδού, ἀγαπητέ· πιστεύω ὅτι σοὶ εὗρον καλὴν θέσιν. Ἔχεις ἰδέαν τινὰ περὶ κηπουρικῆς;

» — Μάλιστα, εἶπον· νομίζω ὅτι εἶμαι ἱκανὸς περὶ ταύτην, διότι πολλάκις ἐν Κερκύρᾳ ἐφύτευσα μέρος τῶν γαιῶν μου.

-- Ἐμπρὸς λοιπόν· ἄγωμεν.

» Ἀνήλθομεν ἐπὶ τῆς ἀναμενούσης ἡμᾶς ἐν τῇ αὐλῇ ἁμάξης καὶ ἀνεχωρήσαμεν. Καθ' ὁδὸν ἐσκεπτόμην·

Κηπουρός· καλὴ καὶ τίμιος ἐργασία· θὰ ἦμαι καὶ πάλιν εὐχαριστημένος· ὀμοιάζει πολὺ πρὸς τὴν τοῦ γεωργοῦ.

» Ἡ ἅμαξα ἔφερεν ἡμᾶς εἰς τὸ κοιμητήριον. Ὁ βουλευτὴς προσεκάλεσε τὸν ἐπιμελητὴν αὐτοῦ καί με παρουσίασεν

» — Ἰδού ὁ ἄνθρωπος, εἶπε, περὶ οὗ γνωρίζεις.

Εἶτα μοι ηὐχήθη ἐπιτυχίαν ἐν τῷ ἔργῳ μου, ἀνῆλθεν ἐπὶ τῆς ἁμάξης καὶ ἀνεχώρησεν ἀμέσως. Ὁ ἐπιμελητής μοι ἐδήλωσε τὴν ἐργασίαν μου. Τί νομίζετε ὅτι ἦτο ἡ καλὴ ἐκείνη θέσις, ἣν μοι προὐμήθεσσεν ὁ καλός μου ὁ βουλευτής; . . . Διωρίσθην Νεκροθάπτης, Κύριε. . .

» Νεκροθάπτης . . ἔρριξα. . . Ἐγώ, ὅστις δὲν ἐτόλμων ν' ἀναφέρω περὶ θανάτου, μηδὲ ν' ἀτενίσω εἰς νεκρόν, μηδὲ νὰ μετκβῶ εἰς κοιμητήριον, τώρα νὰ ὁρύσσω τάφους καὶ νὰ καταβιβάζω εἰς αὐτοὺς καὶ διευθετῶ φέρετρα; ἦτο φρικτόν, φρικτόν· δὲν ἠδυνάμην νὰ φαντασθῶ τὴν θέσιν μου· τὸ δὲ ἐπάγγελμά μου ποταπόν.

» Ἠδυνάμην νὰ μὴ δεχθῶ τὴν θέσιν· ἀλλ' ἐσκεπτόμην ὅτι τὰ χρήματά μου ἠλαττώθησαν, τὰ πέντε τέκνα μου, ἡ γυνή μου ἤθελον νὰ ζήσωσι καὶ πλησιάζοντος τοῦ ἄλλου μηνὸς ὤφειλον νὰ πληρώσω τὸ ἐνοίκιον. Ἐὰν ἐπειράμην νὰ ζητήσω ἑτέραν θέσιν μέχρις οὗ εὕρω τοιαύτην, θ' ἀπεθνήσκομεν πάντες τῆς πείνης. Ὅθεν ἐδέχθην αὐτὴν ἑκὼν ἄκων, λέγων καθ' ἑαυτὸν τὸ τῆς παροιμίας: «Καὶ παπᾶς κὺρ-Νικόλα;—Ἔτσι τώφερ' ἡ κατάρα».

»Ὅπως παρηγορήσω δὲ ἐμαυτὸν διὰ τὸ εὐτελές μου ἐπάγγελμα ἀπήγγειλα γεγωνυῖᾳ τῇ φωνῇ τὸ τοῦ Ἡσιόδου:

Ἔργον οὐδὲν ὄνειδος, ἀργίη δὲ τ' ὄνειδος.

* *
*

» Τὸ ἐπάγγελμά μοι ἦτο κατ' ἀρχὰς δύσκολον. Ὅταν τὸ πρῶτον ἤρχισα διὰ τοῦ λίσγου νὰ σκάπτω τὴν πατρῴαν ταύτην γῆν, τὴν φαιάχρουν, ἡ καρδία μου ἐξέφυγε τῆς θέσεως αὐτῆς, τὰ γόνατά μου ἐκάμφθησαν καὶ σκοτοδίνη τις κατέλαβε τὸ πνεῦμά μου. Ἐκάθισα ἐπὶ τοῦ ἄκρου πλακός τινος. Λοφεραὶ σκέψεις διῆλθον τοῦ νοῦ μου. Διελογιζόμην τοὺς ἀγρούς μου, τὸ ἄροτρόν μου, τὸν οἰκέτικόν μου. Πᾶσα ἡ πεδιὰς τῶν ἀγρῶν μου διήρχετο πρὸ τῶν ὀμμάτων μου ὡς εἴκών τις· τὸ πυκνὸν δάσος τὸ παρὰ τοὺς ἀγρούς μου, ἡ κῆπός μου μετὰ τῶν ὀπωροφόρων δένδρων, ἡ πλησίον κελαρύζουσα ῥύαξ, τὸ χωρίον μετὰ τῶν πευκῶν αὐτοῦ. Ἐνόμιζον ὅτι ἤκουον τὰ βελάσματα τῶν ἐκεῖ που πλησίον νεμομένων αἰγῶν καὶ τὸν μινυρισμὸν τῶν ἀηδόνων ἐν τοῖς θάμνοις. Θλῖψίς τίς με κατέλαβε καὶ νοσταλγία διὰ τὴν προτέραν μου κατοικίαν καὶ δάκρυα θερμὰ ἔρρεον τῶν ὀφθαλμῶν μου.

» Θὰ ἐνθυμῶμαι πάντοτε τὴν πρώτην ταφὴν ἐν ᾗ παρέστην. Τὸν τάφον ὤρυξα ἀπὸ πρωΐας ἔτι καὶ ἐστάμην ὀλίγον μακρὰν μετὰ τοῦ συνεργάτου μου ἕτοιμος νὰ ἐκτελέσω τὸ καθῆκόν μου. Ἡ νεκροφόρος ἅμαξα ἔφθασε τρίζουσα, εἶτα ἑτέρα, ἐξ ἧς κατῆλθον κύριός τις τριακονταετὴς περίπου καὶ τέσσαρα παιδία, ὧν τὸ μεγαλείτερον θὰ ἦτο δεκαετές· πάντα ἦσαν μελανείμονα, ἀσκεπῆ τὴν κεφαλήν, τεταραγμένα τὴν μορφὴν καὶ ψέροντα ἔτι ἐπὶ τῶν ὠχρῶν παρειῶν αὐτῶν τὰ ἴχνη δακρύων. Ἐτάχθησαν παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ τάφου, τοῦ πατρὸς κρατοῦντος τὴν χεῖρα τοῦ μεγαλειτέρου.

» Οἱ κομισταὶ τοῦ φερέτρου ἀφῆρεσαν τὸ περικαλύπτον αὐτὸ πέπλον ὕφασμα καὶ διαπεράσαντες σχοινίον κάτωθεν αὐτοῦ κατεβίβασαν ἡσύχως αὐτὸ ἐντὸς τοῦ τάφου. Ὁ ἱερεὺς ἀπήγγειλε τὴν νεκρώσιμον εὐχήν, ἔρριψε διὰ τοῦ πτύου ὀλίγον χῶμα καὶ εἶπον φωνῶν τό: «Ῥαντιεῖς με ὑσσώπῳ καὶ καθαρισθήσομαι, πλυνεῖς με καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι» καὶ εἶτα ἀπεμακρύνθη.

» Ὅταν μετὰ τοῦ συνεργάτου μου κατεβιβάσαμεν ἐπὶ τοῦ φερέτρου τὸ ἐπικάλυμμα αὐτοῦ καὶ ἔρριψαμεν νὰ πληρώσωμεν τὴν ὀπὴν διὰ χώματος, ἐν τῷ ἀπασίῳ ἐκείνῳ κρότῳ, ἡ μορφὴ τοῦ πατρὸς ἡλλοιώθη καὶ λυμοὶ κατέλαβον αὐτόν· τὰ χείλη αὐτοῦ τρέμοντα δὲν ἠδύναντο νὰ προφέρωσι μηδὲ μίαν λέξιν· ἦτο νευρικός. Τὰ τέσσαρα μικρὰ ἐξέκραμον σπαρακτικὰς κραυγάς. Ἐφώναζον «μητέρα, μητέρα» καὶ ἔκλαιον τὰ ταλαίπωρα.

» Τὸ θάρρος μ' ἐγκατέλιπεν. Ἐγενόμην ὠχρὸς ὡς ὁ πατὴρ καὶ ἔτρεμον. Ἐσκεπτόμην τὰ πέντε μου παιδία τί θὰ ἀπεγίνοντο, ἐὰν ἡ μήτηρ αὐτῶν ἀπέθνησκεν, ὡς ἡ νεκρὰ αὕτη γυνή, ἣν κατεβίβασαν εἰς τὸν τάφον. Τὰ γόνατά μου ἐκάμφθησαν καὶ ἔμελλον νὰ πέσω ἐκ τρόπου, ἐνῷ οἱ κομισταὶ ἐγέλων κρυφίως διὰ τὴν τόσην δειλίαν μου. Ἠναγκάσθην νὰ συγκρατήσω τὰς δυνάμεις μου, ὅπως βοηθήσω τῷ συνεργάτῃ μου πρὸς πλήρωσιν τοῦ τάφου καὶ ὅταν ἐτελειώσαμεν τὸ ἔργον ἡμῶν ἤμην ἐκτὸς ἑαυτοῦ. Τοῦτο βλέπων ὁ ἀγαθός μου συνεργάτης, μὲ ὡδήγησεν εἰς τι πλησίον πανδοπωλεῖον καὶ με ἀνεζωπύρησε διὰ τινων ποτηρίων οἰνοπνεύματος.

» Τὴν ἑσπέραν ἐπανελθὼν οἴκαδε ἤμην ἀποτεθαρρημένος ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός μου καὶ ἔλεγον καθ' ἑαυτόν.

« Δημήτριε, δὲν εἶναι ζωὴ αὐτή· νὰ ζῇς ὅλην τὴν ἡμέραν μεταξὺ τάφων, ν' ἀκούῃς τοὺς κλαυθμηρισμοὺς καὶ τοὺς θρήνους τῶν δυστυχῶν, ἀφ' ὧν ὁ τάφος ἁρπάζει πᾶν ὅ,τι ἠγάπων . . . οὐχί, δὲν εἶναι ζωή. Ἐπανέλθωμεν εἰς Κέρκυραν.

» Ἀνήγγειλα τὸ σχέδιόν μου τῇ συζύγῳ μου. Ἀλλ' ἡ χωρικὴ δὲν ἐπεδοκίμασεν αὐτό. Προκειμένου περὶ τῆς τροφῆς τῶν τέκνων αὐτῆς, δὲν ἔβλεπε τοιαύτας λεπτότητας αἰσθημάτων. Μοὶ ἀπήντησεν ὅτι ἠναγκασα αὐτὴν νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας· τώρα δὲ ἀφοῦ ἅπαξ εὗρον μίαν θέσιν, ὤφειλον νὰ κρατήσω αὐτήν. Μὲ ὠνείδισε διὰ τὴν ἀδυναμίαν καὶ δειλίαν μου καὶ με ὠνόμασε «βρεγμένη γάτα».

» Τέλος ὅπως ἔχω οἰκογενειακὴν εἰρήνην, τῇ ἑπομένῃ ἔλαβον τὰ ἐργαλεῖά μου καὶ ἐπανῆλθον εἰς τὸ κοιμητήριον. Ἐπὶ δέκα ἡμέρας δὲν ἠδυνάμην νὰ φάγω μὴ ἔχων ὄρεξιν. Ἐνόμιζον τρώγων τί ὅτι τοῦ τάφου τὸ χῶμα εἶχον ἐν τῷ στόματί μου.

* *
*

» Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἀνάγκης ἐξοικειοῦται πρὸς πάντα· «ἀνάγκᾳ καὶ θεοὶ πείθονται» ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι. Τώρα ἔχω τὸ πέμπτον ἔτος ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ μου ταύτῃ. Ἀλλὰ γνωρίζετε τί ἐσκλήρυνε τὴν καρδίαν μου καί μοι ἔδωκε τὴν ἀπαιτουμένην ὑπὸ τῆς ἐργασίας μου ψυχραιμίαν; Αἱ κωμῳδίαι, ὧν εἶμαι μάρτυς καθ' ἑκάστην περὶ τοὺς ὀρυττομένους ὑπ' ἐμοῦ τάφους. Ἐὰν ὑπάρχωσιν ἄνθρωποι, οἵτινες κλαίουσιν ἐκ καρδίας καὶ χύνουσιν ἀληθῆ δάκρυα, ὑπάρχουσιν ὁμοίως καὶ ἄλλοι, καὶ οὗτοι εἶναι οἱ πλείονες, οἵτινες κλαίουσι τυπικῶς καὶ περιπαίζουσιν οὕτω τοὺς νεκρούς. Εἶδον υἱόν, πατέρα, συζύγους τρίβοντας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν πρὸ τῶν φίλων καὶ γνωστῶν καὶ γελῶντας ἀμέσως μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῆς συνοδείας. Οὗτοι εἶναι οἱ διεκδικοῦντες κληρονομίαν ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ ἀποθανόντος. Πολλάκις δὲ παρὰ τοὺς τάφους αὐτοὺς ἐνώπιον τῶν ἱερῶν σκιῶν γίνονται αἱ ἐρωτικαὶ συναντήσεις νεανίδων θρηνουσῶν μέλος τι τῆς οἰκογενείας αὐτῶν μετὰ τῶν ἐραστῶν αὐτῶν.

» Ἡ θέα πασῶν τούτων τῶν αἰσχροτήτων ἀφῄρεσε τὴν αἰσθητικότητά μου καί με ὤπλισε διὰ θάρρους ἱκανοῦ· τώρα δὲ εἶμαι ἀτρόμητος ἐν τῷ ἔργῳ μου ὡς οἱ ἀγαθοί μου συνάδελφοι, οὓς, ὅταν δὲν ἔχωμεν ἐργασίαν, διδάσκω τὰ καθήκοντα αὐτῶν πρὸς τὴν οἰκογένειαν, τὸν πλησίον, τὴν πατρίδα. Χαίρω δὲ πολὺ καὶ καυχῶμαι ἐπὶ τούτῳ, διότι κατώρθωσα ἀπὸ ἀξίστατον καὶ ἀσυνειδήτων νεκροθαπτῶν, μόνον σκοπὸν ἐχόντων τὴν πλεονεξίαν καὶ τὸν χρηματισμὸν καὶ προθύμων ὄντων νὰ μετέλθωσι καὶ τὴν τυμβωρυχίαν, νὰ μεταμορφώσω αὐτοὺς εἰς ἄνδρας χρηστούς, ἠθικούς, τιμίους καὶ ἀγαθοὺς πατριώτας.

» Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι καὶ πάντες ὅσοι δὲν ἐμυήθησαν τὰ ἐλαττώματα καὶ τὸν ψευδοπολιτισμὸν τῶν Εὐρωπαίων, ὅστις δίκην ἠλεκτρικοῦ ρεύματος εἰσέρχεται εἰς τὸ πλῆμμυρ ἡμῶν ἔθνος, δύνανται νὰ παραβληθῶσιν εὐδοκίμως πρὸς γῆν ἐριθώλακα χέρσον, πεπληρωμένην ἕνεκα τῆς μὴ καλλιεργίας αὐτῆς ἀκανθῶν καὶ τριβόλων, καὶ ἄλλων φυτῶν, ἅπερ τοσοῦτον πλεῖον ἐπιδίδουσιν, ὅπου μᾶλλον ἡ γῆ εἶναι παχεῖα. Ἂν ἐδρεθῇ ἐργάτης ἀγαθὸς καὶ φιλόπονος καὶ κατορθώσῃ μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ ἀφθόνου ἱδρῶτος νὰ ἐκκαθάρῃ τὴν γῆν ταύτην ἀπὸ τῶν φυτῶν ἐκείνων καὶ ἀπείρῳ αὐτὴν εἴτα, δύναται νὰ συγκομίσῃ καρποὺς πολλαπλασίους.

» Κατὰ βάθος δὲν εἶναι κακοί· εἶναι ἀθῶοι· ἀλλ' ἡ ἔλλειψις ἀνατροφῆς καὶ τῆς στοιχειώδους παιδεύσεως καὶ ἡ ὑπὸ τῶν ἄλλων, τῶν μεμορφωμένων ὕπουζῶν καὶ εὐδοκιμούντων ἐν τῇ κοινωνίᾳ, καταφρόνησις αὐτῶν, καθιστῶσιν αὐτοὺς πλήρεις ἀμαρτημάτων. Εὐλογημένον ἔστω τὸ ὄνομα ἐκείνου, εἰς ὅστινα ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα τῆς ἱδρύσεως τῆς σχολῆς τοῦ συλλόγου Παρναασσοῦ πρὸς μόρφωσιν καὶ ἠθικὴν διάπλασιν τῶν παίδων τοῦ λαοῦ.

» Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ τοῦ βίου μου. Πρὸς διασκέδασιν ἐκτελῶ καὶ τὴν κηπουρικήν μου. Εὐαρεστοῦμαι πολὺ βλέπων ὡραῖα ἄνθη φυόμενα ἐπὶ τῶν τάφων. Νομίζω ὅτι ταῦτα εἶναι οἱ νεκροὶ ἀναδιδόντες. Περιποιοῦμαι ἰδιαιτέρως ἐκεῖνα, ἅτινά με θέλγουσι. Τοιαῦτα δὲ εἶναι τὰ ἐπὶ τῶν τάφων τῶν ὡραίων νεανίδων, ὡς αὐτὰ ἐνταῦθα, ἅτινα ἐλάχιστα παριστῶσι τὸ κάλλος ἐκείνης, ἧς κοσμοῦσι τὸν τάφον. . .

» Οὕτω, κύριε, ὑπισχνοῦμαι ὅτι θὰ περιποιῶμαι καὶ τὸν τάφον τοῦτον. Θὰ φροντίζω περὶ αὐτοῦ, ὡσεὶ ἀνῆκεν εἰς ψῆλον μου ἢ συγγενῆ.

Ἐν ᾧ δὲ ἡτοιμαζόμην ν' ἀναχωρήσω.

— Ἔσω ἥσυχος, μοὶ εἶπε, περὶ τῶν φυτῶν σου. Ἐὰν δέ ποτε ἐπιστρέψῃς εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ διέλθῃς τοῦ Χαλιαροχανίου, εἰπὲ τοῖς παλαιοῖς μου συναδέλφοις ὅτι ὁ Δημήτριος Σαραντῆς ἐγένετο νεκροθάπτης πρώτης τάξεως.

* *
*

Ἀπεχώρησα τοῦ κοιμητηρίου θαυμάζων τὴν αὐτάρκειαν, τὸν στωικὸν χαρακτῆρα καὶ τὰς ὀρθὰς ἀρχὰς τοῦ νεκροθάπτου, ὅστις ὡμίλει μετὰ τοσαύτης παρρησίας περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ, μὴ λαμβάνων ὑπ' ὄψει τὸ παρελθὸν αὐτοῦ, οἱονεὶ βάσιν τοῦ βίου αὐτοῦ ἔχων τὸ τοῦ Ὁρατίου

Aequam memento rebus in arduis
servare mentem.

Ἠσθάνθην δὲ καὶ ψυχικήν τινα ἀνάπαυσιν καὶ ἐνδόμυχον εὐαρέσκειαν τὸ μὲν ἐπὶ τῇ ἐκπληρώσει τῆς δοθείσης ὑποσχέσεώς μου, τὸ δὲ ἐπὶ τῇ ἀτήσει τῆς φιλίας τοῦ νεκροθάπτου. Ἐὰν δὲ ἐνταῦθα τῶν πάντων ξένος ἐγκύψω τῇ ἀνέκαθεν μοι σκληρᾷ μοίρᾳ, τοὐλάχιστον θὰ ὑπάρχῃ μία ἀνθρωπίνη ὕπαρξις, ὁ ἀγαθός μου νεκροθάπτης, ὅστις θὰ σπεύρῃ ἐπὶ τοῦ τάφου μου ἄνθη καὶ θὰ περιποιῆται αὐτά, ὡς περιποιεῖται καὶ νῦν ἔτι τὰ ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς ὡραίας Ἰουλίας.

. . . . . .

Ἐν Ἀθήναις, 28 Μαρτίου 1892.

Η ΔΕΥΤΕΡΑ ΜΗΤΗΡ.

ΔΙΗΓΗΜΑ.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν).

Τί ἠδύναντο νὰ εἴπωσιν ὁ κ. καὶ ἡ κ. Ριχάρδου, διότι δὲν ἠρωτήθη ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου ἡ γνώμη αὐτῶν; Οὐδεμία ἐπομένως ὑπῆρχεν ἀνάγκη ν' ἀσχολῆθῶσι περὶ αὐτῶν. Ἡ ἀνατροφὴ τῆς Ὑβελίνης, χάριτι θείᾳ! ἐγένετο ἄνευ τῆς συμμετοχῆς αὐτῶν, ἑπομένως τὸ αὐτὸ θὰ ἐγίνετο καὶ ἐν τῷ ἑξῆς αὐτῆς. Ὑπῆρχε βεβαίως ἡ κυρία Βρίς . . . εἶχε λησμονηθῆ αὕτη ἐξ ὁλοκλήρου καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ τὸ ὁμολογήσωσιν· ἀφ' ὅτου ὅμως ἐπολιτεύετο φίλα φρονοῦσα τῷ κ. καὶ τῇ κ. Ριχάρδου, δὲν ἦτο καλὸς σύμβουλος, οὔτε σημασίαν τινα ἐκέκτητο. Καὶ ἔπειτα ἐὰν ὁ Βαρκοὺρ ἤρεσκεν εἰς τὴν Ὑβελίνην, δὲν ἦτο τοῦτο λόγος μὴ δυνάμενος νὰ καταπολεμηθῇ;

Ἔπρεπε λοιπὸν ὁ Βαρκοὺρ ν' ἀρέσῃ εἰς τὴν Ὑβελίνην, τοῦτο ἦτο ἐπέναγκες.

— Λοιπόν, φίλε μου, ἐπροσδεύσες ἀρκούντως παρὰ τῇ Ὑβελίνῃ; ἠρώτησε μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἡ κ. Ρουθεραὶ τὸν προστατευόμενον αὐτῆς, ἐνῷ οἱ νέοι ἐχόρευον ἐν τῇ παρακειμένῃ αἰθούσῃ.

Ὁ Βαρκοὺρ ἐχόρευε μόνον ὅτε ἐπιέζετο πρὸς τοῦτο, νῦν δὲ ἐστενοχώρει πως τὴν κ. Ρουθεραί. Πᾶσα νεαρὰ γυνὴ πρέπει νὰ χορεύῃ, αὐτὸ εἶναι φανερόν, δὲν πρέπει δὲ ὁ σύζυγος αὐτῆς νὰ φοβῆται τὸν χορόν. Ἐὰν ὁ Βαρκοὺρ ἠγάπα τὸν χορόν! . . . Ὁπωσδήποτε δὲν δύναταί τις νὰ εἶναι ἐντελής!

— Δὲν δύναμαι νὰ σᾶς βεβαιώσω ἀπολύτως, ἀπήντησεν ὁ εὐτυχὴς θνητὸς ἐρυθριῶν. Ἡ δεσποινὶς Ὑβελίνη βλέπει τὰς κολακείας μου διὰ καλοῦ βλέμματος . . . τοὐλάχιστον οὕτω φρονῶ . . . δὲν δύναμαι ὅμως νὰ βεβαιώσω ὅτι μοὶ παρέσχε τὴν ἄδειαν νὰ . . . τέλος πάντων νὰ . . . δὲν ἔξεύρω . . .

— Θὰ εἰπῇ ὅτι δὲν δεικνύεις δραστηριότητα, ὑπέλαβεν ἡ κ. Ρουθεραί μετὰ δυσθυμίας. Καὶ ὅμως δὲν εἶναι τόσον δύσκολον πρᾶγμα αὐτό!

— Σᾶς βεβαιῶ, κυρία, ὅτι . . . εἶναι πολὺ δυσκολώτερον παρ' ὅσον νομίζετε, ἀπήντησεν ὁ Βαρκοὺρ σπογγίζων τὸ κατέρυθρον καὶ κάθιδρον μέτωπον αὐτοῦ διὰ μανδηλίου φέροντος τὰ σήματα αὐτοῦ . . . Εἶναι δύσκολον . . . δυσκολώτατον . . . Ἡ δεσποινὶς Ὑβελίνη δέν . . . δὲν μὲ ἐνθαρρύνει ποσῶς . . .

— Καὶ ὅμως συνομιλεῖτε πάντοτε μετ' αὐτῆς.

— Βέβαια, ὁμιλοῦμεν, ὁμιλεῖ μάλιστα ἐκείνη καὶ λέγει πολλά, ἀλλὰ δὲν γνωρίζω οὐδέν, ἀπολύτως οὐδὲν τῶν προσωπικῶν αὐτῆς αἰσθημάτων . . . πρὸ πάντων τῶν περὶ ἐμοῦ αἰσθημάτων αὐτῆς!

Ἀφοῦ μετὰ κόπου ἐπεράτωσε τὴν φράσιν ταύτην ὁ Βαρκοὺρ, ἔρριψεν ἀνήσυχον βλέμμα ἐπὶ τῆς θύρας τῆς αἰθούσης ὅπου ἀντιπαρήρχοντο ζεύγη χορευτῶν. Ἡ Ὑβελίνη δὲν ἐχόρευε. Καθημένη ἔν τινι γωνίᾳ μετὰ τῆς Βέρθας καὶ τῆς «ἀγαπητῆς αὐτῆς ἐξαδέλφης» ἤκουεν αὐτῶν διηγουμένων ἐπεισόδια τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Γεωργίου, ἡ δὲ κ. Πρεζάνς, ἡ ὁποία δὲν ὑπώπτευε πονηράν τινα ἐδιηγεῖτο αὐτῇ, μετὰ τῆς ἀφθονίας ἐκείνης, ἣν παρέχει τὸ μητρικὸν φίλτρον, πολλὰς παιδαριώδεις σκηνάς, αἵτινες προεκάλουν τὸν γέλωτα τῆς νεάνιδος. Ἡ Ὑβελίνη, καθημένη ἐπὶ χαμηλῆς καθέκλας, στρίζουσα τοὺς ἀγκῶνας ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ ὀλίγον κεκλιμένη πρὸς τὰ ἐμπρός, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑψοῦσα πρὸς τὴν διηγουμένην, ἤκουε τοὺς λόγους αὐτούς, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κινουμένη ὑπὸ ἁπλέτου γέλωτος, ὃν συνεμερίζετο ἡ Βέρθα ὅτε ἤκουε τὴν μητέρα αὐτῆς διηγουμένην τὰς σκηνὰς τῶν εὐτυχῶν παιδικῶν αὐτῶν χρόνων.

Ὁ Γεώργιος περιεστράφη ὡς δορυφόρος ἐπὶ πολὺ περὶ τὸν μικρὸν ὅμιλον, ὁμνύων ὅτι δὲν θὰ πλησιάσῃ, εἶτα ὅμως ἐκάθησε πλησιέστατα χωρὶς νὰ φαίνεται ὅτι λαμβάνει μέρος εἰς τὴν συνδιάλεξιν. Οὐδὲ λέξις ὅμως διέφευγεν αὐτῷ, ἤκουε τὰς λεπτεπιλέπτους ἐρωτήσεις τῆς Ὑβελίνης καὶ τὸν νεαρὸν ἄλλὰ καταπνιγόμενον ὑπὸ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς σεμνοπρεπείας γέλωτα. Ἠσθάνετο, ὡσεὶ εἶχεν ἰδεῖ αὐτούς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς νεάνιδος προσηλωμένους ἐπὶ τοῦ ἐφήβου, εἶτα ἐπὶ τοῦ νεαροῦ ἀνδρός . . . καὶ ἐνόμιζεν ὅτι κατά τινας στιγμὰς οἱ ὑπερήφανοι καὶ γλυκεῖς αὐτῆς ὀφθαλμοὶ κατένευον, ὁσάκις ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ, ὁμιλοῦσα περὶ αὐτοῦ μετὰ ἀδελφικῆς ἀφελείας, ἐπαρουσίαζεν αὐτὸν εἰς τὴν Ὑβελίνην διὰ τρόπου λίαν οἰκείου.

— Ἀ! ἀνεφώνησεν ἐν συμπεράσματι ἡ κ. Πρεζάνς, ἐκβαλοῦσα σύνκμα στοναχὴν εὐαρεσκείας, ὁ Γεώργιός μου ἠγάπα πολὺ τὴν μητέρα του!

— Τὴν μητέρα του! ἐπανέλαβεν ἡ Ὑβελίνη, προσλαθοῦσα αἴφνης ὄφος σοβαρόν. Τὴν μητέρα του!

Τὸ ὄνομα τοῦτο ἐφαίνετο αὐτῇ λίαν γλυκύ. Τὸ πρῶτον ἤδη ἠσθάνετο τὴν τρυφερότητα, τὴν εὐγνωμοσύνην, τὸ μέγα, τὸ οἰκογενειακῶς ἀπέριττον, ὅπερ ἐγκλείει ἡ λέξις αὕτη . . . ἡ δὲ κ. Πρεζάνς παρετήρει αὐτὴν ἔκπληκτος..

— Ἐγὼ ὅμως δὲν ἔσχον μητέρα, εἶπεν ἡ Ὑβελίνη.

Ὁ Γεώργιος ἠτένισεν αὐτὴν κατὰ πρόσωπον. Νὰ μὴ ἔχῃ μητέρα! Ἡ καύμένη! Ἤγνοει λοιπὸν ὅλα ἐκεῖνα τὰ θεσπέσια καλὰ καὶ τὴν χαρὰν, τὴν θείαν εὐχαρίστησιν, ἣν αἰσθάνεται τις ὑπὸ ὠωπευτικὰς χεῖρας, τὴν ἀπεριάριστον ἐμπιστοσύνην, τὴν ἔκκλησιν τοῦ παιδὸς πρὸς ἐκείνην, ἥτις εἶναι τὸ πᾶν δι' αὐτόν . . . Ἡ Ὑβελίνη ἐστράφη σοβαρῶς πρὸς τὸν υἱὸν ἐκείνον, ὅστις ἠγάπησε τόσον τὴν μητέρα του, καὶ τὸ νεαρὸν αὐτῆς αἷμα ἀνῆλθεν ἐπὶ τῶν λεπτοφυῶν παρειῶν αὐτῆς. Τοσαύτην εἶχεν ἐνδύμυχον ἀγάπην καὶ συμπάθειαν . . . ἀλλὰ καὶ θλῖψιν συνάμα εἰς τοὺς πλήρεις σεβασμοῦ ὀφθαλμοὺς ἐκείνους.

Ἡ καρδία τῆς Ὑβελίνης ἐρρίγησε παραδόξως, ὡς πτηνὸν κτυπῶν τὰς πτέρυγάς του ἐν χειρὶ κρατούσῃ αὐτό. Αἴσθημα ὅλως ἄγνωστον κατέλαβεν αὐτὴν ἀποτόμως, ἐνύμισεν ὅτι ἐβυθίζετο ἐν ἀγνώστῳ ποταμῷ, οὗ τὰ κύματα ἐθώπευον ἡσύχως καὶ ἡδέως αὐτήν, ἐνῷ συνάμα τὴν παρέσυρον.

— Ἀ! Θεέ μου! εἶπε καθ' ἑαυτήν· δὲν εἶναι δυνατὸν ὅμως νὰ τὸν ἀγαπήσω!

Ἐξαίφνης ὠχρίασεν, ἡ δὲ Βέρθα ἀνησύχησεν.

— Ἔχετε τίποτε; ἠρώτησεν.

Ὁ Γεώργιος ἠγέρθη καὶ ἐπλησίαζεν ἤδη.

— Ὄχι, ὄχι, ἀπήντησεν ἡ Ὑβελίνη ἐσπευσμένως. Δὲν ἔχω τίποτε, πηγαίνω νὰ ἰδῶ ὀλίγον τὴν γιαγιᾶ . . .

Καὶ ἐγένετο ἀφανὴς πρὶν ἢ δυνηθῇ τις νὰ τὴν κρατήσῃ.

— Τί ἔχει; ἠρώτησεν ἡ κ. Πρεζάνς λίαν ἀνήσυχος.

— Μαμά, εἶπεν ὁ Γεώργιος, ἐλθὲ ὀλίγον, σὲ παρακαλῶ, ἔχω νὰ σὲ εἰπῶ κάτι.

Καὶ ἔσυρεν αὐτὴν πρός τινα γωνίαν.

— Μὴ τῇ ὁμιλῇς πλέον περὶ ἐμοῦ, σὲ παρακαλῶ . . . ξεύρω, μὲ ἀγαπᾷς πολὺ καὶ μὲ νομίζεις κάτι τι, ἀλλά . . .

Ἡ κ. Πρεζάνς ἤκουε χωρὶς νὰ ἐννοῇ.

— Τί νὰ σὲ 'πῶ, ἐξηκολούθησεν ὁ Γεώργιος, πιέζων ἑαυτόν, δὲν εἶναι ἔργον φρονήσεως, τὸ ὁποῖον κάμνεις... ἐδῶ δὲν μᾶς γνωρίζουν πολὺ καὶ θὰ μᾶς νομίσουν ὅτι δὲν εἴμεθα...

— Ἐξηγήσου, υἱέ μου, ἀπήντησεν ἡ μήτηρ, μὴ ἐννοοῦσα τί-ποτε ἐκ τούτου.

— Εἶναι πλουσία, εἶπεν ὁ δυστυχὴς νέος, χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ προφέρῃ τὸ λατρευτὸν ὄνομα, εἶναι πλουσιωτάτη καὶ ἡμεῖς πτωχότατοι, καί... δὲν πρέπει νὰ νομίσουν ὅτι ἔχομεν ὀπισθο-λογισμόν τινα συμφεροντοσκοπικόν...

— Ἀχ! καϋμένε μου υἱέ! ἀνέκραξεν ἡ μήτηρ, δραττομένη καὶ τῶν δύω αὐτοῦ χειρῶν. Τὴν... τὴν ἀγαπᾷς λοιπόν;

Ἐκεῖνος ἀπέσυρε τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐκ τῶν τῆς μητρός του καὶ ἀπῆλθε τοῦ διαθρόμου ἔνθα εὑρίσκοντο.

Ὅταν ἐφάνη πάλιν, εἶπεν εἰς τὴν μητέρα του ὅτι ἡ μικρὰ αὐτῶν ἄμαξα τοὺς ἀνέμενε. Τότε αἱ δύω γυναῖκες ἀνῆλθον ἐπ' αὐτῆς συσφιγθεῖσαι ὅπως καταλείπωσιν ἱκανὸν χῶρον καὶ δι' αὐτόν, ὅστις, ἀνελθὼν ἐπίσης, ἔλαβε τὰς ἡνίας.

Μόλις ἔπληξε τὸν ἵππον, οὗ τὸ ἐξωτερικὸν δὲν ἦτο τόσον καλόν, ἡ Ὑβελίνη ἐφάνη εἰς τὸ παράθυρον. Ἦτο τὸ παράθυρον τοῦ ἀρχαίου αὐτῆς κοιτῶνος, ἐκεῖνο ἐξ οὗ εἶχε προβάλει ἐν τῇ παιδικῇ αὐτῆς ἡλικίᾳ ὅπως ἴδῃ τὸν πατέρα της καὶ ἐφάνη αὐτῷ ὡς νύμφη ἐν τῷ μέσῳ ἀκτίνων ἡλιακῶν. Ὦ; τότε ἡ κόρασις εἶχε φανῇ τῷ Ριχάρδῳ, οὕτω καὶ νῦν ἡ νεᾶνις, ἐν τῇ αὐτῇ ἀκτινοβόλῳ περιβολῇ, ἐφάνη εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ἀγαπῶντος αὐτήν.

Εἶχε καταφύγει, ἄγνωστον διατί, εἰς τὸν θάλαμον ἐκεῖνον, ἐν ᾧ διῆλθε τὰ ἔτη τῆς παιδικῆς αὐτῆς ἡλικίας, ὃν πάντες περιεφρόνουν νῦν καὶ τὸν ὁποῖον οὐδεὶς ἐπεσκέπτετο. Ἐν τῇ μεγάλῃ ταραχῇ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, ἐξ ἐνστίκτου εἶχε ζητήσει ἄσυλον, ἐν τῷ μέσῳ μαρτύρων ζωῆς καθ' ἣν τὰ πάντα ἦσαν εἰρήνη καὶ χαρά. Ὁ κρότος τῶν τροχῶν προσείλκυσεν αὐτὴν εἰς τὸ παράθυρον, ἤνοιξεν αὐτὸ μετὰ συγκεχυμένου ρύθου, διότι, ἐν τῇ βαθείᾳ ταραχῇ, ἥτις ἐτάρασσεν αὐτήν, τὰ πάντα ἀπό τινος ἐφαίνοντο αὐτῇ ὡς προξενοῦντα ἀνησυχίαν.

Ὁ Γεώργιος, ἡ μήτηρ του καὶ ἡ Βέρθα ὕψωσαν τοὺς ὀφθαλμούς, ἐπὶ τῷ ἐλαφρῷ ἦχῳ τοῦ παραθύρου ἀνοιγομένου, διότι, ἀπὸ πολλοῦ μὴ κινηθέν, ἐτρίζεν. Ἡ Ὑβελίνη ἠρυθρίασεν ἐπὶ μᾶλλον ὑπὸ τὸν ἥλιον ἐκεῖνον, ὅστις ἐπλήρου τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν καρδίαν αὐτῆς.

— Φεύγετε ἀπὸ τώρα, ἐξαδέλφη; ἠρώτησε διὰ φωνῆς παραδόξως μελωδικῆς.

Ἡ ἑσπέρα ἦν τόσον γαλήνιος ὥστε οἱ λόγοι οὗτοι ἔπεσον ἐπ' αὐτῶν ὡς κρυσταλλώδεις μαργαρῖται, μολονότι εἶχεν ὁμιλήσει σχεδὸν χαμηλοφώνως.

— Ἐπιστρέφομεν, εἶπεν ἡ Βέρθα, βλέπουσα ὅτι οἱ ἄλλοι ἐσίγων.

— Σᾶς περιμένω τὴν πέμπτην, νὰ ἔλθετε, καὶ οἱ τρεῖς! εἶπεν ἡ Ὑβελίνη.

Ὁ Γεώργιος ἠτένισεν αὐτὴν ὅπως ἐνκαποτυπώσῃ εἰς τὴν φαντασίαν του τὴν χαρίεσσαν μορφήν, εἶτα ἐχαιρέτισε καὶ διὰ τῆς μαστιγος ἤγγισε τὸν βαρὺν ἵππον τῆς ἁμάξης. Οἷον ἀκαμψον ὄχημα ἐπαρχιακοῦ ἰατροῦ! Ἡ κακὴ μοῖρα ἐναπετύπωσεν εἰς τὴν μνήμην τῆς Ὑβελίνης τὴν ἀνάμνησιν αὐτοῦ!

— Βίς τὸ ἐπκυιδεῖν! εἶπεν ἡ Βέρθα, καὶ ἡ ἄμαξα ἀπῆλθε ταλαντευομένη καὶ παρακολουθουμένη διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ὑπὸ τῆς Ὑβελίνης. Ἐὰν τὸ ἤξευρεν ὁ Γεώργιος! Ὁ ἥλιος ἐχρύσιζε τὴν βαρὺν τῆς ταπεινῆς ἁμάξης, ἥτις διὰ τὴν κληρονόμον τοῦ Ρουβεραὶ ἦν ὡραιοτέρα καὶ μᾶλλον ἀπαστράπτουσα τοῦ ἅρματος τοῦ Ἀπόλλωνος!

Ὁ Γεώργιος ὅμως δὲν ἐμάντευε τοῦτο, ἑπομένως καθ' ὅλην τὴν ὁδόν, μασσῶν τὸν μύστακά του, ἐνόμιζεν ὅτι μασσᾷ τὰ τεμάχια τῆς ταπεινωθείσης ὑπερηφανείας του.

XVIII.

Τὸ δεῖπνον καὶ ἡ ἑσπέρα ὑπῆρξαν ἀτελεύτητα. Τινὲς τῶν ξένων ἀπῆλθον, ἄλλοι ἔμειναν, ὅπερ παράτεται τὴν ἁρμονίαν οἰκογενειακῆς συναναστροφῆς. Ἐν Ρουβεραὶ πάντες ἐστενοχωρήθησαν κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, πλὴν τῆς Ὑβελίνης, ἡ ὁποία ἔζη ἐν θριάμβῳ καὶ θαμβώσει διότι ὁ ἥλιος εἶχε μείνει ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῆς. Ἀπῆλθον πάντες ἐνωρὶς ὅπως κατακλιθῶσι καὶ ὅταν ἡ νεᾶνις ἦλθε ν' ἀσπασθῇ τὴν προμήτορα αὐτῆς, ὡς συνήθως ἔπραττεν ἀποχαιρετίζουσα αὐτήν, ἡ κ. Ρουβεραὶ προσεπάθησε νὰ τὴν κρατήσῃ, ἐπιθυμοῦσα νὰ τῇ ὁμιλήσῃ ἀμέσως περὶ τοῦ σχεδιαζομένου γάμου. Ἡ κόπωσις ὅμως ἀνέκοψε τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς, καὶ ἑπομένως ἀνέβαλε τὸ πρᾶγμα διὰ τὴν ἐπιοῦσαν καὶ ἐχαιρέτισεν ἁπλῶς τὴν ἐγγόνην αὐτῆς.

Οὐδέποτε ἡ Ὑβελίνη ἠσθάνθη ἐπὶ τοσοῦτον τὴν ἀνάγκην νὰ εὑρεθῇ μόνη· ἀφ' ἧς στιγμῆς τὸ ταπεινὸν ὄχημα ἐγένετο ἀφανὲς εἰς τὸ ἄκρον τῆς δενδροστοιχίας, ἠσθάνετο ἑαυτὴν ριγῶσαν ἐξ ἀνυπομονησίας, ἐπεθύμει νὰ μὴ ἔχῃ πλέον οὐδένα παρόντα πρὸ αὐτῆς· τὸ δεῖπνον ἐφαίνετο αὐτῇ ὅτι παρετείνετο ἐπὶ πολύ, ἡ φλυαρία τῶν ξένων, οὓς συνήθως ἠνείχετο εὐχαρίστως καὶ μετὰ τῆς εὐθυμίας τῶν ὁποίων συνήνου τὸ μειδίαμα αὐτῆς, ὅλαι ἐκεῖναι αἱ τετριμμέναι ἐκφράσεις ἐφαίνοντο αὐτῇ κεναὶ καὶ πληκτικαί, τοῦτ' αὐτὸ ἀηδεῖς. Ὅταν ἀπῆλθεν ἡ θλαμμπούλας αὐτῆς καὶ εἶδεν ὅτι ἦτο μόνη ἐν τῇ φωλεᾷ ἐκείνῃ τῆς παιδικῆς αὐτῆς ἡλικίας, ἠτένισε πέριξ μετ' εὐαρεσκείας.

Τὰ πάντα ἐφαίνοντο αὐτῇ μεγαλήτερα, ὡραιότερα, μᾶλλον εὐχάριστα. Θὲ ἐνόμιζεν εὐχαρίστως ὅτι οἱ τοῖχοι ἐχωρίσθησαν, ὅτι ἡ ὀροφὴ ἀπέπτη καὶ ὅτι ὁ οὐρανὸς καθαρὸς καὶ διαυγής, πλήρης ἀστέρων, ἠνοίγετο ὑπὲρ τὴν κεφαλήν αὐτῆς. Θερμότης τις, ἰδέαι ὑψηλαὶ καὶ ἐμποιοῦσαι αἴσθησιν, ἔθετον εἰς κίνησιν τὴν καρδίαν αὐτῆς καὶ τὴν ἐπλήρουν ζωῆς καὶ προσευχῆς.

— Ἀ! ἐσκέψατο, εἶμαι εὐτυχὴς καὶ αἰσθάνομαι ἐμαυτὴν πλουσίαν διότι ἀγαπῶ...

Ἡ χαρὰ αὐτῆς κατηυνάσθη ἐξαίφνης, διότι μία λέξις ἀνεπόλει εἰς αὐτὴν τὴν πραγματικότητα ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὀνείρων της: πλούσιος... Ἐδῶ ἦτο τὸ ἐμπόδιον. Ἄνηρ τοιοῦτος, οἷος ὁ Γεώργιος δὲν ἠδύνατο ν' ἀγαπᾷ μίαν κληρονόμον, ὁ ἐργάτης οὗτος βεβαίως θὰ ἐμίσει τὰ χρήματα. Ἐκείνην ὅμως... δὲν ἦτο ἀρά γε καὶ πρὸς ἐκείνην ἀδιάφορος;

Ἠρυθρίασε μόνη ἐν τῷ κεκλειπμένῳ αὐτῆς δωματίῳ. Οὐχί βεβαίως, πρὸς ἐκείνην δὲν ἦτο ἀδιάφορος! Ἦτο βεβαιοτάτη! Καὶ λοιπόν, τοῦτο ἦτο ἀδύνατον νὰ ἁπλοποιηθῇ; Τὰ πάντα δὲν διακανονίζονται; Πρὸ πάντων ἐν ἡλικίᾳ δέκα ὀκτὼ ἐτῶν ὑπάρχουσιν ἐμπόδια;

Κατεκλίθη ἔχουσα τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους, διὰ νὰ κλείσῃ ἐν αὐτῷ τὰς σκέψεις αὐτῆς, αἵτινες ἐκυλινδοῦντο ἡσύχως. Ἐπί τινας στιγμὰς ἔμεινεν ἐν τῷ σκότει, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχουσα κεκλεισμένους ὡς ἀπολαύουσα τῆς χαρᾶς αὐτῆς καὶ ἐξαπίνης ἐκοιμήθη ὡς παῖς.

Ἡ ἐπαύριον ἦν παρασκευή, ἡ δὲ κ. Ρουβεραὶ εἶχεν ἐνθυμηθῆ τοῦτο μόλις ὅτε ἐξύπνησε καὶ ἐστενοχωρήθη λίαν διότι εἶχεν ὡς ἀρχὴν νὰ μὴ ἐπιχειρῇ τι κατὰ παρασκευήν. Ἔδει ἄρα ν' ἀναβάλῃ τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸ σάββατον, ὅπερ ἦτο τόσῳ μᾶλλον κακόν, ὅσῳ τῇ μεταμεσημβρίᾳ τῆς αὐτῆς ἡμέρας θὰ ἤρχετο ὁ Ἐδμόνδος, ἑπομένως μόνον τὰς πρὸ μεσημβρίας ὥρας θὰ εἶχεν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς, ὅπερ θὰ ὑπερήρκει· ἑπομένως ἡ κ. Ρουβεραὶ ἡσύχασεν.

(Ἀκολουθεῖ).

Ο ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
ΧΡΥΣΟΣΘΕΝΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΝΕΟΛΟΓΟΥ.